

Poština plačana v gotovini

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK X ★ LIV **6** JUNIJ ★ 1954

VSEBINA:

Alojz Gradnik: Lucipeter na Triglavu	289
Mitja Šarabon: V severni steni Triglava	289
Stazika Černič: Listi iz Chamoniškega dnevnika	290
Jože Kovačič: V gorah je zacvetelo	297
Makso Meško: Planinam	301
Janko Blažej: Po gorskem svetu Združenega kraljestva	302
Jos. Wester: Planinski spomini in zapiski iz l. 1953	308
J. K. Strakatý: V spomin ing. arch. Otokarju Vondračku	313
Lado Božič: Idrija — žarišče botanične vede	314
Dr. Vital Manohin: Orientacija o vremenu v gorah	322
Nani Roš: Na Mangrt	325
Janez Černivec: Ponovitev smeri Jesih-Gostiša v Velikem Dra- ženskem vrhu	328
Jože Vršnik: Drobci iz Solčave	330
Dr. Jože Pretnar: Nekaj planinske statistike za razdobje 1893-1940	332
Društvene novice	334
Iz planinske literature	348
Razgled po svetu	354

Priloga v 8. številki: Foto dr. Bonač Ivan — Triglav
Prilogo natisnila tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto, po potrebi v snopiščih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Oreš, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likozarjeva ulica št. 12, poštni predal 214, telefon šte. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, računi, razvid naslovov / Tiska tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 100.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 602-T-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

**Tehnična trgovina
s kemikalijami, barvami in laki**

Import - Export

»CHEMO«

LJUBLJANA, Titova cesta št. 50

Poštni predal št. 6 ☆ TELEFON št. 30-837, 30-736

Ima stalno na zalogi domače in inozemske proizvode, vse vrste oljnatih barv in lakov, suhe barve, firneže, razstrelivo, tehnične pline, razni tehnično-kemični material v najboljšem sortimentu in po želji kupca.

**PLANINSKA DRUŠTVA, POSLUŽITE SE NAŠIH ZALOG
PRI MARKIRANJU IN GRADNJI POTI TER GRADNJI IN
OBNAVLJANJU PLANINSKIH POSTOJANK!**

Alojz Gradnik:

Lucipeter na Triglavu

(Iz cikla Lucipeter)

Ne več mravlja na ravnini,
begajoča v mreži cest,
v vrtoglavi tej višini
sosed zdaj sem večnih zvezd.

Gozdov zeleneči vali
pljuskajo v podnožje sten,
vetri meglam razcefrali
vence so njih belih pen.

Ni več plot ne zid ovira
za moj hrepeneči vid,
zdaj obzor se mi odpira
prost, na vse strani odkrit.

Ne duši me več nižave
prah in duhomorni hlap,
ko na mene zdaj z višave
lže sonce zlati slap.

Kakor lahke suhe pleve
veter je razgnal skrbi,
vse težave in vse reve.
Dihaj, srce! Kroži, kri!

V molk pogreznjene so skale,
v molk zeleni sneg in led,
le kjer strele so divjale,
ostre škrbe so njih sled.

Tisočletno to molčanje
moti samo orlov klic
in brneče plahutanje
njega temnih perutnic.

Blodil bom samo po svetu,
če prehodim tisoč milj,
tu šele, po orla letu,
uzrl sem te, moj daljni cilj!

Mitja Sarabon:

O severni steni Triglava

(1950)

Rojena v zdrobljene skale prahu,
v sredini stene majhna, skromna, tiha,
življenje lépo in svobodno diha —
in nikdar ni še sanjala o mahu,

o topli zemlji in o mehki travi.
Vsa njena kri in rast le v skalo vrta
in ne ustraši se viharjev črta,
ki trdne smreke in macesne davi.

O drobna gorska roža! Še gori
v prepadu temnem svetli tvoj pogum
in moč, lepota, volja dragocena,

vetróv in žarkov in neurij šum,
večerov mir in zvezd žarečih pena,
in misel, ki živet me uč.

Stazika Černič:

LISTI IZ CHAMONIŠKEGA DNEVNIKA

Aiguille du Plan

6. VIII. 1953.

Z modrega neba se nam je smejalo bleščeče chamoniško sonce — vrhovi pa so bili bolj kot kdaj nedosegljivo visoko.

Vkljub lepemu vremenu — ali pa prav zaradi njega — smo bili kaj žalostna družba. Marc in Bernard — malo ju je pekla vest, saj sta bila zjutraj najbolj vneta zagovornika slabega vremena — sta se nam izgubila izpred oči. Sama sva s Sergem jadrala po ledeniku navzdol; tokrat počasi, saj je bil Serge tako besen, da ga takega ne prej ne pozneje nisem nikoli videla. Zaman sem se trudila, da bi ga zapletla v razgovor; o njegovi živahnosti in prijetni klepetavosti ni bilo danes ne duha ne sluha.

Sicer je bilo pa tudi meni kaj malo do šale. Tako lepo vreme, mi pa sredi dopoldneva na poti v dolino! Ko bomo pa drugič namenjeni na vrhove, nam bo muhasto poletje gotovo spet skuhalo jug in dež. Dnevi mojega chamoniškega dopusta pa nesusmiljeno tečejo...

Šele strmina ob serakih nad Requinom nama je povrnila nekaj živahnosti. Sneg se je bil dodobra odtajal — tako da je šlo ob cepinu po vsaki strmini v smuku navzdol. Še vedno navezana sva se drečila po kratkih, toda hudih strminah med seraki in razpokami, nazadnje pa kar v skokih čeznje; šele prečna strmina nad bajto je ustavila ta divji tempo. Krepko sem se bila zasopla; vročina mi kar puhti iz razgretih lic in razigrana sem kot otrok po vneti igri. Tudi Sergev od sonca ves črni obraz blešči v širokem smehu. To je smeh cigana ob belem kruhu.

Pa kaj ne bi, saj je šlo v divjem diru čez odtajano strmino, z modrega neba pa je sijalo in z ledenika od vseh strani odsevalo čudovito chamoniško sonce.

Pred Requinom sta naju čakala Marc in Bernard. Njun »skesani obraz«, še bolj pa njun odrešilni predlog sta spravila Sergea dokončno v dobro voljo.

Iz Requina do Refuge d'envers des Aiguilles je komaj za dober popoldanski sprehod. Po »kosilu« bi jo počasi mahnili tja gor — midva s Sergem in Marc — Bernard pa bo takoj sedajle odšel navzdol do Montenversa, kjer tabori njihova skupina iz Lyona. Tako bo do noči že tudi on lahko na Refuge d'envers des Aiguilles, skupaj s še dvema tovarišema — in s hrano za nas vse. Jutri pa nekam v Chamoniške igle!

»Très bien,« je bil tehtni pristanek. »Toda kam?«

Aiguilles de Chamonix so velika skalna skupina, ki obsega vse vrhove od Grépona in Charmose do Dent du Requin; smeri in grebenov in prečenj je v njih nič koliko. Vendar mojstri niso dolgo izbirali: Aiguille du Plan, najvišja v skupini, in smer Ryan; kar dobra plezarija, posebno sedaj, ko so vse stene pošteno zasnežene.

Zgornji plató Glacier du Géant in seraki. V ozadju skupina Mont Blanca, desno skupina Chamoniških igel

Bernard je kar brez kosila odhitel navzdol, mi pa smo — sicer tudi »kar brez kosila« — obsedeli na soncu pred bajto. Menda to tudi za Francoza ni nobena sramota; v nahrbtnikih pač ni bilo nič več, cenik na kuhinjskih vratih pa je dobrohotno opozarjal, da stane liter kropa 100 frankov in juha 100 frankov. (Razen teh dveh je bilo na tistem listu sicer še mnogo mesnih in mnogo bolj mastnih »postavk«, priznati pa moram, da se je moj študij cenika že pri drugi točki zaključil.)

Pa smo se sonca pred bajto kmalu naveličali. Pobrli smo svojo kramo in jo kar počez, brez poti, mahnili v smeri proti koči pod Chamoniškimi iglami.

☆

Lep je bil ta popoldanski sprehod. Sonca in časa na pretek — pa tisti blagodejni občutek, da si srečen, ko pravzaprav sam ne veš, zakaj.

Ker nismo vedeli kam s časom in dobro voljo, smo se kar mimogrede znašli vsak v svoji »smeri« v navpičnem skalnem skoku strme skrotaste vesine.

»Tam čez pa že ne boste prišli!«

Saj sem se res zaplezala! Nad mano tezni previs, ki ga je bil Serge pravkar izdelal in v katerega mene ni prav nič mikalo, na levo pa gladke plati, ki so zahtevale silno preciznost, pa še malo sreče povrhu.

»Če vam previs ne diši, se raje kar vrnite!« mi je zaklical Serge, ki se je visoko nad mano udobno namestil na topli skali in užival nad mojo »tehnično zadrego«.

Nak — nazaj pa že ne! Ko se je Marc navadil metati laso in ko sem jaz v nerodnem položaju ta njegov laso tudi ujela, sem se — sedaj varovana — podala v te kočljive plati. Tudi sama nisem verjela, da bom prišla preko, ne da bi moral Marc na zadnjem metru prečke vzdržati moj neizogibni padec — toda tista o debelem krompirju in neumnem kmetu najbrž včasih le drži... Prišla sem preko brez padca — pa mi je seveda temu primerno zrasel greben.

Res je bilo prijetno to brezskrbno sončno popoldne, ko smo se prebijali čez drn in strn po skrotasti vesini od Requina proti koči ob vzhodju Chamoniških igel.

Končno sem jo zagledala, to kočo! Kočo, ki ima v vsej lepoti chamoniških gorâ gotovo najlepše mesto in najlepši razgled.

Z vrha Grépona se spušča raz, ki se brez vsakega prehoda strmo spusti v grušč. In sredi zadnje strmine tega raza, kakih 100 metrov nad gruščem, je zasekana široka terasa; na njej stoji Refuge d'envers des Aiguilles kot staroveški grad nad prepadom.

Koča še ni dograjena in seveda tudi oskrbnika ni v njej. Zato je pa tod okoli mir in tišina — kot da si sam sredi gora.

Serge in Marc sta se v bajti sukala okoli majhnega gašperčka, da bi ga spravila k življenju. Sama sem ostala na robu terase.

Bila je popolna tišina. Počasi, zelo počasi je ugašala svetloba dneva.

Globoko doli, prav pod mano, se stekajo ogromne tri bele reke: Glacier de Géant, Glacier de Leschaux in Glacier de Talèfre. Nad njimi kraljuje impozantna stena Grandes Jorasses; res je edinstvena.

Pred mano, kot na dlani, je ves gorski svet od Mont Blanca do Aiguille Verte.

Vsenaokrog brezbrežen mir.

V srcu pa prekipevajoč občutek bogastva. Kot da je vse to — samo moje.

☆

7. VIII. 1953.

Bernard je dobro izvršil svoje poslanstvo. Pripeljal je celo družbo — večerja je bila pa taka, da smo komaj vstali od mize.

Čeprav neoskrbovana in z golimi pogradi, je kočja to noč prenočila skoro dvajset ljudi. Kljub temu nas je bilo zjutraj nared samo šest — za tri naveze torej.

Aiguille du Plan in smer Ryan — obe imeni sta zame novi in popolnoma tuji. Ne o smeri ne o steni ne vem ničesar; radovedno se ogledujem.

Počasi se dvigamo v globino zatrepa, ki ga obkrožajo Chamoniške igle od Aiguille du Requin do Blaitière. V polkrogu oklepajo stene ta majhni, strmi ledenik in tvorijo okoli njega popolnoma zaključeno celoto. Čeprav smo kasni — ura je že šest — smo tu še v globoki senci. Stene so zasnežene in odbijajoče hladne.

Na levo in desno že začnajo skale, naravnost pred nami pa se je namesto stene ustromil razbit ledenik. Sprehod po trdem snegu prehaja počasi v pravo ledeniško turo. Nikogar ne zebe.

Oddihujemo se.

Počutim se kot na zgornjih stopnicah velikanskega ledenega amfiteatra. V dnu, prav na koncu tega v svoj krog zaprtega sveta se je naenkrat zableščalo: na ozek pas ledenika je v vsej širini posijalo sonce. In prav na robu svetlobe in sence sta se pravkar pojavili tudi dve postavi: še ena naveza, ki si utira pot po ledeniku navzgor.

Prizor je bil tako poln in tako svojski, da smo obstali brez besede.

»Samivel«.

Res, bil je izrazito Samivelov motiv. Ta veliki umetnik francoskega planinstva — karikaturist, fotograf, filmski režiser in filozof — je znal v vseh svojih delih, tako različnih po umetniškem sredstvu in izrazu, prepričljivo izraziti veličino gorske prirode. Lepo priznanje umetniku, če se človek ob doživetju v naravi spomni na njegovo umetnino.

Sonce je medtem posijalo globlje v zatrep in čar prizora je izginil.

Po krepki ledeniški turi smo se le prebili do visokega vstopa v steno. — Zadnja naveza se nam počasi približuje. Pa menda nima istih namenov kot mi?!

Družba je nejevoljna. Saj nas je že tako veliko. Tedaj pa se je Sergeu naenkrat razjasnil obraz.

»To je Toni — Toni iz Courmayeurja!«

Še jaz sem se razveselila. Spet lepa priložnost, da obogatim svoj album hribovskih tipov! Toni Gobbi, slavni courmayeurski vodnik in planinski založnik, v prostem času pa — doktor prava. Čudna kombinacija, zlasti če ga vidiš s klicentom, ki ga je z nahrbtnikom vred gotovo sto kilogramov.

Toni nas je dohitel; s Sergem sta se tako prisrčno pozdravila, da nihče ni več mislil na nejevoljo.

In zdaj se je začelo tako težko pričakovano plezanje. Teren je razmeroma lahak — veliko lažji od dostopa po razbitem ledeniku — tako da mi Serge kar med plezanjem pripoveduje podrobnosti smeri, v kateri se nahajamo.

Smer je bila do te sezone malo obiskana, predvsem zaradi zelo pomanjkljivega opisa. Šele v zadnjem vodiču (1953) je izšel popolnejši opis ture, obenem pa je bila dotedanja ocena V. znižana na IV. sup. »Zaradi nešteti napornih „fissures“¹ je pa to vseeno izrazito težaška smer (une course athlétique) in za dekleta gotovo ni primerna,« je zaključil Serge. Jaz se ob zadnji pripombi nisem čutila niti najmanj prizadeto, saj sem iz tona lahko z gotovostjo razbrala, da so »navzoči izvzeti«.

In z veliko porcijo samozavesti sem jo ubirala za Sergem, daleč pred vsemi ostalimi.

¹ La fissure = poč, razpolka.

Toda moja samozavest je bila kaj kmalu postavljena pred trdo preizkušnjo. Kar na lepem sva se znašla pod kratko, toda zelo gladko steno, preko katere je držala samo ozka, navpična poč. »Fissure de grande mère«² so jo krstili alpinisti, nisem pa mogla zvedeti, od kod in zakaj to zveneče ime; edina skupnost obeh je bila pač ta, da sta bila i poč i ime kaj nenavadna.

Z zanimanjem sem ogledovala poč; s čim takim se pri svojem dosedanjem plezanju v gorah še nisem srečala. IV. sup? Dobri so, Francozi, če dajejo take ocene. — Razumem vsako »escalade artificielle«³, če lahko kam kaj zabiješ; kako pa prideš tu gori brez vsega, to mi za sedaj še ni bilo jasno.

Sploh sta pa ta stena in ta smer precej drugačni od vseh, ki sem jih spoznala doslej, doma in v tujini. Čeprav je smer v celoti dovolj izpostavljena, nimaš nikjer občutka, da si v odprti steni; kot da stene sploh ni, in da so le drug na drugega nanizani težki detajli iz plezalne šole. Zanimivo plezanje, ki pa estetsko ne nudi kakega posebnega užitka. Pusti te hladnega.

Medtem naju je došla naslednja naveza in za moje molčeče teoretiziranje ni bilo več časa.

Prav pošteno me je zamikalo, kako se bo Serge lotil te čudne poč. Pa sem pravzaprav kaj malo videla, tako hitro je bil preko.

To mi je bilo jasen dokaz, da je tu odločilni faktor predvsem brzina; in trdno sem se namenila, da se je poslužim tudi jaz.

Začetkoma je šlo kar dobro. Na dveh ali treh hrapavih mestih je podplat prijel in mi pomagal navzgor. — »Saj gre; le kar naprej,« sem bodrila samo sebe. »Škoda, da je poč preširoka za mojo pest, pa preozka za koleno. Toda nekako bo šlo.«

Nekje na polovici višine se mi je posrečilo v poč zagvozdit podplat in zajela sem sapo. Samo da si malo oddahnem. — S tem sem pa že izgubila nalet in druga polovica je šla trnovo kot le kaj. Ubogi Serge; najbrže je z bridkostjo ugotovil, da težaških tur menda res nobeno dekle ne pleza z eleganco. — Tudi meni je samozavest občutno splahnela. No, pa to so zdrave stvari.

Serge je potegnil čez kočljivo mesto še Tonija, ki se mu ni zdelo vredno izgubljati moči in časa zaradi elegance in renoméja (to si privoščiijo le tisti, ki imajo enega in drugega na preték), potem pa sva jo ubrala spet za smerjo.

Po prvi tretjini višine drži smer nekaj časa po zelo strmi in zelo gladki grapi naravnost navzgor.

In to grapo sva našla globoko zasneženo, čez in čez pokrito s pol metra gnilega snega... Že prvi koraki po njej so spravili Sergea v skrajno slabo voljo.

Vsak korak se je udrl do dna, do gladkih, zaledenelih plati, kjer se noga ni imela kam upreti. Vse skupaj v krepki naklonini in prijazni izpostavljenosti.

² Poč stare matere.

³ Plezanje, kjer lahko napreduješ le s klini in vravnimi manevri.

Foto ing. B. Lavrenčič

Pogled z zgornjega platôja Glacier du Géant na Chamoniške ggle. Izpod vrha Aiguille du Plan se spušča Glacier du Plan

Nekaj časa sva rila po tem neprijaznem svetu, kakor sva vedela in znala, dokler ni Sergea spodneslo, tako da se je komaj zadržal. »Tale stvar me pa prav nič ne veseli,« je brundal in se oziral za kakršno koli drugo možnostjo prehoda.

»Poskušajva prečiti kuloar, pa se bova više gori vrnila nazaj v smer.«

Tja sva še nekako prišla, više gori pa je bilo čimdalje slabše.

Ostali so čakali na rezultat Sergevih »raziskovanj«, pa jim je kaj kmalu sporočil, naj ne hodijo za nama, ker je tu še slabše kot tam.

Nama ni kazalo nazaj, nekje pa sva vendar morala spet priti v smer. Kakor koli.

Lahko meni, ki sem dobro zasidrana v tople skale varovala Sergea! On pa je v ledeni senci kuloarja dobesedno ril po snegu, da bi v poledenelo dno vsekaj vsaj minimalne oprimke. In šele ko mu je sredi grape uspelo zabiti en edini klin, sva se oba oddahnila.

Pa je vseeno minila še dobra ura, preden me je poklical za sabo. In ko sem bila tudi jaz preko, je ostalo v spominu na teh dvajset metrov prečenja globoko zasnežene zaledenole grape prav malo lepega.

Bila sem premražena do kosti in kar prileglo se mi je, ko se je Serge zapodil za ostalimi, ki so se bili nekako pretolčki naravnost navzgor in naju že zdavnaj pustili za sabo.

Sedaj pa so se začele te slavne »fissures« vrstiti kar druga za drugo. Čim sva prilezla iz ene, sva bila že v drugi; vse tezne, vse samo na rokâh. Mene je krepko oviral obilni nahrbtnik, še bolj pa

popolna neizurjenost v takem načinu pleže; tudi želodec se ni dal več potolažiti z nekaj zrni »ptičje hrane« — rozin in lešnikov — ki sva jih imela v žepu še vsak za dobro pest. — Sopiham kot kovaški meh.

Spet smo vsi na kupu; s Sergem pa sva še vedno zadnja naveza. Čutim, da je ves nesrečen, ker nima pred seboj proste poti — je pa dovolj trmast, da noče naprej preko reda.

Spet poč, preširoka za koleno, preozka za bok, vsa zveržena na ven, tako da mi nahrbtnik sploh ne da do sape. Ko kmalu zatem varujem Sergea, ki se prebija čez naslednjo poč, se zalotim pri analiziranju nekega čudnega nasprotja: dejstvo je, da preživljam čudovit dan v eni izmed težkih chamoniških sten, dan, ki sem si ga bila toliko želela in ki se morda ne bo nikoli več povrnil; dejstvo je pa tudi, da si toplo, prav iz srca želim, da bi bilo teh »fissures« že enkrat konec... Čudno. Pa je vendar tako.

Sicer je pa ura že šest. Dobrih dvanajst ur smo na nogah. Veliko nas je zamudil že sam dostop, še več pa tista nesrečna pole-denela grapa. Le kje je še vrh?! — Pri svojih francoskih turah imam pa res srečo; vedno mi grozi nepredviden bivak.

V tem javi prva naveza veselo novico, da ne more več naprej; verjetno, da je zašla iz smeri. No, še tega se nam je manjkalo!

Pred nama drži nekakšna polica v levo. Greva pogledat, če se morda tu nadaljuje naša izgubljena nit.

Za neko skalo je Serge staknil sveženj papirjev. Črke so že dobra izprane, pa še vedno neizpodbitno dokazujejo, da je sveženj papirja nekoč pripadal alpinističnemu vodiču. Torej so že tudi prednamci tod izgubili in iskali smer... Slaba tolažba.

Končno je bilo tudi police definitivno konec. Naprej ne gre nikamor več. Pač. Na desno, v popolnoma gladki in praktično navpični steni je za ped široka poč, ravna in visoka kakih petnajst metrov; v zgornjem delu se razcepi v nekaj ipsilon. Za moje pojme neprehodna. In vendar tiči klin v levem kraku tega ipsilona.

Na srečo sva prav tedaj začula klice, naj se vrneva, ker so že našli izgubljeno smer. Pozneje mi je Serge priznal, da ga je kaj malo mikalo v ono poč — jaz pa še danes ne razumem, kako je kdor koli mogel zabiti oni klin.

Še nekaj poč! smo obredli, preden je končno prišla res poslednja. In ko je prilezla tudi poslednja naveza na vrh, je bila ura osem zvečer.

Medlo se spominjam, da so se čez večerno nebo prelivale čudovite barve umirajoče svetlobe; toda niti trenutka nismo smeli več izgubiti.

»Do koder koli pridemo, je boljše, kot da ostanemo na vrhu.«
Nekaj metrov pod vrhom Aiguille du Plan se začinja že tudi Glacier du Plan, ki pripelje prav do Refuge du Requin.

Na srečo smo se čez najbolj strm del ledenika spuščali še v mraku; ko pa so prišle razpoke in skalni skoki, je bilo kar naenkrat tema kot v rogu.

Bilo nas je osem, in imeli smo eno samo baterijo. Pa še ta je komaj brlela.

Ko smo drug za drugim skakali z zgornjega roba čez metrsko razpoko v temo na spodnji rob, mi je prišlo na misel, da je prav na tem ledeniku padel v razpoko in si zlomil nogo dr. ing. Avčin. Ampak pri belem dnevu!

Toda Toni Gobbi je poznal ta ledenik zares kot lasten žep. Mimo vseh Scil in Karibd nas je mojstrsko pripeljal prav pred Requin.

Ko smo stopili v kočo, je bila ura deset. Tura je torej trajala dobrih šestnajst ur.

»Staza, boste kaj jedli?«

Spomnila sem se cenika na kuhinjskih vratih, pa sem junaško odgovorila:

»Hvala, res nisem lačna.«

Ker tudi Serge ni bil prav nič lačen, nisva izgubljala časa. Sezula sva čevlje in odšla v zgornje prostore koče Requin na za-
služeni počitek.

Jože Kovačič:

V GORAH JE ZACVETELO

e pred tedni so stene odvrogle zadnjo težo snega in po divje razburkanih dneh je zavladala tam zopet tišina. Le veter se še včasih poganja čez grebene in škrbine in poje svojo pomladno pesem. Zelene pas se pomika vsak dan više in izpodriva bele lise. Tedaj se začena v gorah novo življenje, tiho in nežno, življenje gorske cvetane.

V Robanovem kotu je šla rž v klasje in travnike so pregrnile ivanjščice. Sonce se je že umaknilo za Ojstrico, ki kaže v tej dolini obliko prave piramide. Temnomodre sence so se zavlekle v njeno mogočno vzhodno steno. »Dober večer, mati Robanova!« Stala je na pragu in naju povabila na latvico mleka. Prisedla sta še sin Joža in hčerka Kristina, ki gospodarita v poletnih mesecih na planini. Razgovarjali smo se o mnogih stvareh, saj smo se prvič videli po vojni. Nemci so kar malo prišli v ta kot, ni se jim zdelo varno. Le oropali so kmetom vso živino in pridelke. Stalni gostje pa so bili partizani, ki so pod stenami Grofičke in Poljskih devic postavili svoje bolnišnice. Mnogo zanimivega so nama vedeli povedati; škoda da sva se morala prehitro posloviti od dobrih ljudi. Mrak se je že delal; dobila sva ključ od planine v Kotu, ki je slabo uro oddaljena od Robanove kmetije.

Vse je bilo mirno tu zgoraj, nobenega zvonjenja govedi. Ta se komaj po kresu preseli semkaj. Ovce pa ne zdržijo tako dolgo v dolini. Kadar pride njih čas, gredo kar same v hrib, visoko pod vrh Grofičke, in komaj prvi sneg jih prižene zopet nazaj. Skromna, a prijazna je koča, v kateri danes gospodariva. O, da bi mogla za vedno zamenjati s temi gorjanci!

Vrh Ojstrice je že žarel v soncu, ko sva skozi strm gozd usmerila najino pot proti njeni vzhodni steni. Teloh je že zdavnaj odcvetel, le njegovi plodovi še zorijo. A glej, tam na robu plazu, ni li to zakasneli teloh v polni svežini? Zakopan je moral potrpežljivo čakati in ko je začutil toploto skozi tanko belo odejo, je porinil svojo glavico že kar skozi sneg, v nestrpnem hrepenenju po soncu in pomladi. Telohu dopušča narava, da dolgo dobo cvete. Saj ga najdeš na prisojnih legah že o božiču, a v juniju na robovih plazov. V gozdnem pasu oznanja prvo pomlad. Polomljene bukve nama pa jasno povedo, kako kruto tu gospodari zima in kako trda je rast planinskega gozda.

Staro prodišče naju vodi k prvemu pragu v steni. Tu se je razbohotila velesa z mnogimi, tisočeriimi belimi cveti. Na prvi pogled se pač ne zavedamo, da izhajajo te cvetke iz grmička, ki zasadi svoje korenine globoko v melišče. Tam, kjer se je naselil, ostane, četudi ga z višine mnogokrat brezobzirno zasuje kamenje. S svojimi vejicami se počasi preriva na svetlo, prepleta prodišče in zaustavlja sipanje meli s strmin. Botaniki štejejo veleso za pionirko, saj na ta način pridobiva novo zemljo za novo rast. Njeni vedno zeleni, temni in trdi listi, ki so takoj spomladi pripravljeni za delo, jo čuvajo moče in suše pri njenem junaškem in velikem poslu. Vidno je na tem prodišču velesa slavila svoje zmagoslavje. Družbo ji je delal dišeči Sternbergov klinček.

Nad pragom se širi veliko prodišče, ki pa je sedaj še pokrito z debelo plastjo snega. Direktno meji na mogočno vzhodno ostenje Ojstrice, na katero zreš z velikim spoštovanjem. Vzhodni del je še neomadeževan; gladke stene zapirajo rdeči previsi, divje in razklane so. Kje je junak, ki jim bo kos? Plaz je obenem začetek velike grape, ki se vleče proti zapadu in konča na škrbinah v severovzhodnem grebenu. To grapo so že leta 1911 preplezali in Fran Kocbek jo omenja kot eno najlepših tur v Savinjskih Alpah. Pred desetimi leti sem šel prvič preko nje. Ne nudi nobenih posebnih težav, a po veličastvu naravnih lepote ji je res težko najti enako. Ker sva bila brez cepinov in dobro oprtana, sva se odločila za manjšo desno grapo, ki se vleče vzporedno z veliko. Izpod plazu sva zajela vode, napolnila najini čutari in nadaljevala pot preko strme gorske trate. Nekaj macesnov gleda ponosno v dolino in pozdravlja svoje vrstnike tam preko na Raduhi. Je to zadnje drevje, ki tu bojuje svoj težki boj, ti viharniki. Ustaviva se pred enim: vrh je okleščen, deblo zvito kot pod težo bolečin. Le dve zadnji veji mu še poganjata zelenje, ostanke življenja junaka - samotarja. Pod njim je pa na metre široko razpregel svoje grmičke sleč, ki se bo komaj čez mesec bohotno razcvetel in pordečil pobočje. Le tu in tam se je odprl kak cvet tega gotovo najlepšega gorskega grma. Ne daleč od njega je pa v polnem cvetju njegov bližnji sorodnik slečnik s svojimi široko odprtimi, modrikasto rožnordečimi cveti. Narava ne dopušča, da bi vsa cvetana ob istem času vzcvetela, žuželke bi je kot glavne oplojevalke ne mogle vse oploditi.

Žleb daje smer plezanju, kjer razen nekaj pragov ni nikakih težav. Tem se pa včasih lahko umakneš, ker nudi borovje izvrstne oprimke. In ko sva se s tega umika zopet vrnila v jarek, v katerem so bili še zadnji ostanki snega, so naju za robom presenetile cvetke, ki so stisnjene k steni našle zavetje. Skromna v zahtevi, nežna izrodna zlatica je poživila skalovje, katere seme je veter zanesel na to grudico črne prsti med pečinami. Raste le na apnenčevih tleh. Sončni žarki padajo poševno v votlinico. Kar hiteti je treba s fotokamero, ker jih v hipu lahko zasenči bližnja skala. Pa ravno v tej luči so tako izredno ljubke in lepe. Take nam ostanejo v sliki leta in leta — večno žive. Ako jih utrgamo in damo morda v herbarij, so vendar mrtve, žalosten je pogled nanje. V sliki jih pa prinesemo v dolino, v naše domove, take kot smo jih videli in doživljali. Le v gorah samih je cvetje mikavno, le v rasti in veličanstvu narave je njih polna lepota, katero uživa človek, ko sreča to živo stvarco, veselečo se sonca in življenja. Zato tudi teh ne trgajmo! Ne samo proglašeno zaščitenih! Ljubitelj narave ne bo nobenih uničeval. Pomislimo ob cvetkah, kako težko borbo imajo ta nežna bitja v divjem gorskem svetu. Viharji, hudourniki, vročina, mraz, vse se je zaklelo proti njim. A one vztrajajo, izpolnjujejo svojo nalogo v rasti in plojenju. To je večni zakon narave. S tem, da utrgaš cvetko, ne koristiš sebi, le uničuješ to, kar nam narava daje lepega. Naš nepozabni dr. Klement Jug pravi: »Človek utrga cvetlico zato, ker je lepa in ker je on grd, ne privoščiti ji lepote. Rad bi bil ob njej, rad bi njeno lepoto zaslužil sebi, zato jo vtakne v gumbnico, kjer cvetka ovene. Ko ovene, jo vrže vstran, ne zmeni se več zanjo. Morda je ob njeni smrti še vesel, da je uničil lepoto malega življenja.« Bodimo kulturni ter privoščimo tudi cvetki lepoto in življenje.

S temi mislimi plezava po lahkem skrotju naprej. Od daleč nama že sveti krasen lepi jeglič — avrikelj. Je to pač kralj med jegličmi. Kjer koli sem ga srečal, me je prevzel s svojo intenzivno rumeno barvo in mesnatimi svetloobrobljenimi listi. Zame je avrikelj (na Koroškem mu pravijo ženikelj) ena najlepših cvetk. Razveselila sva se je tudi sedaj in bila srečna, kakor je srečen tisti, ki se mu je izpolnilo dolgoletno hrepenenje. Mogočna gorska narava naju je obdala. Izza Grofičke so vstajali bleščeči beli oblaki in metali senco na venec bližnjih vrhov: Raduho, Križevnik, Poljske Device, Veliki vrh. V dolino so padali svetli žarki na polja in travnike, v daljavi se je svetila vitka Savinja. Vse ozračje je trepetalo v harmoniji barv. Tedaj sem spoznal kot morda še nikoli, kako lepa je naša domovina. In misel mi je nehote prešla na vse one, ki so se globoko zavedali svetosti naše zemlje, padli zanjo morda z zadnjimi mislimi na svetle gore. Prameni sonca, ki so se še bolj izluščili iz oblakov, hočejo li prodreti prav do dna njih grobov? V planinah je pomlad; cvetke, morda cvetite zanje; gore, bodite jim večni spomenik!

Od daleč se je slišalo grmenje, kumuli so bili že nad nama, nevihta se je bližala. Ko sva prišla nad Škrbino in na pot, ki drži

iz Logarske doline na severovzhodni greben Ojstrice, so padale že prve težke kaplje. Stisnila sva se k borovcem in potrpežljivo čakala. Pa ni bilo hudega. Kolikokrat je pošteno treščilo in odmevalo med stenami, posebnega naliva pa ni bilo. Poldrugo uro sva vedrila, nato sva lahko nadaljevala pot. V dolini so vstajale večerne megle. Ko sva dospela na rob, kjer se pot prevali na stran velike grape, se je že mračilo. Verjetno bi še prišla pred trdo temo v kočo na Korošici, ako bi dobro stopila. A zahotelo se nama je doživetja noči na gori sami. Pod skalnim previsom sva našla prostor za bivak. Kako drugačen je prostovoljni bivak od prisilnega, v katerem nimaš ničesar proti mrzli noči. Danes sva imela odeji s seboj in dovolj obleke. Taka noč v gorah je nad vse prijetna in lepa. Tajinstveno se je dvigala temna stena. Čuj, tam v sredi stene se ruši kamenje zopet in zopet. So li zakasneli gamsi? Ne, dva plezalca sva opazila, ki se previdno spuščata po prodnatih poličkih; stena jih ni pustila v svojo deviško trdnjavo. A kmalu se je tudi onstran umirilo, tudi ona sta našla prostorček. Le voda je daleč spodaj lahko žuborela, edini glas v tem zapuščenem svetu. Noči v gorah! Visoko pesem jim je pel dr. Kugy, ko se je v starosti spominjal bivakov v srečni svobodi in samoti. Res, noči v gorah so doživetja zase. Prisluhni in gora ti bo govorila iz črnih brezen in sten. Nad teboj je zvezdnato nebo in zagledaš se v znana ozvezdja. Tam daleč v dolini pa ugašajo zadnje luči.

Vzhodno nebo je bilo že ožarjeno, ko naju je mraz prebudil. Hitro sva se dvignila s trdega ležišča. Prvi sončni žarki obsijejo vrh Ojstrice in vse ostale nižje vrhove. Žarek pada tudi na šopek najmanjšega alpskega zvončka, ki sva ga komaj sedaj opazila v bližini nočišča. Nežne cvetke so kakor izgubljene v tej višini in skalah, a tudi nanje ni pozabila večna luč. Zvončki se vedno pomikajo za snegom in ob najmanjšem vetru se njih bledolilasti cvetovi zmajejo, kakor bi hoteli zvoniti vsej okolici: zdramite se, tovarišice, pomlad je tu!

Z grebena se pot premakne v severno pobočje. Tu je prenehala rast, vsaj v tem času je še ni. Melišča še pokrivajo plazovi. Na vrhu je pihal močan zapadnik skozi ostanke triangulacijskega znamenja in sva kar kmalu zapustila izpostavljeno točko. Malo niže so naju iznenadile blazinice rožnordečega kamenokrasa, ki so si tako visoko poiskale svoj prostor. Jim li morda ugaja ta divni razgled na vse savinjske vršace in pozdravljajo naše brate tja daleč na Koroško? Človek ima vtis, da rastejo iz skale same, na katero so kakor prilepljene, a njih korenine segajo globoko v skalne razpoke. Kratka stebelca na površju pa poganjajo kratke veje z vedno zelenimi listi. Odmrli starejši listi ne odpadejo. Ob dežju se kakor goba napijejo vode, ki jo ob suši rastlini oddajajo. Umno skrbi narava za svoje.

Na trati nad Korošico je iznad tal prirastel temnomodri Clusijev svišč ter nagnil svoj odprti cvet soncu naproti. S svojo intenzivno barvo tekmuje kar z nebom samim. Nedaleč od njega so

cvetele cvetke s stožasto ostrogo na tenkem pokončnem stebłu. Mastni listi tik pri tleh so ji dali ime alpska mastnica. Zanimiva je ta rastlina, ki je namreč tudi žuškojeda. Listi imajo na gornji strani male žlezice, ki izločajo lepljiv sok. Blesk vabi žuželke in mušice, obetajoč jim, da se bodo napile medu, a v resnici jih lepilo pridrži na listu. Gibanje žuželk draži občutljivi list, ki se zavije ter nesrečnice v soku zaduši. Kdo bi pripisal tej nežni cvetki tolikšno krutost? To je pač borba za življenje; hrano, ki si je ne more dobiti iz borne zemlje, si pridobiva na ta način.

Dedec s svojo odsekano steno gleda mrko na Kocbekov dom na Korošici. Poleti se pasejo tod okoli trope ovčk, a sedaj jih še ni. Ni še dolgo, odkar je izginil sneg s te planinske trate, ki jo je sedaj s krasnim velikim cvetom okrasil Wulfenov jeglič. V slovo naju je iz votlinice pozdravil alpski kosmatinec. Ni še zelenja okoli njega; iz potlačene suhe trave je ljubko pogledal v svet. Na bolj prisojni strani se pa že na visokih steblih maje v vetru.

Od kod ta opojni duh po španskem bezgu? Pod rušjem zapaziva lep rdeč grmiček, ki z ostrim vonjem opozarja nase žuželke — in človeka. Progasti volčnin, a gorje mu, če ga sreča brezsrčnež; svojo radodarnost lahko plača z življenjem. Zakon ga je zaščitil, planinska in alpinistična društva pa bodo skrbela za izvajanje uredbe, sicer se bo morala ta cvetana umakniti s poti v težke in nedostopne stene, kot je to že v mnogih krajih morala storiti kruto preganjana očnica. — Svojčas sem na vznožju neke stene zadel na skupino lepega čevaljca, naše najlepše orhideje. Z gozdnih travnikov so jo pregnali, kot begunka se je nescila med skalovjem in v samoti razvila svoj kras. Bo li ohranjena našim poznejšim rodovom?

Strmo in ostro je zavila pot v dolino. Na jasi so cvetele pogačice, ves travnik je žarel. V rahli popoldanski sapici se zibljejo rumene okrogle glavice v modro nebo, ob temnih smrekah in čaru planin. In prišla sva zopet v gozdni pas in nižje v poletje, a dolgo sva še nosila v sebi doživeto gorsko pomlad.

Makso Meško: ✓

Planinam

*V daljavi drage ste planine,
v daljavi venec belih skal,
iz tihe prleške doline
vam rad bi jaz pozdrav poslal.*

*Tam daleč se vrste vrhovi,
odeti v svetli plašč sinjin,
kjer v stenah klešejo vekovi,
v mogočnih brazdah svoj spomin.*

*Tu vinski griči, zlate njive,
tam v soncu led in sneg žari,
odsev ožarja stene sive,
tam naše kličejo poti!*

✓ Janko Blažej:

PO GORSKEM SVETU ZDRUŽENEGA KRALJESTVA

(Anglije, Walesa in Škotske)

(Nadaljevanje in konec)

opet smo se skrbno izogibali asfaltiranih cest in ko smo se za malico ustavili ob potočku, smo komaj še dobili prostor ob vodi. V bližini je stalo več avtomobilov in družine z otroki so, vesele, da so pobegnile življenju med mestnimi zidovi za en dan, uživale dan v naravi.

Sčasoma sem se celo za silo privadil vratolomnemu angleškemu prometu, kar je bil zame sprva največji problem. Sam sem se z lokalnim vlakom vrnil v Leeds, pri čemer sem moral dvakrat prestopiti. Človek namreč lahko kombinira na različne načine in prestopi na različnih postajah, kar se je meni zdelo najbolj komplicirano. Slovo od skupine ITT v Manchestru je bilo nadvse pristržno. Za slovo so me slikali vsaj iz štirih aparatov hkrati (slik sem kasneje le malo videl) in mi napolnili žepe s čokolado.

Chester, York in Durrham so baje tri najlepša mesta v Britaniji. Chester sem si ogledal, Durrham sem videl iz vlaka, ko sem se vračal iz Newcastla, York z nadvse zanimivo in veličastno stolnico pa mi je zadnji dan mojega bivanja v Srednji Angliji razkazala ljubezniva tajnica organizacije ITT, Dorothy Raper. Po kaki uri vožnje z avtobusom po najmodernejši petdelni avtomobilski cesti — poleg dveh cest za enosmerni promet sta bili še posebni cesti za kolesarje in pešce, med posameznimi cestami pa grede trave — sva s tajnico izstopila pred mestnimi vrati v Yorku. Mesto York ima namreč še skoraj v celoti ohranjeno mestno obzidje, ki ga sproti popravljajo, tako, da bo ob taki negi pač zlahka obstalo še dokaj stoletij. V mesto se pride skozi mestna vrata, ki so dobro zastražena z mogočnimi kamnitimi stolpi in se dajo celo zapreti z zelo masivno mrežo iz okoničenih železnih kolov, ki se enostavno spusti skozi odprtino v stolpu nad vrati. Ogledal sem si od blizu to silno železno past, ki je pa že zelo dolgo niso uporabili. Nad mestnimi vrati je mestni grb in vdolbine v zidu, kjer so meščani pred stoletji izpostavili odsekane glave svojih sovražnikov ali hudodelcev. Marmornata plošča v zidu našteva vse plemenite in visoke vojvodske glave, ki so svoj čas krasile votline; številnih manjših nasprotnikov in hudodelcev se danes nihče več ne spominja. Baje so včasih posekali toliko glav, da jim je zmanjkalo vdolbin v stolpu.

Skozi mestno obzidje, ki poteka v lepem ogromnem štirikotu, sva počasi prišla do središča današnjega mesta. Ni bilo več daleč do znane cerkve »Minster of York«, ki je največja cerkev v Britaniji. Cerkev je res mogočna in veličastna; vse, kar sem doslej videl —

katedralo v Chestru, Westminsterško opatijo v Londonu ali »Stephansdom« na Dunaju — je majhno v primeri z njo. Notranjost je preprosta in brez okraskov. Ljudje se sprchajajo v cerkvi kot po promenadi in mirno govore na glas. V središču cerkve je nekak kor z visokimi gotskimi izrezljanimi stoli; nad njim se dviguje visok štirioglat stolp, ki je zunaj ves okrašen s fantastičnimi glavami ter večjimi in manjšimi gotskimi stolpiči. Levo in desno od tega središča se vlečeta dve ogromni ladji, ki vsaka zase po svoji obsežnosti in monumentalnosti prekaša Štefanovo stolnico na Dunaju. Stoletje je trajalo, preden je bila ena sama taka ladja dograjena. Že leta 150 po našem štetju je stala tod rimska krščanska cerkev, leta 627 so nad njo zgradili svojo cerkev Sasi, današnjo obliko pa je dobila cerkev v 13. in 14. stoletju. Ob središču cerkve se vrste sohe vseh angleških vladarjev od Viljema Osvojevalca, ki je vpadel v Anglijo leta 1066, dalje. Kar lepa vrsta jih je. Cerkovnik nama je odprl vrata in po 273 stopnicah sva prišla na vrh stolpa. Vsa cerkev je pokrita s svinčeno streho in jasno je, da je po tolikih stoletjih treba zunanost zgradbe neprestano obnavljati. Skupina mož je stalno zaposlena s popravili; ko končajo na enem koncu, je potrebno popravilo že drugod. Tudi razgled s stolpa je zelo obsežen. Ker leži mesto na ravnini, je obzorje skoraj popoln krog. Današnji York s svojimi 200 000 prebivalci je seveda že zdavnaj prerasel nekdanje ozko obzidje. Železniška postaja je tik ob zidu in nova naselja se razprostirajo daleč naokoli. Mesto daje prijazen vtis, ker v njem ni tovarniških dimnikov, le rdeče, neometane angleške hiše se svetijo med zelenjem.

Po kosilu sem si ogledal še masiven stolp, ki je bil prvotno trdnjava, nato smodnišnica in končno ječa. Kot Jugoslovan sem se moral vpisati v častno vpisno knjigo znamenitih gostov. Povsod so me sprejeli s simpatijami, brž ko so zvedeli, da sem Jugoslovan. Kazali so živahno zanimanje za mojo domovino in za junaški boj naših narodov v minuli vojni, k čemer je pač mnogo pripomogel obisk maršala Tita v Londonu, mesec dni pred mojim prihodom. Časopisje je o obisku obširno poročalo in je s svojimi članki šele — lahko rečem — večini Angležev razbistrilo pojme o geografskem položaju naše dežele in o dogajanju pri nas po zadnji vojni. Brž ko sem na potovanju prišel v dotik z Nemci, se je ta odnos do moje domovine temeljito spremenil. Pripomniti pa moram tudi, da je politika konservativne vlade pogosto v odločnem nasprotju s težnjami ljudskih množic.

V obširnem muzeju so rekonstruirali »merry old England« pred dvema stoletjema, tako da se obiskovalec sprehaja po ulicah takratnega mesta; lahko vstopi v tedanjo poštno kočijo, sedlaro ali gostilno in si ogleda lutke v naravni velikosti v tedanjih oblačilih.

Zvečer smo v Leedsu v prijaznem krogu praznovali ob odprtem kaminu mojo odhodnico z angleškim pivom, nemškim vinom in Fred je kot odličen organizator zvrtil nekje tudi steklenico jugoslovanske slivovke, kar je bil višek večera. Naslednji dan sem se zahvalil orga-

nizaciji ITT, se poslovil od Freda, s katerim sva postala že prava prijatelja ter segel v roko znanecem, ki so me spremili na postajo. Srednja Anglija je ostala za mano.

London

Ko je brzovlak prirohnel v London in se ustavil v ogromni dvorani, spočetka nisem hotel izstopiti, ker je na moji uri manjkalo še pet minut do našega prihoda. Toda od zadnje postaje pred eno uro je vlak teh pet minut pač pridobil in to se mu menda šteje celo v dobro. Prišel sem v London ravno v popoldanskih urah, po peti uri popoldne, ko se neha delovni čas v trgovskem in uradnem središču mesta, v »Cityju« in ko množica uslužbencev na poti iz tega središča na svoje domove za dobro uro zamaši vse ulice in vsa prometna sredstva.

Čakal me je član skupine ITT in stekla sva v voz podzemeljske železnice, v svet predorov in električnih luči. Postaje so švigale mimo naju in ko sva izstopila, sva morala hočeš-nočeš-moraš zopet teči z množico v ogromno dvigalo, ki nas je kakih štirideset ljudi hkrati dvignilo na beli dan. Vstopila sva v vozove londonske »Southern Electric« in gneča v vozu me je domače spominjala na ljubljanski tramvaj. V Londonu tramvajskega prometa že dolgo ne poznajo več. Še kake pol ure sva potrpežljivo čakala na enonadstropni avtobus, nato sva bila doma, nekje izven središča Londona, v okraju Blackheath in blizu znanega Greenwicha. Promet po ulicah je zamrl in hiša mojih gostiteljev je imela precej velik vrt in celo toplo gredo za zimsko zelenjavo. Kar čudil sem se temu miru v velikem osemmilijonskem mestu.

Tri cele dni sem imel proste za ogled mesta. Naslednji dan sem se sam odpeljal z avtobusom v okraj Westminster. Dobro uro sem se pomikal po obljudenih ulicah mimo enega živahnega križišča do drugega v prvem nadstropju avtobusa in opazoval s te višine vse vrvenje pod sabo. Često se je ob križišču nabrala dolga kolona vozil, tako da se je ob signalu le del kolone pomaknil naprej, ostali pa smo morali čakati na nov signal. Če ne bi imel z avtobusom direktne zveze z Westminsterom, ne vem, kako bi bil našel svojo pot. Ko je avtobus zavozil preko široke Temze in so se na levi strani dvignila poslopja angleškega parlamenta, sem izstopil. Odslej sem se orientiral po načrtu mesta.

Najprej sem si ogledal poslopje parlamenta, ki je sicer res veliko, a verjetno bolj zanimivo od znotraj kakor od zunaj. Tudi ko je znani Big Ben v stolpu pri parlamentu s polnim glasom udaril čas, se mi niso vzbudili kaki posebni občutki. Pač pa sem presenečen obstal pred Rodinovim kipom »Calaiških meščanov« pred parlamentom. Dan kasneje je bil Rodin s svojim »Poljubom«, »Balzacom«, »Mislijo« in »Muzo« v Tate Gallery zame pravo razodetje. Zelo pa sem bil razočaran, ko sem zvedel, da je Westminsterška opatija zaradi

priprav za kronanje zaprta in si ne morem ogledati grobov velikih mož veličastne angleške literature. Kakor ti grobovi so me ob prihodu v Britanijo mikale samo še škotske gore in pa morda Stratford ob reki Avon, Shakespearejev rojstni kraj.

Kosil sem čokolado in pomaranče, kar je bila sorazmerno še najcenejša hrana in za moje pojme tudi ne najslabša, na Trafalgar Squaru, pod vodometi pri veličastnem Nelsonovem spomeniku.

Popoldne sem se truden od hoje po tlaku zatekel v Nacionalno galerijo na Trafalgar Squaru. Odprl se mi je povsem nov svet. Ure in ure sem prebil pred čudovitimi deli in ko sem prehodil že vse dvorane, sem se vedno znova vračal k znanim slikam in jih opazoval od blizu in od daleč. Rubens je postal zame pojem in v dvorani, kjer je bilo kakih petnajst njegovih slik, sem se mudil največkrat in najdalj časa. Tizian, Tintoretto, Raphael, Rembrandt, Dürer in Brueghel so obledeli ob njem. Ko je popoldne nek strokovnjak pričel pred slikami predavati o beneški šoli, sem se udeležil predavanja, a sem ga nenadoma zopet zapustil ter se znova znašel pred Rubensovo »Venus«, pred njegovo »Vojna in mir« in pred groznimi očmi ljudi, ki se bore s kačami. Zamišljen in nekako s trepetajočo notranjostjo sem zvečer odšel preko Wall-Streeta in mimo tradicionalnih straž pred Whitehallom do mostu preko Temze in se vrnil v Blackheath.

Naslednje dopoldne sem izkoristil za ogled kraljeve palače — Buckinghampalace — in za orjaške spomenike kraljice Viktorije in kralja Alberta ter spomenikov pred Admiraliteto. Kraljica je prav tisto dopoldne podelila svoji gardi nove prapore, kar je bilo združeno z velikim sprejemom lordov. Ko sem gledal te dolge, sloke postave, s čisto plavo krvjo ter v brezhibnih frakih in cilindrih skozi železno ograjo, ko so odhajali v svoja vozila, in pa različne turiste, fino oblečene črnce iz Afrike, mešance, lovce iz Kanade in Indijce v turbanih ter Indijke v dolgih »spalnih srajcah«, kako so to »plavo« gospodo lovili v svoje fotografske aparate, mi je prišlo na misel, da se zemlja res suče. Kdo ve, če niso ti dobri domačini iz Afrike, Azije in Amerike bolj začudeni nad angleško tradicijo, kot so bili angleški mornarji pred stoletji, ko so pristali v daljnih deželah in ugledali tamkajšnje prebivalce. Zvečer sem moral svojim gostiteljem natančno poročati o svojih vtisih o njihovi kraljevi palači in visoki družbi. »Počutil sem se kakor v živalskem vrtu,« sem dejal, »ko sem za železno ograjo opazoval redke eksemplarje.« Ta odgovor je gostitelje osupnil in spočetka ne prav preveč prijetno, a so se kmalu zasmejali in brž smo bili sredi živahnega pogovora. Pripovedovali so mi nadrobnosti iz življenja kraljeve rodbine in o dobrohotnosti in načelnosti angleške zunanje in kolonialne politike. Verjel sem jim komaj desetino, danes bi jim še toliko ne.

Popoldne sem šel v moderno Tate Gallery. Učinkovala je name podobno kakor Nacionalna galerija prejšnji dan. Na univerzi sem pred angleško diplomu prebral nekaj pesmi mistika Blakea; tu sem ugledal njegove slike, ki so še bolj fantastične. Čudna bitja in nestvori, ki se prepletajo v številnih drobnih linijah po zraku, pome-

nijo človeške misli in so simboli večnosti, zveličanja ali skrajne gnusobe in pogubljenja. Ugašajoči srednji vek je zaživel v mogočni Dantejevi viziji pod steklom pred mano. Cézanne, Van Gogh in Gaughin v pritličju kriče s svojimi barvami; na stopnišču sem opazil celo dela našega Meštrovica. Chagall, Matisse, Picasso so v glavnih razstavnih dvoranah; v pritličju sledi še vrsta del povojnih umetnikov in umetnikov-vojakov, ki so zajeli vojne strahote v podobi med samo zadnjo vojno. Fašizem, uničevanje, smrt, glad, motorizacija, čelade in kljukasti križ, mir mrtvaških lobanj — vse to se vrsti pred obiskovalcem ne le v okviru ali na platnu, temveč tudi kot kip ali konstrukcija.

Moje zanimanje je pritegnilo nekaj slik švicarskih gora in ledenikov v dvorani slikarjev-prerafaelitov. Slike so bile izdelane do zadnje potankosti, nepomembna skala na ozadju ledenika je bila naslikana prav tako ostro in realistično kot na primer dekle v čudoviti vijoličasti obleki, centralen motiv na naslednji sliki. Literatura je vdrla v slikarstvo, oziroma obratno v angleški kulturni zgodovini preteklega stoletja v dobi prerafaelitov. O Rosettiju, glavnem zastopniku te struje, je težko reči, ali je bil večji kot pesnik ali kot slikar. Do teh razmišljanj pa nisem prišel ob sliki, temveč pri popoldanskem predavanju o prerafaelitih. Predavanje me je še posebno zanimalo, ker sem že poznal prerafaelite v literaturi. V angleško slikarstvo pa niso zastopniki te struje prinesli le nove tehnike in novih nazorov, temveč tudi novo tematiko, ki jo je spoznala in predvsem v literaturi odkrila že romantika (Byron, Coleridge) — gorski svet Alp. Silno obsežna je tematika in motivika duševnega življenja angleškega naroda, toda prav teh nekaj slik me je spomnilo v tujini, kako važno vlogo ima gorski svet kot snov v duševnem življenju mojega naroda. O slikarstvu mi ne gre sodba — o tem naj spregovore ob nedavni razstavi planinske slike v Moderni galeriji drugi — pogledjmo le v literaturo. Že pri Vodniku se naši vrhovi odražajo v pesmi, Stanič je bil pesnik, spomnimo se Gregorčiča, Tavčarjevih slik iz Loškega pogorja, Mencingerja, Župančiča, Finžgarja in drugih. Naš motiv o Zlatorogu se v Baumbachovi pesnitvi vztrajno ponavlja celo v nemških literarnih zgodovinah.

Zadnji dan sem si upal že tako daleč po mestu, da sem sam poiskal znano trdnjavo »Tower«. Spočetka sem si še kar natančno ogledoval različne zbirke mečev, bodal, čelad in šlemov, ker še nisem vedel, da bom že v naslednjih prostorih videl cele čete oklepov, oddelke lesenih vojakov na konjih v popolni bojni opremi in toliko mečev, sulic, topov in izstrelkov, da se vtisi kar zabrišejo in človek konec koncev ne ve več natanko, kaj vse je videl, ker je videl preveč. Ogledal sem si »Vrata izdajalcev«, skozi katera so odhajali v smrt obsojenci; kapelico, kjer je molila kraljeva žena, preden so jo odgnali na morišče in »Krvavi stolp«, kjer je bil zaprt sir Walter Raleigh in kjer je napisal svojo znano »Zgodovino sveta« v trinajstih knjigah in kjer sta bila umorjena mlada vališka princa, katerih

trupla so našli šele čez sto let. V ječah so v kamen vklesani stavki, ki so jih v dolgih letih izdoblili s preprostimi predmeti v zid ujetniki in na dvorišču je tnalo, kjer so bile usmrčene žene Henrika VIII., ki je imel lepo navado, da je dal večino svojih žena obglaviti. V dolgi vrsti stoje uplenjeni topovi; poleg Kruppovih iz vojne 1914-18 topovi turških sultanov, egiptovskih paš in celo lepo v obliki zmajevega gobca izdelani ter bogato okrašeni topovi iz Malaje. Glava mi je bila motna, ko sem zapuščal trdnjavo; najmočnejši vtis je bil, da je angleška zgodovina res burna in krvava.

Katedrala sv. Pavla je posnetek stolnice sv. Petra v Rimu, a žal so jo skoraj polovico porušile nemške bombe in še ni pozidana.

Na poti proti Trafalgar Squaru sem se za dobri dve uri neusmiljeno izgubil v velemestnem vrvežu. Orientirati sem se pričel zopet po mogočni bakreni kupoli in po dveh urah sem nenadoma znova stal pred — katedralo sv. Pavla. Vprašati sem moral za pot in sem nato v redu prišel na cilj, vendar mi je to tavanje vzelo toliko poguma, da si nisem upal poiskati katerega izmed kinematografov, kjer so predvajali trodimenzionalne filme. Televizijo sem si bil ogledal že pri prvem obisku v Manchestru.

Klatil sem se po Hyde Parku in počival ležeč na travi, kar je tam zelo običajno. Del parka so že zasedle čete iz dominionov, ki so prišle v London na kronanje. Nenadoma se je po cesti pripodil oddelek konjenikov v srebrno in zlato bleščečih se šlemih — tudi to v čast kronanja.

Zvečer sem imel v Londonu svoje zadnje predavanje in s tem je bila moja turneja po Britaniji končana. Naslednji dan mi je že prenehala veljati belgijska viza, ki so mi jo belgijske oblasti podaljšale za manj časa, kot sem prosil, in so mi sploh tudi na povratku povzročile precej sitnosti, zato vrnitve v domovino nisem smel več odlašati.

Slovani smo čudni in mehki ljudje. »Domovina« je za nas čudežna beseda in nam pomeni veliko več kakor le kraj, kjer smo bili rojeni in kjer živimo. Kakor mati zemlja nam je in mi smo rastline, ki na njej živimo. Spodrežite rastlini korenine in umrla bo. Lepo je bilo moje potovanje po Britaniji in marsikdo me je po vrnitvi zavidal. Toda meni je tujina na koncu že presedala in vrnil bi se bil domov že prej, če me ni bi bila zadrževala predavanja. Na povratku sem se hotel ustaviti še v Münchenu in v Avstriji pri sorodnikih, a ko bi bil moral izstopiti, me je nenadoma zagrabilo silno domotožje in odpeljal sem se dalje.

Devetega maja ob desetih dopoldne sem stal drugič na Victoria Station. Po dveh urah vožnje — Južna Anglija je v maju res en sam cvetoč vrt — sem izstopil v Dovru. Ogromen parnik nas je sprejel na palubo. Bela obala in grad nad njo sta se pričela manjšati na obzorju. Galebi so krožili nad ladjo. Polagoma je postala Anglija le še tenak pas zemlje na zapadu. Ščasoma je izginilo tudi to.

✓
Jos. Wester:

PLANINSKI SPOMINI IN ZAPISKI IZ L. 1953

(Nadaljevanje)

3. Po dolenskem in zasavskem hribovju

Kurešček (833 m)

aj pričnem s hribom, ki ga v vedrem vremenu vidim z doma in ki mika zlasti v pomladanski dobi, da ga obiščemo. To je Kurešček, izrazit stožec, dvigajoč se onkraj Ljubljanskega barja kot levi pobočnik plečatega Mokrca. Spričo svojega razglednega položaja je bil v stoletjih turških navalov kurišče za kresove, da so z njimi dajali znamenje za bližanje roparskih čet od ribniške strani.

Bila je jasna sobota, drugi dan majniške tridnevnice. Ugibal sem, ali naj sedem na kolo in se peljem do Želimpljega. Ne, kolesar je v svojem kretanju vezan, ker se mora vrniti do kolesa, kjer ga je ob nastopu planinske ture shranil. Zato rajši z ižanskim avtobusom do Studenca na Igu, od tam pa peš v breg v smeri Skrilje—Golo—Kurešček! Saj je minilo že nekaj let, ko sem ga zadnjič obiskal.

Ugodno vozilo je avtobus, ki te prepelje v pol ure preko pustega Barja v znožje kraškega sveta. Za peš hojo je Ižanska cesta le preveč enolična in dolgačasna. Sedeže so bili izletniki zavzeli že na početni postaji, večidel namenjeni do končne postaje v Iškem Vintgarju. Oni, ki smo vstopili pri dolenskem mostu, smo se morali zadovoljiti s stojišči.

Na Studencu sem se izmotal z voza. Oziral sem se, ali je še kdo namenjen v breg, da bi tako dobil družčino, a ni bilo nikogar. Torej sem krenil sam po trdi cesti v klanec. Hrapava je, kakor oglodana, kar priča, da jo porabljaajo tovorni vozovi in kamioni, ki dovažajo les iz mokriških gozdov. Zato sem na prvem ovinku zavil s ceste na kolovoz v samotni gozd. Tišino je oživiljal le frfot kake gozdne ptice in pa kukanje ljubke pomladanske glasnice, ki jo človek ne dobi zlahka na pogled.

Malone eno uro sem tako samotaril po bujnem gozdu. Kolovoz je kmalu prešel v stezo. Kar odleglo mi je, ko sem stopil na plano, na škrliljske košenice. Pozornost mi je zbudilo, da so v vrtačah njive ograjene z visokim plotom. Prvo domačinko, ki sem jo srečal, vprašam o tem in pove mi, da morajo napraviti take ograje, sicer bi divjad vse posevke pomulila in populila; dosti škode da jim store zlasti divji prasci in celo jeleni.

Skrilje, to lepo položeno selo, je pod okupatorjem mnogo trpelo, kakor kaže njega brazgotinasto lice. Zdaj so hiše večidel obnovljene, žal, da zidarji niso ohranili njih domačega sloga. Tudi više gori na

Golem, v čedni hribovski vasici, so hiše že pozidane. Cerkev, stoječa na razglednem pomolu, sloveča po umetelno izrezljani baročni prižnici, je ostala, kakor je videti, nepoškodovana. Če bi bil do semkaj pririnil kolo, bi se bil zdaj lahko po ravni cesti in dobrem kolovozu popeljal tik pod breg Kureščka. Skladanice hlodov, tramov in drv ob cesti pričajo, da je Mokrec še vedno plenovita lesna zakladnica.

Pristopil sem na vrh Kureščka. Kaka puščoba! Nekdanje župnišče — golo zidovje; cerkvena na stežaj odprta — znak, da je nihče ne oskrbuje; v strehi ji zijajo odprtine, strešna pločevina leži na tleh. Kje je nekdanja planinska koča? Ni je več, izravnana je s tlom. Turoben pogled zapuščenosti. Le nekaj je ostalo neokrnjeno: sijajni razgled tja do Savinjskih Alp in preko dolcnjskega hribovja tja do hrvaškega Kleka, Risnjaka in Loškega Snežnika.

Oko mi obstane na bližnjem Turjaku. Ni več mogočnega grajskega sklopa, dvora slavnih Turjačanov. Tam, kjer je posedal »zbor gospode žlahtne«, ko je stari Turjačan gostoval Rozamundine snubače, kjer je ošabna nevesta, »pod cesarjem najlepši cvet«, porogljivo naročila Ostrovharju, naj ji privede bašetovo sestro iz Bosne — tam je sedaj mrtvina pustih ruševin. Morda je še ostala »lutrška kapela«, v kateri je za reformacije dobil zavetje Jurij Dalmatin, med narodom znan kot Jurij Kobila, župnik na bližnjem Škocjanu (1585—1589), kjer se je ta stvarnik temeljne knjige slovenskega jezika oddihal po opravljenem velikem delu prevoda Biblije (1584). — Več ko tri stoletja pozneje je na Turjaku preživel zadnja leta svojega življenja tudi pesnik in dramatik Anton Medved (umrl 12. marca 1910). — En pomnik turjaške slave, spomenik zmage Andreja Turjačana, ko »pri Sisku Kolpe so pijani omagali pred Kranjci Otomani« (1593), pa še vedno stoji. To je borna kapela sv. Ahaca, stoječa na nasprotnem hribu, na Kureščkovem dvojniku.

Sonce se je že bližalo zenitu, ko sem sestopil s tega mikavnega razglednika in nastopil povratek, da bi po bližnjici prišel v Želimcljsko dolino. Prijetna je položna hoja preko travnikov do zaselka Rogatca, ki se mu tudi še vidijo sledovi okupatorske nasilnosti. Po dolomitski stezi sem naglo došel v globel, kjer sem se tik pred poldnem zglasil v dobro mi znani gostilni. Niso mi mogli postreči s kosilom, kakršno je bilo običajno o praznikih, vendar so mi zvarili tečno cvrtje v krepčilo za nadaljnjo hojo.

Za dve uri je hoda po cesti do Škofljice, najbližje železniške postaje. Mlado rastje in pisano cvetje te spremlja ob poti, zlasti bujno cveto po cestnih jarkih rumene kalužnice. Da ne bi prezgodaj došel na Škofljico, sem na razpotju pod Pijavo gorico zavil v vasico Gumnišče ter se tako umaknil z enolične ceste po barskem svetu. Kljub temu zavinku bi bil moral na postaji le predolgo čakati vlaka. Nič mi ni zoprnejše, kakor s takim čakanjem glupo tratiti čas. Še za eno postajo sem se peš pomaknil bliže Ljubljani, da sem prispel s popoldanskim kočevanjem domov. V izletnem proračunu sem imel ta dan pet in pol ure hoje, narasla pa je skoraj na sedem ur, torej dovolj za pomladansko trenažo.

Šentjurski Tabor (492 m)

Teden dni prej sem kar tako mimogrede obiskal Tabor pri Grosupljem. Najprvo sem obšel svoje stare znance v zatišni vasi Udje, kjer sem v vojni dobi dobival razne priboljške, kajpada ne za mršave lire, ampak v zameno za stvari, ki so jih na kmetih pogrešali. V tistih tegobnih letih je bil vsak dolenski izlet združen s tako primitivno menjalno kupčijo.

Prekrasen nedeljski dan je bil, da bi trapal nazaj po trdi cesti na Grosuplje. Rajši sem zavil v breg po stezi, ki še kaže medle lise nekdanje markacije. V skopi uri sem obredel gozdnati breg in se preril skozi gosto hosto, kar se mi je pojavil stolp taborske cerkvice in nje visoko obzidje. To je svojevrsten pomnik dobe, ko so naši davni predniki iskali za močnim zidovjem zavetje pred navalom turških roparskih tolp. Še dobro je ohranjen ta tipični branik, vsekakor boljše od številnih Taborov na našem ozemlju. Tu si izletnik z živo domišljijo lahko predoči, kako so se pribežniki branili za svoj borni obstanek. Ali naj se v moderni dobi blagrujemo, če moramo iskati zavetja v kletnih zakloniščih in podzemskih rovih, kadar pribrne nad nas pogubonosni zmaji bombniki?

Kakor je Tabor sam tipičen zgodovinski spomenik, tako se v neposredni bližini skriva dvoje prirodnih znamenitosti: Taborska, prej Županova jama¹ in ledenica. Jama je ogromna kraška votlina, polna mnogoličnih kapniških tvorb. Še nedavno nam je bila v nadomestilo za Postojnsko in Škocjansko jamo, ki sta nam bili spričo italijanske zasedbe našega Krasa odmaknjeni in odtujeni. V tesni sosesčini te jame se skriva ledenica. Že nje ime kaže, da je tu podzemski hram večnega ledu. Sedanja uprava je oba prirodna fenomena strnila in napravila za lahko pristopna, da obiskovalci ob električni luči občudujejo fantastične prirodne like. Izletnikom, zlasti mladini, nudi torej Tabor nazorno kar troje zanimivosti, kakršnih jim knjiga in beseda ne moreta dovolj jasno predočiti.

S Tabora pridemo po nedavno zgrajeni cesti v Ponovo vas in po stari dalje v Grosuplje. Kdor pa hoče pešačiti po dokaj vegastem terenu, ta krene s Tabora dol v selce Cerovo in niže dol na mokrine, kjer sledi shojeno stezo, držečo po tretjini, da dospe v lepo položeno vas Zgornjo Slivnico. Tu ga vabi k oddihu nova zgradba — iz daljave sem jo imel za šolsko poslopje — združni dom s čedno urejenim gostiščem. Agilni vaščani so pri železniški upravi dosegli, da jim je nedavno odprla postajico, tako da si izletnik prihrani dobre tri kilometre peš hoje, če se z vlakom prepelje na Grosuplje. Tako bi bil storil tudi jaz, če bi bila postajica takrat že odprta.

¹ Podroben opis te jame, ponazorjen s slikami, gl. V. Bohinec, Županova jama. Geogr. vestnik, 1927, 156—168.

Vrh Sv. Duh (628 m) — Polževo

Se eno dolensko izletniško točko naj omenimo, sloveče Polževo. Poleti so bili tam otvorili moderno zgrajeno in udobno urejeno gostišče, pravi hotel, ki mu na Dolenskem ni para.

Bilo je jesensko jutro (8. novembra), ko sem na postaji v Žalni izstopil iz dolenjca, namenjen k Sv. Duhu. Ta mi je bil višinski cilj nedeljskega izleta. Na njivah je že vse pospravljeno, samo repa še tiči v zemlji, da se oblice bolj odebelé. V kozolcih in svislih se zračijo koruzni storži, nabrani v rešte, v latovju pa se suše ajdovi snopi in detelja. Povsod hladna jesenska ubranost. V prvi višinski naselbini, v Novi vasi, sem s kolovoza stopil na novo cesto, ki drži iz Višnje gore na Polževo. Rajši sem se odbočil z nje v breg, da bi hitreje dospel na obli vrh pri Sv. Duhu. Tu se odpre občiren pogled na pokrajino Jurčičevih junakov Desetega brata in Jurija Kozjaka ter Zorčevih Belih menihov in še dalje po valovitem dolenskem svetu.

Ko sem se razgledal, kolikor je dopuščalo mrko ozračje, sem krenil navzdol na Polževo. Tam, kjer je stalo prejšnje čedno gostišče, ki ga je bes laških vsiljencev požgal in do tal porušil, se dviga zdaj ponosna stavba v dveh nadstropjih, udobno urejena za letovanje in zimovanje gostom, ki se jim hoče odmaknjenosti od mestnega vrvenja. Težke milijone so graditelji vložili v razkošno stavbo. Da bi se jim le povoljno obrestovali! Kričec nasprotak je ta gosposki dom k Obrščakovi kmečki krčmi in skrupucani Krjavljevi bajti, kakor ju opisuje Jurčič v Dsetem bratu.

K mizi, kjer sem sameval, je prisedla družba rdečeličnih kmečkih deklet. Kakor običavajo moški, so si tudi one naročile vina v litru in ga dobre volje srkale. Manjkalo jim je pač fantov, ki so bili tisti čas poklicani na orožne vaje tam na kraškem ozemlju. V sproščenem razgovoru bi bil z njimi kar trknil na zdravje morebitnih ženinov — saj bi po starostnih letih zalegel vsaj za tri fante — pa sem se le modro vzdržal.

Če bi bil imel kolo, bi bil po gladki cesti odbrzel dol v Višnjo goro. S samodrčem se vožnja do Ljubljane lahko opravi v pol ure (28 km). Kot pešec pa sem se rajši držal kolovoza skozi vasici Zavrtače in Pristavo, tako da sem po strmi stezi pod razvalinami starega grada prispel v Višnjo goro. Še se vidi v njej vojne posledice, ki pa bodo, upajmo, kmalu zabrisane, da se ji ne bo več prilegal Jurčičev hudomušni vzdevek »zakrpana Višnja gora«.

Sv. Miklavž — Cicelj (817 m)

Izletimo še malo v bližnje Zasavje! Le-to se pričinja pod Zalogom na sotočju Save in Ljubljance, kjer prehaja ravnina v savsko tesen. Že onkraj Laz ti mahne v oko hrib, ki samostojno sili v ospredje, čeprav je le skrajni pomol čokatega Cielja. Na vrhu mu čepi bela cerkva sv. Miklavža, ki mu je dala tudi ime. Izletnik

izstopi v Jevnici; kolovoz po savskem produ ga privede do broda, ki ga prenese na levi breg. V Senožetih krene v breg, porasel večidel z borovjem. Strmina se kmalu unese. V eni uri, odkar je izstopil v Jevnici, že prispe v prisojno Veliko vas, v zavetje Ciclja, ki jo ščiti pred mrzlim severom. Kraj ima tako ugodno lego, da uspeva tu celo vinska trta, kajpak nežlahtne sorte. Nekoč sem se tu slastil z osvežujočim napitkom, z mešanico tolkovca in domačega vina.

Zdaj pa naprej po gruhasti, nato po peščeni stezi vkreber proti Sv. Miklavžu! Niti pol ure ne traja ta strmohod, pa se znajdeš na bujni planici z njivami in domovi treh ali štirih gospodarjev. Pravoveren izletnik se povzpne najprej na višinsko točko, od koder se mu razgrne nepričakovano lep pogled na savsko dolino v globeli in na višavje v bližini in dalji. Ni čudo, da vneta planinka, moja znanka, v svojem albumčku Sv. Miklavža nazivlje »hribček vseh hribčkov«. Njega prominentni položaj je zbudil davnim brodnikom, ki so brodarili po Savi od Zaloga dol v »globoko Hrvatijo« zamisel, da so prav na tem razglednem pomolu postavili svetišče svojemu patronu.

Idiličnost te postojanke povišuje še to, da v bližini ni gostilne. Pač pa dobi izletnik v čedni cerkovnikovi hiši priliko, da za javorovo mizo zaužije brašno, ki si ga je s seboj prinesel, in se vpiše v spominsko knjigo. Listal sem po njej ter našel, da je moj zadnji zapisek iz l. 1940. Očital sem si, da sem predolgo zanemarjal to lepo izletišče. Seveda mi je v opravičilo, da so malone pet let prežale tu nemške straže; izostanka v letih po osvoboditvi pa si ne morem odpustiti.

Izletnik si za povratek lahko izbere daljšo pot po vzhodni rebri v Veliko vas in dalje skozi Kriško vas in Vegov rojstni kraj Zagorico v Dolsko. Mene je zamikalo — bil je krasen majniški dan — še na vrh Ciclja. Ni več vidna ona markacija, ki jo je bilo napravilo SPD v svoji deški dobi, temveč izletnik se mora zanašati na svojo razvednost, da v gošči pogodi pravo smer. Spotoma sem nabiral cvetje dišeče perle, ne kot začimbo vinski pijači, ampak za primesek piparskemu tobaku. Dobro razgiban sem sestopil v Kriško vas in po vijugasti gozdni poti dol v Senožeti. Še v popoldanskem soncu sem se vrnil v Ljubljano, ko sem bil opravil hojo za skopih štirih ur.

J. K. Strakatý: ✓

V SPOMIN ING. ARCH. OTOKARJU VONDRÁČKU

(13. VI. 1876 — 19. II. 1954)

Začetki alpinizma se na Češkem opažajo konec devetdesetih let prejšnjega stoletja. Deset let pred tem, l. 1888 je ustanovil odlični češki domoljub Vojta Náprstek, utemeljitelj knjižnice in muzeja, ki nosita njegovo ime, »Klub českých turistů«, ki je budil veselje k potovanju in tako pripravljaj tla tudi za alpinizem. Takrat so potovali večinoma v švicarske in avstrijske Alpe. Le nekateri turisti posamezniki so potovali na jug in obiskovali tudi slovenske planine na Koroškem in Kranjskem in so se vračali navdušeni, polni močnih vtisov nad lepotami, ki so se jim zdele še bolj čudovite, ker jih je grela zavest, da v teh pokrajinah prebivajo gostoljubni bratje. Zato je število čeških turistov na slovanski jug leto za letom tako raslo, da so češki planinci s prof. MU dr. Karlom Chodounskim na čelu ustanovili l. 1898 v Pragi »Český odbor Slovinského Planinského Društva v Lublani« (Češki odsek Slovenskega Planinskega Društva v Ljubljani), ne pa posebno češko planinsko društvo. Misel slovenske medsebojnosti je zmagala, kajti čutilo se je, da je treba podpirati edino slovensko planinsko društvo v tekmovanju z nemškima »Alpen-Vereinoma«. Po prizadevanju praškega češkega odseka SPD je bil usmerjen tok čeških turistov na slovenske planine, kjer je l. 1900 Češki odsek zgradil »Českou chatu« (Češko koč) pod Grintovcem, ki je potem postala cilj čeških turistov.

V tej sredini, polni dejavnosti, se je znašel O. Vondráček, ki je l. 1895 maturiral na realki rodnega Smíchova (Praga XVI) ter si je izbral za študij na tehniki stavbarstvo, pozneje pa arhitekturo.

Zahajal je na Bled, kjer je bila takrat že močna češka kolonija. Lepote planin so mladega dijaka očarale in tako jih je že od mladih let ljubil z vročo ljubeznijo ter jim ostal — vsaj v lepih spominih — zvest do smrti. Postal je eden od pionirjev alpinizma med Čehi, ki ga je posebno v mlajših letih gojil kot član Češkega odseka SPD na svojih vsakoletnih obiskih slovenskih planin.

Na svojih bivanjih na Slovenskem se je naučil slovenski in se začel zanimati tudi za politične in kulturne razmere na Slovenskem, v čemer ga je podpiral prijateljski stik z V. M. Zalarjem, ravnateljem vsučiliške pisarne v Ljubljani, ki je od l. 1902 študiral v Pragi na filozofski fakulteti češke univerze, kjer je pridobival Slovencem obilo prijateljev. O Vondráčkovem zanimanju za slovensko književnost pričajo slovenske knjige v njegovi knjižnici, izdane večinoma od »Slovenske Matice«, katere član je bil.

Za prve svetovne vojne je bil na vseh treh frontah in je Martu, bogu vojske, doprinesel krvavo žrtev, kajti bil je ranjen. L. 1918 se vrača domov kot poročnik in leto pozneje postane uradnik Čehoslovaške komisije za import in eksport, od koder je prišel na ministrstvo

javnih del, leta 1926 pa k deželni politični upravi. L. 1938 je bil upokojen kot ministrski svetnik.

Njegova velika ljubezen je bila tudi stara Praga in je kot ne-utrudljiv član »Kluba za staro Prago«, čigar »Věstnik« je urejeval v letih 1937—1947, reševal njene stare stavbene spomenike. Bil je prav tako dober strokovnjak na področju konservacije stavbenih spomenikov kakor v moderni arhitekturi.

Njegova bogata knjižnica, strokovna kakor tudi splošna, odkriva s svojimi slovenskimi, srbohrvatskimi, poljskimi in ruskimi knjigami, njegovo slovansko čustvovanje, zbirka bibliofilskih izdaj in exlibrisov pa njegovo plemenito zbirateljsko ljubezen.

Bil je bogato izobražen mož, visoko kulturnen delavec, poln iniciative in trdnega značaja. Krasila ga je dobrosrčnost in skromnost.

Naj mu bo med Slovenci, katerih je bil iskren in zvest prijatelj, ohranjen časten spomin!

Lado Božič:

✓ IDRIJA — ŽARIŠČE BOTANIČNE VEDE

»Brez pretiravanja lahko trdimo, da je znanost o rastlinstvu Kranjske dežele imela svoj začetek v prijaznem rudarskem mestu Idriji, v onem rudarskem mestu, ki si je pridobilo zaradi dolgoletnega bivanja Scopoli-ja za zgodovino botanike velik pomen.« (Viljem Voss: Versuch einer Geschichte der Botanik 1883).

Idrija je znana širom po svetu po svojem živosrebrnem rudniku. V naši ožji slovenski domovini je znana poleg tega tudi po svoji prvi slovenski realki, po prvem liberalnem poslancu Notranjske, po prvem socialističnem županu v bivši Avstriji, po svoji politični in kulturni razgibanosti. Skoraj popolnoma neznano pa je naši javnosti, pa tudi idrijskim rojakom samim, da hrani naš kot ne samo skrito podzemeljsko bogastvo, ampak da ima tudi na svoji površini neprecenljive vrednosti in lepote žive prirode. Le redki vedo, da je Idrija in njena okolica pravi prirodni botanični vrt, katerega so raziskovali številni odlični znanstveniki. Nekaterim od teh je tekla zibelka v Idriji, drugi so v njej službovali, tretji pa so samo prihajali v naš kotichek zaradi znanstvenega proučevanja rastlinskih in geoloških razmer. Vsi so odkrivali zagrinjalo prirodnih čudes naše zemlje in raznašali slavo njenega bogastva širom po svetu. Naša zemlja je doprinesla velik delež k razvoju znanosti o rastlinstvu, za botaniko Kranjske dežele pa pomeni njen dejanski začetek.

Idrijska kotlina leži na znani geološki črti, idrijski potresni prelomnici, ki se vleče od Kobarida preko Idrije in Cerknice proti jugovzhodu. Ob tej prelomnici, nastali po velikih notranjih zemeljskih pretresih in notranjih erupcijah se je razvila idrijska kotlina z rudnikom. Toda vrenje v zemeljski notranjosti ni ostalo brez vpliva na površje. Ognjeniško delovanje in prodiranje tekočih mas proti površini zemlje je prodrlo daleč pod zemeljsko površino in ustvarilo

lahko dostopna rudišča v Idriji, mineralni vrelec v Kopačnici, v skupini Blegoša, Kojce in Porezna pa pravi vulkan. Skladi porfirja na Poreznu dokazujejo našo trdittev. Idrijski kotel je torej vulkanskega izvora stare miocenske dobe. Tudi gornje plasti zemeljske površine v Idriji in okolici so starejšega izvora, so to predvsem stari škriljevci, ki so napravili normalna gorovja, doline in vode, zemeljske plasti, ki ne propuščajo vode in tako ustvarjajo, ugodne pogoje za razvoj rastlinstva. Tudi morje, ki je v davnini poplavilo naše kraje, je odložilo za rastje povoljno naplavino. Ko se je odteklo, je ostal tu svet z bogato floro.

Na svetu idrijske kotline stojimo na južni meji terciarnih in krednih skladov, na meji dachsteinskega apnenca in dolomitov. Sledeč tej geološki meji je tu tudi severna meja mnogih rastlin, ki pripadajo južnim krajem, Istri in Dalmaciji. Tu je meja dveh geoloških sestavov zemeljske površine Alp in Krasa in istočasno tudi meja dveh rastlinskih pasov alpskega in južnokraškega.

Topel morski zrak, ki prihaja po strugi Soče in Idrijce navzgor, nudi rastlinam južnih krajev možnost rasti, mnogi osamljeni koticiki z ostrim alpskim podnebjem pa omogočajo življenje alpskim cvetjem. Alpska flora sega zelo nizko v dolino kakor n. pr. sleč, ki raste v Ljubevču skoraj na dnu doline, ki ima približno 350 m nadmorske višine. Samo pod Kumom raste sleč še 100 metrov niže. Če omenimo še dobre vodne razmere in precejšnjo količino padavin, smo v glavnem ugotovili vse dobre pogoje za razvoj naše bogate flore.

Tujec je prvi znanstveno raziskoval idrijsko floro in uspehe svojega dela tudi obelodanil. Šele pri tujcu smo se učili, šele po tujcu spoznali vrednost domače zemlje.

Prvi, ki je raziskoval skoraj pred dve sto leti v botaničnem in mineraloškem oziru Idrijo in njeno okolico, je bil Tirolec Ivan Anton Scopoli. Njegovo znanstveno delo se je začelo v ugodnem času, ko je Linné razglasil svoj sistem in z njim povzročil velike spremembe v botaniki in ko je pod vlado Marije Terezije nastopila priložnost za razvoj prirodnih ved.

Scopoli se je rodil leta 1723 (baje 3. junija) v Cavalese na Tirolskem kot sin plemenitaške rodbine. Po končanih srednješolskih študijah se je posvetil medicini. Kot mlad zdravnik je prakticiral v mnogih bolnišnicah in služboval v raznih krajih. 3. julija 1754 je bil imenovan za rudniškega zdravnika v Idriji. Na poti v Idrijo ga je doletela na reki Inni nesreča, pri kateri je izgubil vse svoje knjige in zdravniško orodje. S podporo 500 gld., ki mu jih je poklonila Marija Terezija, je lahko nadaljeval svojo pot v Idrijo. O svojem prihodu v Idrijo pravi sam: »Prišel sem v Idrijo, v kraj, ki je dobil ime po hudourniku (?) in ki ga tvorijo najrevnejše rudarske bajte, raztresene po hribih. Ko sem ga zagledal od daleč, se mi je zdel kot težka mora, katero sem moral prenašati skoro 16 let.«

Slutnje ga niso varale, kajti razmere v Idriji mu niso bile naklonjene. Namesto plače je dobival dohodek od vinskega monopola in imel prosto stanovanje. Stanoval je v rudniški hiši pod

Rižami. Jezik kranjskega prebivalstva mu je bil popolnoma neznan, kakor pravi sam. Da bi si izboljšal gmotni položaj, mu ni uspelo, zato ni čudnega, če je začel obupavati in če ga je naporna služba začela ubijati. Poleg teh težav so ga obiskale tudi nesreče. Dvakrat je izbruhnil požar v hiši, žena in otroci so mu pomrli in še kup drugih nezgod se mu je nagrmadilo na glavo. Zato si je zaželel iz Idrije, toda novega mesta ni mogel dobiti. Šele po osebni intervenciji na Dunaju so mu dodali 400 gld. letne doklade, a mu istočasno naložili tudi novo delo, poučevanje mineralogije. Potegoval se je tudi za lekarno, a ker je terjal preveliko plačo, so mu poverili samo nadzorstvo nad njo.

Kot zdravnik je bil Scopoli v Idriji mož na mestu. V devetih letih je zdravil 2600 bolnikov rudarjev iz vsega okraja, ne da bi si privoščil medtem dopust. Po devetih letih je odšel na dopust in prosil za upokojitev. Ko pa je zvedel, da se ustanavlja na idrijski šoli stolica za kemično-kovinarski pouk, je hotel ostati v Idriji in je prosil za to mesto. 13. septembra 1763 je bil imenovan za učitelja in 14. novembra je pričel s predavanji, ki so se vršila štirikrat na teden. Učencev je imel sedem. Delal je tudi za ustanovitev kemijskega laboratorija, a do ustanovitve ni prišlo zaradi prevelikih stroškov.

Leta 1767 je bil spet na dopustu. V tem letu se je pojavilo med rudarji gibanje proti zdravniku. Zahtevali so, da ga prevzame država in jih tako razreši velikega bremena. Vino je namreč postajalo vedno dražje. Scopoli je kmalu nato zapustil Idrijo. Bil je imenovan za profesorja na rudarski akademiji v Chemnitzu in leta 1776 za profesorja kemije in botanike na univerzi v Paviji, kjer je umrl 8. maja 1788. Iz Idrije, kljub velikim zaslugam zanjo, ni odnesel najboljših spominov. Poleg skrbi za neštete bolnike je ves svoj prosti čas posvetil raziskovanju idrijske kotline. Kot človek je bil vzoren, nenavadno vljuden, ljubezniv in plemenit.

Skoraj neznosne življenjske razmere so ga tlačile, zato ni čudno, da je iskal nekje tolažbe in razvedrila. Oboje je našel v naravi. Veselje do narave in nagnjenje k rastlinstvu je čutil že v mladih letih. Že tedaj je obiskoval lekarnarje, ki so nabirali in zbirali rastline, poizvedoval je po njihovih imenih in kako se uporabljajo. Obiskoval je tirolske Alpe, zbiral rastline in si zapisoval njihova imena. O svojem begu iz težkega vsakdanjega življenja v Idriji v naravo je dejal: »Pripomniti moram, da se nisem poglobil v življenje narave zaradi poklica, temveč zaradi klica svojega srca, da si v naravi olajšam križe in težave svojega nad vse žalostnega življenja.«

Leta 1755 je prepotoval in raziskoval ves idrijski okraj. Dve leti pozneje Nanos, l. 1761 Senožeče, Hrušico, Kras, jadransko obalo in l. 1764 Gorico, Devin in Tržič. Samo kraji okrog Snežnika so mu bili neznani. O teh poteh poroča, da je hodil sam z enim spremeljevalcem (Idrijčan?), blodil po Alpah, spal v hladnih nočeh pod milim nebom, živel dolge dni samo ob kruhu in mleku, da so ga nad Trstom napadli roparji in da je pod Storžičem visel tri ure med nebom in zemljo.

Po dovršenih znanstvenih potovanjih je l. 1760 izdal knjigo »Flora Carniolica«, v kateri je opisal 756 cvetic in 256 brezcvetnih rastlin. Leta 1772 je izšla izpopolnjena in povečana druga izdaja te knjige v dveh zvezkih. Obdelal je 1251 cvetic in 384 brezcvetnih rastlin. Poudariti moramo, da je bil Scopoli začetnik vede o brezcvetnih rastlinah. Razumljivo je, da njegove ugotovitve niso bile popolne in da so jih morali popravljati in spopolnjevati nasledniki.

Njegovo delo o kranjskem rastlinstvu je klasično delo na polju botanike. Nič manj važne niso tudi njegove razprave o podzemeljskih rastlinah, katerec je raziskoval in študiral v Idriji in na Ogrskem. Po njem so imenovali *Polyporus Scopoli*, ki ga je našel v Antonijevem rovu v Idriji.

Scopoli je užival velik sloves v znanstvenih krogih. Dopisoval si je z nič manj kot 123 osebami in bil član raznih znanstvenih družb in ustanov. Poleg rastlinstva se je zanimal tudi za mineralogijo, prav posebno pa za žuželke.

Za njegove zasluge v botaniki so krstili več rastlin z njegovim imenom. Posamezna mesta so se oddolžila njegovemu spominu z imenovanjem ulic (Pavia, Ljubljana) ali s spominskimi ploščami (Pavia, Idrija). Spominska plošča, ki jo je postavilo kmetijsko ministrstvo ob stoletnici njegove smrti na hiši, kjer je stanoval v Idriji, ima naslednji napis v latinščini: »V tej hiši je od leta 1754 do 1769 prebival dr. J. A. Scopoli iz Cavalese na Tirolskem, znameniti raziskovalec prirode, pisatelj o kranjskem rastlinstvu in zdravnik.« Plošča stoji še danes.

Scopolijeve zbirke rastlin niso mogli najti. Če je ni uničil požar še za njegovega življenja, so jo uničili, kakor domneva dr. Stanko Bevk, v začetku tega stoletja, ko so preurejevali lekarno.

V letih od 1762 do 1763 je bival v Idriji tudi botanik, zoolog in mineralog *Franc Wulfen* (1728—1805). Po poklicu jezuit, po rodu iz Beograda. Obiskal je tudi Hrušico, Vipavo, Nanos, Razdrto, Kras, Postojno, Zagorje in Planino. Leta 1755 je bil profesor na gimnaziji v Gorici. Po njem se imenuje *Wulfenia carinthiaca* in *Primula Wulfeniana* i. dr.

V menda še težjih razmerah kakor Scopoli je živel v Idriji tudi njegov naslednik zdravnik kirurg *Baltazar Hacquet*, ki je prišel v Idrijo še za Scopolija. Razmerje med njima od vsega početka ni bilo idealno. Hacquet je bil Francoz, rojen 1739 v Le Conquetu v Bretaniji. O njegovi mladosti ne vemo ničesar. Baje je bil aristokrat, dobival je vedno denar, a sam ni vedel od kje. Kot kirurg je služil v francoski, med sedemletno vojno pa v avstrijski armadi. Iz Idrije je odšel leta 1773 v Ljubljano, kjer je postal profesor anatomije in kirurgije na liceju, leta 1787 profesor naravoslovja na univerzi v Lvovu, l. 1805 pa v Krakovu. Leta 1810 se je odpovedal službi, šel na Dunaj in živel samo znanosti. Umrli je 10. januarja 1815.¹

¹ Natančneje gl. Josip Wester, B. Hacquet, izdala Planinska založba 1954, str. 11 isl. Prip. ur.

V Idriji je živel Hacquet sedem let kot borec za duhovni napredek in prosveto. Toda tla niso bila ugodna za njegovo delo. Z grenkobo pripoveduje o svojih borbah s skritimi sovražniki, temnimi elementi in z nahujskano množico. Javno so ga obrekovali in proglasili za krivoverca. Hoteli so ga na vsak način spraviti iz Idrije, a jim ni uspelo. Ko je raziskoval okolico, je potoval pod tujim imenom. Kljub težkim razmeram pa je bil v svojem delu neutrudljiv. Mnogo je potoval po Kranjskem, Istri, 8. avgusta 1779 in 1782 je bil na vrhu Triglava kot njegov drugi gost. Prepotoval je vse dežele od Francije do Turčije in Rusije. Napisal je nad 60 knjig in razprav. Po njem so imenovali več rastlin.

Za obema klasičnima botanikoma, tujima znanstvenikoma, je nastopila nova doba z nastopom Slovenca in idrijskega rojaka Franca Hladnika.

Franc Hladnik se je rodil 29. marca 1773 v Idriji kot sin rudniškega paznika Matije in Doroteje, rojene Reven. Njegovo pokolenje je izhajalo iz delavskih krogov. Kakor je bila v Idriji tradicija v nižjih krogih, kar oče to sin, tako je oče tudi Franceta določil za rudarstvo. Sin pa ni čutil sposobnosti za ta poklic, zato se je oprijel študija. Ljudsko šolo je obiskoval v Idriji, gimnazijo v Ljubljani, ki jo je končal leta 1789 z odliko. Prav tako je dovršil tudi filozofske študije 1791 in stopil nato v bogoslovje. 19. junija 1795 je bil posvečen v duhovnika. Zaradi rahlega zdravja pa ni šel na deželo duše past, temveč je stopil kot skriptor v licejsko knjižnico v Ljubljani.

8. oktobra 1796 je postal učitelj 4. razreda normalke, leta 1800 izredni učitelj na mehanični šoli, 21. junija 1802 začasni in 5. januarja 1803 pravi direktor normalke in leta 1808 gimnazijski prefekt. Med francosko okupacijo je bil profesor naravoslovja in botanike na Ecole centrale, po reokupaciji pa spet prefekt na gimnaziji. Od avstrijskih oblasti je bil dvakrat odlikovan, ker je bila njegova gimnazija med najboljšimi v državi. Vodil jo je 26 let. Zaradi bolezni je leta 1837 stopil v pokoj. Oslepel je popolnoma, dokler ga ni 25. novembra 1844 kap rešila trpljenja.

Hladnikovo geslo je bilo: poslušati in molčati. Imel je odličen spomin. Živel je tiho in sam zase.

Kot botanik zavzema Hladnik odlično mesto. Kdaj se je začel baviti z rastlinstvom, ni znano. Gotovo pa že v zgodnji mladosti in v počitnicah, ki jih je preživel v Idriji. Pozneje je veliko potoval z vrtnarjem botaničnega vrta, katerega je sam ustanovil in oskrboval 24 let. Po celi Kranjski, po Javornikih, po dolini Soče in Trenti je nabiral neznane rastline in jih nasajal v botaničnem vrtu. Bil je v stiku s Hostom, istrskim rojakom, in mu pošiljal prispevke za njegovo knjigo o avstrijski flori.

Hladnik je bil član Kmetijske družbe v Ljubljani, Botaničnega društva v Regensburgu, Društva za pospeševanje naravoslovnih ved v Freiburgu in Bavarskega društva za vrtnarstvo v Frauendorfju.

Zapustil je velik herbarij kranjske flore, delo 36-tih let, z imenoslovjem 3484 cvetlic in z navedbo krajev, kjer se dobe. Njegovi

deli o anatomiji rastlin in zgodovina botanike sta ostali v rokopisu. Svojo bogato knjižnico je zapustil licejski knjižnici, svoj herbarij pa muzeju. Njemu v spomin se imenujejo nekatere rastline: *Hladnikia pastinacifolia*, *Scabiosa Hladnikiana*, *Scopolia Hladnikiana*, *Chaerofolium Hladnikianum*, *Hladnikia* (sedaj *Grafia*) *Golaka*. Doba v zgodovini botanike, v kateri je deloval, se imenuje po njem.

Najboljši Hladnikov učenec na polju rastlinstva je bil njegov idrijski rojak **Henrik Freyer**.

Njegova rodbina je izvirala iz Sudetov, kjer je bil rojen njegov stari oče Ernest, za časa Scopolija provizor v rudniški apoteki v Idriji (1760—1795). Bil je zelo vnet botanik in Scopoli ga omenja v prvi izdaji svoje *F. C. pri Hemerocallis flava*, katero je našel Freyer. Ko je ostarel, mu je bil dodeljen za lekarniškega pomočnika sin Karel, ki je vodil idrijsko apoteko 40 let, t. j. od l. 1795 do 1835. Tudi Karel Freyer je z vnemo botaniziral in prepotoval vso idrijsko dolino in okolico z Valentinom Krampelfeldom, ki je bil tedaj gozdar v Idriji. Karel je bil znan botanik in velik prijatelj dr. Davida Hoppeja, zdravnika in botanika iz Hannovera, ki ga je obiskal v Idriji, kjer sta napravila v družbi s prof. Hornschuchom v času od 14. do 16. julija več znanstvenih ekskurzij v idrijski okolici.

Za življenja Karla Freyerja je živel v Idriji tudi znani botanik **Hollander**. Za časa francoske okupacije je bil imenovan za gozdarskega predstojnika in dodeljen rudniški upravi. Po odhodu Francozov je bil imenovan za profesorja v Metz.

Deloma podedovana, deloma v ugodnih okoliščinah privzgojena ljubezen do rastlinstva, nam je dala iz Freyerjevega rodu pomembnega botanika. Bil je to Karlov sin Henrik, rojen v Idriji 7. julija 1802. Že v zgodnji mladosti so ga začele mikati prirodne vede. V pismu prof. Hornschuchu piše 13. XII. 1838: Videl sem že davno pri stricu Valentinu Krampelfeldu v Idriji z metulji okrašene stene, videl sem Hollanderja, ko je vlagal rože. Vse to je vzbudilo v meni strastne želje za podobnim delovanjem in lahko rečem, da se je tedaj vzbudila v meni ljubezen do narave.

Prve šole je napravil v Idriji, nakar je vstopil v drugi gramatikalni razred v Ljubljani. Predavanja prof. Kallistra o botaniki in mineralogiji so mu tako ugajala, da se je oprijel teh dveh predmetov, ostale pa začel zanemarjati. Dobrohotni rojak Hladnik, ki mu je bil vedno očetovski prijatelj in podpornik, ga je privatno poučeval botaniko, ni pa hotel ugoditi vsem njegovim nagnjenjem z namenom, da bi ga popolnoma ne odtujil drugim predmetom. Doma, v Idriji, so se morali poslužiti celo hujših sredstev, da bi ga vrnili latinščini. Njegova lepa zbirka hroščev in metuljev, ki jo je s trudom zbral, je romala v ogenj. Leta 1819 je nadaljeval gimnazijo na Reki in jo srečno končal. Ob jadranski flori in fauni je dobil nove pobude za delo. Iz Reke se je vrnil v Ljubljano, da bi nadaljeval filozofske študije in se posvetil lekarništvu. Počitnice je preživel v Idriji, kjer je spremljal nabiralce mahov in sviščev na Golake in Čaven. Po končanih filozofskih študijah je vstopil kot pomočnik v apoteko

Gromadzkega. Po treh letih prakse je opravil izpit in bil dodeljen očetu v Idriji za pomočnika. V Idriji je ostal dve leti, nakar je odšel na Dunaj in diplomiral kot magister. Na Dunaju je s Hladnikovim posredovanjem navezal stike z znanimi botaniki Jacquinom, Hostom in Weldenom. Služboval je nato v Gradcu, Zagrebu in Ljubljani. V svojih prizadevanjih, da bi prevzel po očetu lekarno v Idriji, ni uspel. Zato je sprejel l. 1832 mesto kustosa na ljubljanskem muzeju. Tu je deloval 20 let in v tem času mnogo potoval. Leta 1853 je odšel v Trst kot konservator in zoolog anatom. Prizadevanje za boljšimi gmotnimi razmerami in želja, da bi našel ob Jadranu nova torišča svojega dela, sta ga vlekli v tržaški muzej. Toda sredi dela se ga je lotila bolezen, ki je v začetku ni niti opazil. Grozilo mu je oslepljenje, pozneje pa je nastopila delna ohromitev. Brezupno hiranje je trajalo dve leti in sledila je še omračitev duha. Umrli je 21. avgusta 1866 v Ljubljani.

Henrik Freyer je obiskoval v botaničnem oziru najbolj zanimive predele slovenske dežele. Ko je doma pomagal očetu, je izkoristil prosti čas za ture v idrijski okolici in po tolminskih gorah. Povzpel se je na Jelenk, Golake, Čaven, Porezen, Črno prst, Nanos in Snežnik. Po svoji naravi zelo slaboten je z vajo postal izboren turist pešec, ki je zdržal tudi 12 do 18 ur dnevne hoje. 4. maja 1827 je napravil v spremstvu Ferjančiča turo iz Idrije čez Vipavo v Trst, za kar je rabil 15 ur. V Trstu je spoznal botanike Biasolettija, Hildebranta in Hoppeja, s katerim je 12 dni botaniziral v tržaški okolici. Isto leto je bil tudi na Snežniku. Obiskal je tudi Gorjance in Alpe ter zaključil svoje ture z Nanosom. »Bogati uspehi in mnogo novega za kranjsko floro so me razveselili in bogato poplačali moja prizadevanja,« je tedaj pisal. Bil je v stiku z vsemi znanimi botaniki ter člani raznih znanstvenih društev: Kmetijske družbe za Kranjsko, Koroško in Goriško, Montanističnega društva za Avstrijo, dopisni član akademije znanosti na Dunaju, Ruskega društva naravoslovcev itd. Obširen herbarij in rokopise je dobil ljubljanski muzej. Po njem so imenovali več rastlin, n. pr. rod Freyera, sedaj Biasolettia, *Cirsium Freyerianum* itd.

Okoli l. 1820 je živela v Idriji Josipina Kwiatkowska. V Idriji je botanizirala in napravila lep herbarij. Pri delu sta ji pomagala Hladnik in lekarniški laborant Ferjančič, ki je l. 1822 odkril *Primula venusta*, dober poznavalec in priden zbiralec rastlin. Izdala je malo knjižico o botaniki v obliki treh pisem. V prvem pismu se spominja srečnih dni, ko je botanizirala po idrijskih hribih, in toži, zakaj ni Scopoli živel v njenem času.

Za časa Freyerjevega življenja je obiskal Idrijo 1838 saški kralj Friderik Avgust II., znan botanik. V Idrijo je prišel iz Polhovega gradca v Freyerjevi družbi. V Idriji je napravil izlet v Strug, kjer je pri Kobili trgal kranjski jeglič in *Ribes Scopoli*. Na Kendovem vrhu so opazili *Primula venusta*. Divil se je rastlinstvu in okolici Divjega jezera. Nad lepoto je presenečen vzkliknil: »Ko bi imel Reichenbacha v tej romantiki! Toliko lepega je skupaj! Gotovo

bi ga zelo veselilo to videti.« Deževno vreme mu ni kazilo užitka. Iz Idrije je potoval čez Črni vrh v Gorico in Trst. Freyer mu je podaril sliko Divjega jezera.

Izmed mož, doma zunaj Idrije, ki so se stekli za idrijsko floro prav posebne zasluge, moramo omeniti tudi Jurija Dolinarja, ki je bil doma iz Radeč. L. 1846 je bil imenovan za rudniškega zdravnika v Idriji. Skoro 30 let je deloval v Idriji za splošno blaginjo in bil zaradi svojega prirodoslovnega znanja znan daleč naokoli. Raziskoval je idrijske in tolminske gore in odkril pri Idriji Anthriscus Rivolaris in Potentilla Micrantha in druge. Umril je v Idriji kot upokojenec. Bil je član raznih društev. Njegov herbarij, večinoma idrijskih rož in seznam cvetic, ki rastejo v idrijski okolici, hrani ljubljanski muzej. Po njem imenujejo Hieracium Dollineri.

Število botanikov Idrijčanov se s Karlom Dežmanom poveča. Rodil se je v Idriji 3. januarja 1821 kot sin sodnega aktuarija Klementa. V rani mladosti mu je oče umrl in zapustil številno družino, ki se je preselila nato v Ljubljano. Karl je študiral v Ljubljani in medicino na Dunaju. Zaradi bolezni pa je prestopil na pravo, ga končal in se vrnil v Ljubljano. Tu je prevzel mesto suplenta na gimnaziji, poučeval prirodne vede, ne da bi pri tem imel namen postati profesor. L. 1852 je postal kustos ljubljanskega muzeja, ki ga je upravljal 36 let. Ko je pričel izdajati Bleiweis svoje »Novice«, je bil Dežman med prvimi sotrudniki in do l. 1859 prava desna roka očetu Bleiweisu. Za nemško-slovenski slovar, ki ga je izdal Idrijčan, ljubljanski škof Alojzij Wolf, l. 1860, je pripravil vse naravoslovne izraze. Veljal je kot dober poznavalec ljudi in dežele. Kot pisatelj se je odlikoval z živahnostjo. Važen pa je predvsem zaradi tega, ker je prvi pisal naravoslovne razprave v slovenščini. Zaradi svojega obsežnega znanja na vseh poljih in zaradi literarnega dela je bil zelo ugledna oseba na Kranjskem. Mož je kmalu napravil sramoten skok v nemški tabor in postal Deschmann.

Kot botanik je Dežman večkrat prepotoval Slovenijo, raziskoval deželo v rastlinskem oziru in pisal o prirodi Kranjske dežele.

Poleg znanstvenega in kulturnega dela je deloval tudi kot politik. Bil je član ljubljanskega občinskega sveta, deželnega in državnega zbora. Deželni poslanec za Idrijo je bil od 1861 do 1866. Državni poslanec od 1873 do 1879. Umril je 11. marca 1889 kot član Zoologičnega in botaničnega društva na Dunaju, Prirodnoznanstvenega društva za Štajersko, Celjskega muzejskega društva in Kmetijske družbe v Ljubljani. Bil je tudi najdelavnejši član Kranjskega muzejskega in zgodovinskega društva in konservator rimskih in predrimskih izkopanin na Kranjskem.

Poleg rastlin je idrijska okolica bogata tudi z lišaji in mahovi. Že l. 1870 je na tem polju še kot akademik preiskoval vso idrijsko okolico Glowacky Julij, sin žgalniškega adjunkta. Rodil se je v Idriji 1846, gimnazijo je študiral v Ljubljani, diplomiral v Gradcu za profesorja prirodoslovja, služboval v raznih krajih, med njimi tudi v Gorici. L. 1899 je postal ravnatelj mariborske gimnazije,

katero je vodil 12 let. Umrl je leta 1915 v Gradcu. Kot učitelj je bil strog in pravičen, v svoji stroki pa na mestu. Baval se je predvsem z lišaji in mahovi, katere je nabiral v idrijski dolini in jih tudi opisal. Spoznal je in odkril mnogo novih vrst.

Ob začetku sedanjega stoletja moramo omeniti še dva zaslužna prirodopisca v idrijski kotlini. Prvi je bil spet Idriječan *Stranezky Kajetan*. Rodil se je v Idriji 27. junija 1879 in služboval kot profesor na idrijski realki od 1907 do 1918. Umrl je na Dunaju. Pisal je v Carnioli in v Izvestjih idrijske realke. Njegova zasluga je bila tudi bogata zbirka prirodoslovnega kabineta na idrijski realki. Idrijske alge in telohe je preiskoval profesor *Vladimir Herle*, ki je služboval na realki prvo leto njenega obstoja.

Ko je prišel 1902 v Idrijo kot profesor, poznejši ravnatelj realke *dr. Stanko Bevk*, je pričel zaradi zanimivosti in raznoličnosti naše flore raziskovati idrijsko floro. Proučil je najprej okoliš Divjega jezera in izrazil svoj sum, da je morda imel tu *Scopoli* ali pa kak poznejši botanik svoj botanični vrt. Čudno se mu je zdelo, da je na tako majhnem prostoru nakopičenih toliko rastlin. Na ekskurzijah ga je vsaj v začetku spremljal učitelj *Av gust Šabec*, ki je poznal mnogo rastlin in vedel za njihova najdišča. V prejšnjih časih je *Šabec* spremljal tudi vsakega rudniškega uradnika, ki je nabiral rastline okoli Idrije. *Dr. Bevk* je delal zapiske in herbarij idrijske flore, toda žal oboje se je med prvo vojno vse izgubilo.

Tak je torej prispevek našega mesta botanični vedi: Za časa italijanske okupacije in tudi po osvoboditvi ni dela na tem področju nihče nadaljeval. S postopnim razvojem gimnazije pa bodo, o čemer smo prepričani, veliki znanstveniki dobili moža, ki bo nadaljeval njihovo delo. Misli, s katero se bavijo ljubitelji narode, da bi Idrija dobila svoj živalski vrt, v katerem bodo zbrali vso domačo zverjad in svojo ribogojnico, naj se pridruži še misel o botaničnem vrtu, v katerem naj bo vse bogato cvetje idrijskega področja.

Dr. Vital Manohin:

ORIENTACIJA O VREMENU V GORAH

Malokdo je tako odvisen od vremena kot planinec, saj more vreme ne samo skriti v nepregledno meglo vse lepote gora, ampak celo ogroža življenje planince samega.

Zato bo vsakemu planincu gotovo le koristilo, če se na kratko seznanjajo vsaj z najbolj izrazitimi vremenskimi znamenji.

K takim znakom spadajo najpreje visoki oblaki. Med visokimi oblaki ločimo tako imenovane pernate ali perjaste oblake (latinsko *cirrus*), ki so podobni perju ali puhu, visoko-slojevite (*cirro-stratus*), ki pokrivajo nebo kot tanka, napol prozorna tančica in končno ovčicam podobne snežno bele oblake (*circocumulus*). Ta zadnja vrsta t. j. ovčice se mnogo pogosteje pojavljajo v nekoliko nižjih legah in zato spadajo po večini k srednje-visokim oblakom ter se imenujejo *alto-cumulus*. Razlika med zgornjimi (*cirro-cumuli*) in spodnjimi (*alto-cumuli*) ovčicami je v tem, da spada zgornja vrsta k ledenim oblakom t. j. oblakom, ki so zgrajeni iz ledene megle, medtem

ko so navadne ovčice zgrajene iz običajne vodne megle in redko kdaj iz obeh megel skupaj, t. j. iz vodne in ledene skupaj. V tem zadnjem primeru se oblak razkrajja v snežinke, ki padajo v spodnje zračne plasti, kjer izhlapevajo. K temu bi pripomnili, da vsak oblak proizvaja padavine, če je sestavljen istočasno iz različnih megel, t. j. iz vodne in ledene megle skupaj ali pa iz megel, ki imajo različno velike sestavne dele (različno velike kapljice, oziroma različno velike ledene delce). Na kombinacijo vodne in ledene megle odpade pri nas preko 99% vseh padavin, le neznatni del na kombinacijo vodnih megel z različnimi velikostmi sestavnih delov. V tropskih krajih pa ta drugi tip padavinskih oblakov doseže 10—15% vseh padavinskih oblakov.

Oblaki kombiniranega sestava se imenujejo nestabilni (proizvajalci padavin), oblaki enotnega sestava pa stabilni. Pernati oblaki so v pretežni večini stabilni, ker so zgrajeni samo iz homogene ledene megle. Toda ti oblaki so zelo važni vremenski znak, ker je njihov nastanek navezan na tri osnovne vremenotvorne procese: na padec zračnega pritiska v zgornjih zračnih plasteh, kar proizvaja kompenzacijske vertikalne struje v zraku. Struje, ki se vzpenjajo, se dinamično (adiabatsko) hladijo — vzpon zraka za 100 m zniža njegovo temperaturo za 0,97° C. Tako izločajo vzpenjajoče se struje vodne hlapce v obliki mikroskopskih ledenih iglic, ki se zbirajo v ledene megle t. j. pernate oblake. Padec zračnega pritiska v zgornjih zračnih plasteh je običajno znamenje dalekosežnih vremenskih sprememb, zato so plamenom ali pajkom podobni pernati oblaki znamenje nagle vremenske spremembe. Sicer ne gre tako preprosto, važna je tudi hitrost in smer gibanja oblakov: v mirnem ozračju, t. j. če so pernati oblaki nepremični, še ne pomeni padec pritiska v višinah slabega vremena, marveč kvečjemu kratkotrajne nevihte. Le če je ta padec pritiska združen z močnimi zapadnimi višinskimi vetrovi, zanesljivo nastopajo močne in trajne padavine. Zato velja pravilo: pernati oblaki štrlečih oblik (podobni plamenom ali pajkom), ki se hitro gibljejo od zapadne strani neba, so znamenje trajnega slabega vremena in neurij po gorah.

Druga vrsta pernatih oblakov nastaja iz padavinskih oblakov: ledeno meglo padavinskih oblakov nesejo višinski vetrovi hitreje kot težjo vodno meglo in tako končno porinejo iz padavinskih oblakov ledeno meglo v ospredje, ki je vidna kot težki pernati oblaki (cirrus-densus in cirrus-notus), oblaki se pojavljajo neposredno pred padavinami ali pa takoj po padavinah, ki so padavinski oblaki v razkroju: vodni del je že ves izpadel, ostala je še gosta ledena megla.

Fini pernati oblaki, ki so podobni nitkam (cirrus-filosus) ali »krempljem« (cirrus-uncinus), kažejo na tako imenovani drsni vzpon zraka, t. j. na počasno vzpenjanje toplejšega zraka ob hladnejšem, ki leži kot položno gorsko pobočje. K istemu tipu spada omenjena tančica visoko slojevitih oblakov.

Poznamo tudi pernate oblake, ki so znamenje lepega vremena: to so nežni, pajčevini podobni oblaki, ki so nepremični ali se gibljejo do severne strani neba in izginevajo proti večeru. Tudi težki pernati oblaki, če se pojavljajo po dežju ali nevihtah in se pri tem hitro talijo, so znamenje lepega vremena.

Drugi važni vremenski preroki so ovčice in lečam ali čolnom podobni oblaki (alto-cumulus-lenticularis). Če so ovčice razvrščene v različnih višinah, pomenijo slabo vreme. Če so pri tem malo premične, potem jim sledijo strani neba, potem napovedujejo trajne padavine.

Ovčice pred lepim vremenom ležijo v isti višini in so po obliki podobne satju oziroma peterokotnikom. Čolnom podobni oblaki so vedno, če se pojavljajo v velikih množinah, znamenja slabega vremena.

Javljajo v velikih množinah, znamenje slabega vremena, ti razmetani v različnih višinah, so znak slabega vremena, če pa imajo osnovo v isti višini, vrhovi pa so okrogli brez bistveno štrlečih izrastkov in so ostrih kontur, so znak lepega vremena. Če kopasti oblaki pozno zvečer še ne izginevajo, so znak slabega vremena, če pa proti večeru hitro izginevajo, pomenijo lepo vreme.

Zelo slabo vreme bo, če drvijo težki nizki oblaki od vzhoda, višje ležeči pa od jugozahoda ali zahoda.

Deževni (padavinski) oblak ločimo od nedeževnega po naslednjem: deževni oblak nima reliefa, t. j. ima videz temnega (amorfnega) zastora. Če pa oblak ima relief, potem ni padavinski, četudi je lahko zelo temne barve. Temna barva oblaka pomeni samo to, da so oblaki zgrajeni iz debelih delcev, kar ni nujno znak padavin. Za vse vrste oblakov velja še tole splošno pravilo: oblaki, ki imajo nejasne zbrisane konture, so znak slabega vremena, oblaki ostrih, strganih obrisov so znak lepega vremena.

Gore same nam nudijo še mnogo drugih vremenskih znakov, med njimi je najbolj izrazit tale znak: ako se megle pri močnih vetrovih vzpenjajo — so znak slabega vremena. Pred lepim vremenom se megle vzpenjajo in spuščajo brez reda: na pobočjih, kjer sije sonce, se vzpenjajo, toda nad senčnim pobočjem se spuščajo in če se sonce skrrije za oblak, se megle prično v celoti spuščati.

Pri določitvi vremena v gorah so važni tudi prelazi: megla na prelazih in istočasno na vrhovih je znak slabega vremena; če so megle samo na prelazih, vrhovi pa so čisti, ostane vreme še nekaj časa lepo. Če so sami vrhovi pokriti, prelazi pa so čisti, more nastopiti poslabšanje, a še ne v bližnji prihodnosti.

Znak slabega vremena je, če so toplinske razmere (temperatura) v vodoravni smeri enakomerno porazdeljene, a z višino temperatura naglo pada. Obratno je znak lepega vremena, če so velike temperaturne razlike v isti nadmorski višini med kotanjami, planotami itd., na vrhovih pa je razmeroma toplo. Tudi če je na vrhovih topleje kot na nižje ležečih prelazih, bo vreme lepo.

Vse te znake je treba primerjati s splošnimi znaki, zlasti z znaki v visokih oblakih. Važen pripomoček za orientacijo je tudi dober barometer, ki bi moral biti v vsaki planinski koči. Barometriška vremenska pravila so: hiter padec barometra je znak prehodnega poslabšanja, počasen, a vztrajen padec (barometer enakomerno pada nekaj dni) je znak trajnega dežja. Največja nevarnost dežja in neurja je, če je barometer pričel po padanju naraščati. Vztrajni, enakomerni dvig barometra je znak trajnega lepega vremena. Hiter dvig barometra pomeni izboljšanje, toda ni gotovo, da bo to izboljšanje trajnega značaja.

Po gorah kot n. pr. na Kredarici bi barometer zaostajal za barometrom v nižini: ob neurju bi se barometer v dolini pričel dvigati, na Kredarici bi še dalje padal. Zato bi pomemil na Kredarici skorajšnje razjasnitev padec barometra združen z istočasnim padcem temperature in obračanjem vetra z jugozahodne v severo-zahodno smer (preje je bil jugozahodnik, pozneje severo-zahodnik). Šele ob razjasnitvi bi začel barometer tudi na Kredarici naraščati. Zanesljiv znak lepega vremena po podatkih s Kredarice bi bil dvig barometra in istočasen dvig temperature, zlasti če pri tem ni bistvenih vetrov ali pa veter pojenja. Za visokogorske kočje bi bil priporočljiv tudi dober vlagomer (higrometer), ki je tamkaj kot napovedovalec vremena še boljši od barometra (v dolinah pa vlagomer le malo koristi pri vremenskih napovedih!): pojevanje vlage v višinah je znak izboljšanja, naraščanje pa poslabšanja vremena. Stopnja izboljšanja in poslabšanja je odvisna od tega, kako hitro se vlažnost spreminja in kakšen je odklon od številke 100: čim kaže vlagomer manjše številke, tem lepše je vreme.

Navidezna protislovja v vremenskih znakih so posledica navskrižnih vplivov vremenotvornih procesov. Novejši znaki morajo imeti pred starejšimi prednost. Tako n. pr. če je bilo do sedaj lepo vreme in so prevladovali znaki lepega vremena, v hipu pa so se pojavili pernati oblaki slabega vremena, potem seveda še trajajoči znaki lepega vremena nimajo več veljave; že v bližnji prihodnosti bodo ti znaki izginili. Če pa bi vkljub pričakovanju znaki lepega vremena trajali še dalje istočasno z znaki slabega vremena, bi to pomenilo, da slabo vreme potuje mimo našega ozemlja. Sicer pa je potrebno nekaj izkušnje, preden se moremo posluževati vremenskih znakov.

Nani Roš:

NA MANGRT

Severozapadni kot naše domovine planinci bolj malo obiskujejo, česar pa ne zasluži glede na svojo lepoto. Množica planincev se vsako leto zažene proti Triglavu, Vršiču in drugim popularnim vrhovom, medtem ko ostanejo ob strani Jalovec, Mangrt, Kanin in drugi vršaci ob meji. Morda je tako še bolje, kajti tišine ne moti gostilniški hrup in človek se lahko res odpočije.

Lansko poletje sem dobro porabil. Najprej Bosna, nato Hvar, takoj nato Prisojnik in Razor, vendar sem od te sezone pričakoval še nekaj večjega. Že dve leti sva s prijateljem Sergejem opazovala zemljevide, prebirala stare Vestnike, kovala načrte ter delala proračun. Vedno je prišlo kaj vmes, glavna ovira pa je bila neposredna bližina meje, ki poteka ravno čez najlepše vrhove. Po raznih poizvedbah pri KNOJ-u in notranji upravi sem izvedel, da ob dobrohotnosti graničarjev zadostuje vidirana planinska izkaznica. Glede tega je bila stvar urejena. Sergej je v začetku septembra opravil izpit in priprave so postale resnejše. Tedaj se je pričelo grdo jesensko vreme z zoprnim dežjem, ki je vztrajno rosil več dni. Na obupano intervencijo pri meteorologih so nama ti obljubili v kratkem izboljšanje vremena, vendar jim nisva dosti verjela.

Dobro se še spominjam, kako sem bil tisti večer v kinu. Ko sem zvečer stopil skozi vrata, mi je močan sever gnal dež v obraz. Malo upanja se je zaradi severnega vetra le pojavilo. In res: zjutraj je veter razpihoval zadnje oblake. Slava meteorologom, oziroma — vendar že enkrat! S Sergejem sva imela še zadnjo sejo in hitro sva spravila prtjago skupaj. Ob 11. uri sva že sedela s cepini in malhami v gorenjcu. Nebo je bilo že popolnoma čisto in v soncu so se svetile s svežim snegom pokrite Kamniške planine.

Popoldne sva lagodno korakala iz Rateč v Tamar. Tu sva se takoj pozanimala glede meje in oskrbnik naju je popolnoma potolažil. Da se v prazni koči ne bi dolgočasila, sva stopila do izvira Nadiže ter opazovala od sonca osvetljen Travnik in njegovo divjo steno. Oskrbnik nama je zvečer dal kup odecj ter sva si na skupnem ležišču uredila celo gnezdo. To je bilo potrebno, saj je bilo zunaj strupeno mrzlo in prejšnji večer je medlo celo okoli koč.

Ravno daniti se je pričelo, ko sva se javila pri graničarski karavli v Tamarju. Tu sva hitro opravila, saj so bile najine planinske izkaznice pravilno vidirane.

V začetku drži pot skozi gozd, nato pa med ruševjem. Hoja je bila precej naporna, posebno potem, ko je bila strmina hujša. Žalosten je bil pogled na razbitine ameriškega bombnika, ki se je med vojno razbil pod Kotovim sedlom. Plazovi so raznesli kose aluminija daleč v dolino. Razbitine so naju spremljale tudi od razpotja, kjer se odcepi ena pot skozi Ozebnik naravnost pod Jalovec, druga pa zavije na desno na Kočovo sedlo. Po tej sva šla midva. Poti pravzaprav ni bilo, le sem pa tja se je na kaki višji skali videla markacija; sicer je bilo vse pokrito z globokim snegom. To naju je posebno motilo pod vrhom Sedla. Tako sva končno po dobrih treh urah prišla pod severozapadni greben Jalovca. Na drugo stran se nama je odprl sijajni razgled v Koritnico ter tam čez, na Mangrt, na Viš in Montaž.

Pod steno sva se odpočila na toplem soncu, nato sva spravila nahrbtnike za neko skalo in se pričela vzpenjati po severozapadnem razu na Jalovec. Pot je bila nekoč markirana, vendar so bile markacije večinoma pokrite s snegom, v katerega sva se pošteno vdirala. V glavnem drži pot za grebenom. Cepini so nama kar dobro služili, kajti nisva vedela, kakšen svet se skriva pod snegom in večkrat nama je na ledu zdrsnilo, da sva se komaj ujela na cepin. Strmina je precejšnja in prepadne stene se strmo spuščajo naravnost v Koritnico. Po dveh urah sva prispela pod zadnjo steno, ki je bila precej zaledenela in čez njo sva se kar nekako pregoljufala. Nisva računala, da bo toliko ledu in nisva vzela s seboj derez. No — nekako sva le zmogla in tako sva bila na vrhu, oba že drugič. Po poti sva kar pozabila na razgledovanje,

zato sva bila pa tu obilno poplačana. V čistem zraku se je okoli naju zvrstila cela panorama Julijcev, v ozadju pa tudi druga pogorja. Posebno lepo se je videlo Rabeljsko jezero, ob katerem drži lepa cesta s sedla Predil. Žal nisva imela dovolj časa za opazovanje, ker sva se vsak zase bala povratka, rekel pa seveda ni nihče ničesar. Prvi del sestopa naju je res precej motil, naprej je pa šlo hitro in na koncu sva se kar ob cepinih spustila do prtljage.

Tu sva nekoliko založila, nato sva pa pričela iskati pot v Koritnico. Na karti je narisana lepo zaznamovana pot, midva pa nisva našla ničesar podobnega. Zato sva jo ubrala z nekimi stopinjami na levo in kmalu sva srečala tri pastirje, ki so z daljnogledom iskali svoje ovce. Vprašala sva jih za pot in rekli so nama, naj greva kar navzdol po grušču pod zapadno steno Jalovca, nato skozi strm žleb navzgor in čez snežišče, kjer bova naletela na pot, ki pelje izpod Špičke v Koritnico. Spotoma naj še pogledava za njihovimi ovcami. (Pozneje iz Koritnice sva videla pravo pot, ki gre od severnega dola Kotovega sedla v dolino. Zašla sva zato, ker so bile markacije pokrite s snegom.)

Res sva se spustila in po grušču je šlo kar hitro v kotanje. Od tod je peljala nekaka soteska na desno naravnost v Koritnico. Zdela se nama je mnogo bolj simpatična kot strmi ledeni žleb, zato sva se spustila vanjo. Nekaj časa je šlo kar dobro, nato so se pa pričeli strmi, skalnati skoki, ki so postajali čedalje višji in bolj strmi. Spoznala sva, da tod ne bo šlo, zato sva se obrnila in preplezala oni nesrečni žleb, ki nama je vzel pol ure. Od vrha žleba sva se spustila po grušču na snežišče, od koder sva prispela na markirano pot. Bil je že skrajni čas, kajti ura je bila že šest, kar dovolj za pozni jesenski čas. Po dobri poti je šlo hitro navzdol, dokler nisva prišla do vznožja, kjer je treba prestopiti na snežišče, vmes pa je obrobna zev, kar precej široka in dovolj neprijetna za obložene turiste. Poleg tega so bile v bližini tudi potrgane vse vrvi, vendar sva s pomočjo cepina prelezla tudi to zadnje oviro. O tem prehodu je bilo že precej pisano. V tem času (21. IX. 1952) pot še ni bila prav nič popravljena (sedaj je menda to že urejeno). Od tod je šlo hitro naprej po poti, ki drži najprej čez snežišče, nato skozi ruševje in mali gozdiček, ki pripelje tako na Koritniško planino. Zaradi poznega letnega časa pastirjev ni bilo več na planini, vendar sva po krajšem iskanju našla senik, ki je bil samo zapahnjjen. Ker se je medtem znočilo in ni bilo druge izbire, sva si v tem seniku uredila ležišče, navlekla nase vse obleke in se pripravila za prenočevanje. V luknji v senu je bilo kar prijetno toplo, skozi špranjo v stehi so se pa svetlikale zvezdice, ki so obljubljele za naslednji dan lepo vreme.

Ponoči sva se oba večkrat zbudila, deloma zaradi mraza, ki je pritisnil, deloma zaradi nekega šumenja. Bala sva se, da nama miši ne bi požrle proviant ali nogavice.

Naslednji dan sva zgodaj vstala ter se odpravila proti Mangrtu, ki se s svojimi 2678 m mogočno dviga nad dolino. Nahrbtnike sva pustila kar v seniku, saj sva vedela, da so na varnem. Markacija drži najprej po pravi poti, ki pripelje s Kotovega Sedla, nato pa se odcipi pot na levo na Mangrt. Najprej sva šla skozi gozd — približno eno uro, in tu so markacije, ki so menda še italijanske, prav dobro vidne. Nato sva prišla na strme travnike, kjer je steza skrita med visoko travo, kmalu pa zavije na levo in pripelje v eni uri na lepo avtomobilsko cesto, ki drži iz vasi Strmec na Mangrsko sedlo. Cesta je zanimivo speljana in ima tudi nekaj predorov. Če bi se obnovila koča, ki je nekdo tu stala (Rifuggio Sillani) in bi se cesta vzdrževala, bi postali ti kraji prava turistična atrakcija. Od Sedla sva šla zopet po stezi in markacija kaže na desno — na severno stran vrha. Nekaj časa se vije pot po jugoslovanski strani meje, nekaj po italijanski. Zabavno je bilo tako brez strahu prestopati mejo, ne da bi te opazovali graničarji. Slabih namenov tako nisva imela. Tako sva prišla pod znano severno steno Mangrta.

Vedno me navdajajo neki posebni občutki, kadar stopim na kak nov vrh, tokrat so bili ti še potencirani. Končno je le zamašna ta vrzel med vrhovi, ki sem jih oblezel! Poleg tega je bil razgled mogočen, lepši kot s kate-

rega koli drugega vrha. Proti vzhodu je za streljaj oddaljen Jalovec, zadaj pa cela veriga Vzhodnih Julijcev. Proti severu se vidita globoko v dolini ljubki modri očesci — Belopeška jezera, zadaj železniška proga proti Trbižu, še bolj v ozadju pa Avstrija. Na zapadu se dvigata mogočni Viš in Montaż ter njihovi sosedi. Južno se vidi v zeleno Koritnico in čez do Bovškega Grintovca. Takega razgleda nisem še nikoli imel. Nebo se je sicer pooblačilo, vendar so bili vtisi mogočni. Ko sva si ogledala lepo novo vpisno knjigo, sva z začudenjem opazila, da pred nama tri tedne noben turist ni prišel na vrh.

Po kratkem odpočitku in fotografiranju sva se po isti poti spustila nazaj na sedlo in nato v dolino, za kar sva rabila samo dve in pol ure. Popravila sva prtljago, uredila senik in po prijetni poti odšla po dolini proti vasi Log. Od časa do časa sva se ozrla na mogočni vrh, kjer sva še pred nekaj urami uživala.

V Logu so nama rekli, da bo peljal čez nekaj časa kamion v Bovce in naju bo gotovo vzel s seboj. Računala sva nanj in sva počasi korakala po 10 km dolgi cesti proti Bovcu. Levo in desno od doline je sijajen razgled na okoliške vrhove. Ob cesti se vije v globoki strugi potok Koritnica, ki je posebno impozanten pod mostom, kjer preseka cesta potok v veliki višini. Globoko spodaj klokota voda v tolmunih in malih slapovih. Niže doli so ob cesti utrdbe iz prejšnjih vojn in na desni strani se vzpenja v hrib cesta, ki gotovo tudi drži do bunkerjev. Te vojaške naprave so nekak surov kontrast lepi pokrajini in nem spomenik strašnih bojev, ki so divjali po teh gorskih dolinah.

Počasi se je dolina širila, desno se je pokazal Rombon, levo Svinjak in po dveh urah sva stopila med prve hiše v Bovcu. Ravno nočilo se je in z bleščečimi žarometi je pripeljal mimo kamion, s katerim sva se hotela peljati iz Loga. Tudi pešpot se nama je splačala, mlade noge imava pa tudi.

Naslednje jutro sva namravala naskočiti še Kanin, toda vreme se je nekoliko kisalo in nisva upala tvegati, da bi v gradem vremenu obtičala tako daleč od železnice. Zato sva za to leto pustila Kanin pri miru ter jo ubrala nazaj po cesti do bistre Soče. Tu nama je, žal, ravno pred nosom ušel kamion, ki je peljal v 10 km oddaljeno vas Soča. Zato sva morala to pot prepešačiti. Približno 1 km pred Sočo so nama pokazali cestni delavci bližnjico, ki nama je prihranila pol ure. Od ceste se namreč odcepi steza, ki pripelje na viseč most preko Soče. Most je precej vegast in se je strašno gugal, ko sva z vsjo previdnostjo lezla čez. Nato sva po travnikih prispela na kolovoz, ki drži v dolino Lepenjo. Lepa je ta dolina in premalo znana. Stisnjena je med visoke hribe in prebivalstvo se preživlja samo z živinorejo. Ljudje so zelo prijazni in radi so dajali informacije o poti. Srečala sva dve deklici in povedali sta nama, da hodita vsak dan v šolo v 10 km oddaljeno Sočo. Posebna zanimivost so mnoge žičnice in viseči mostovi čez vodo. Nek podjetni kmet celo zajema z nekako žično železnico vodo iz potoka. Žično pletenico so dobili menda iz porušene italijanske vojaške »teleferike«, ki je tekla iz konca doline na planino Dupljo.

Vas Lepenja je majhna, a ljubka. Na travniku za vasjo stoji mogočna italijanska vojašnica, katero bo sedaj PD Nova Gorica preuredilo v planinsko postojanko. Tu sva se nekoliko odpočila, saj sva pridno hodila: 20 km v slabih 4 urah pot težo še precej obilnih nahrbtnikov.

Dalje se je vila pot v ključih skozi gozd ob poseki, kjer je nekdaj vozila »teleferika«. Po dveh urah udobne hoje sva prispela na sedlo, kjer zavije pot na desno — na planino Duplje. Nebo se je medtem zjasnilo in zamikal naju je še skok na Krn, ki se je tako lepo videl od gornjega Krnskega jezera. Zato sva pošteno stopila in v eni in tri četrt ure sva prispela na vrh, ki pa se je ogrnil v gosto meglo. Zato se na vrhu nisva dolgo zadrževala, posebno ker je bilo Gomiškovo zavetišče pod vrhom že zaprto. Hitro sva se vrnila na planino Duplje k najini prtljagi. Morala sva pošteno pohiteti, če sva hotela pred nočjo priti na Planino na Kraju. Množica poti naju je nekoliko zmedla, enkrat sva pošteno zašla, in le sreči, ki naju je spremljala na vsej turi, se morava zahvaliti, da sva prišla v trdi noči na Bogatinsko sedlo. Od tod drži k sreči samo ena pot, po kateri sva ob pol

deveti uri dospela do kočice Na Kraju. Tu sva naletela na prijetno družbo, ki je potovala po Kaninskem masivu in naju je prehitela, ko sva bila na Krnu.

Drugo jutro sva po običajni poti čez Sedmera jezera prispela na Kredarico, kjer se nama je sijajno godilo, ker je bilo malo gostov.

Okoli enajste ure sva se s Kredarice v dveh urah spustila v Vrata, nato pa dirkala na vlak v Dovje.

Naslednji dan se je pričelo jesensko deževje. Megle, ki so se prejšnji dan vlačile skozi Luknjo, so naju pravočasno opozorile.

Če se sedaj v mislih vrnem na tistih lepih šest dni, postanem vedno dobre volje. V najlepšem sožitju sva s prijateljem prehodila kar lepo pot.

Jancz Črnivec:

✓ PONOVI TEV SMERI JESIH-GOSTIŠA V VELIKEM DRAŽKEM VRHU

I.

Stene Debele peči, obeh Dražkih vrhov in Tosca, ki ločijo dolino Krmo od Pokljuške planote, so bili preplezani že v klasični dobi našega alpinizma. V povojnem razmahu alpinistike pa je ostala Krma dolgo časa bolj ob strani. Doživela je le malo vzponov v primeri z ostalimi planinskimi predeli pri nas. Šele v zadnjem času je vzbudila zopet nekaj zanimanja. Najspodobnejši ljubljanski alpinisti so preplezali steno Velikega Dražkega vrha in Tosca v prvenstvenih smereh. Od teh novih smeri sta bili ponovljeni smeri Zupan - Verovšek, t. j. zapadni stebel Velikega Dražkega vrha in Kačji stolp v Toscu (Vavken-Verovšek), ostale smeri pa, ki so ocenjene s peto težavnostno stopnjo, čakajo ponovitve. Od starih smeri pa še ni bila ponovljena smer Jesih-Gostiša v Velikem Dražkem vrhu, ocenjena kot skrajno težavna in izpostavljena. Pač pa beleži ta smer nekaj poizkusov, ki pa niso uspeli zaradi vremenskih okoliščin, sposobnosti plezalcev in končno zaradi nekam problematičnega opisa v »Našem alpinizmu«. Ko se je nekaj ljubljanskih plezalcev odpravilo v Krmo, sva se jim z Nadjo pridružila in izbrala to smer za svoj cilj.

Z Nadjo sva vstala še pred svitom. Mrzel zajtrk — in že sva jo mahala proti Zgornji Krmí. S kladivi v rokah sva šla mimo lovske kočice. Prav nič se nisva veselila dolge hoje do stene. Preden sva prispela tja, se je že dodobra zdanilo. Iz kotla pod steno sva si ogledala smer. Takoj sva spoznala, da bo najtežji srednji del stene. Videla sva, da bova vprašanje prehoda rešila šele gori v steni sami. Po plazju sva prilezla do vstopa, si malo oddahnila in se navezala. Pogledal sem na uro — kazala je dve. Nejevoljna sva se sprijaznila z mislijo, da nenaivna ura le redko kaže pravi čas, in vstopila v steno.

Pričela sva na najvišji točki plazju, nekoliko desno od vpadnice vrha. Po prvih metrih izpranega žleba se me je lotila rahla nervoza, s katero najbrž ni prizaneseno nobencemu ne dovolj izurjenemu plezalcu. No, pa ni bilo pretežno in neprijetni občutek je kmalu minil. Žleb se vleče nekoliko proti desni. Z Nadjo sva zdaj po njem, zdaj pa po razčlembah ob njem hitro napredovala. Po treh raztežajih se žleb konča oziroma preide v navpičen kamín. Kamín je bil v vrhu videti zelo težak, zato sem sredi kamína prestopil v steno na desni. Tudi tu ni šlo najlažje. Po gladki strmi steni sem prišel nad kamín, kjer se žleb nadaljuje. Nadja je bila hitro za menoj. Žleb, ki naju je čakal sedaj, je bil zgoraj zaprt s previsom. Ko sva ga s pomočjo klina preplezala, sva našla v kadunji nad previsom varovalni klin, ki so ga tam pustili Kranjčani, ko so se pred nama poizkušali v tej smeri. V naslednjem raztežaju je stena že pričela kazati zobe. Raztežaj je navpičen, deloma previsen in za uporabo klinov neprikladen. Prav oddahnil sem se, ko sem se po tridesetih metrih prostega plezanja znašel na položnejšem podstavku, kjer sem zopet naletel na klin. Ko je bila Nadja za menoj, se nama je vprašanje »kam« po-

stavilo z vso vsiljivostjo. Nič kaj vabljev ni bil previsni sestav nad nama. Splezal sem nekaj metrov proti levi navzgor, pa ni šlo naprej. Zabil sem klin in prečil na desno v tegu vrvi. Po nekaj metrih sem zagledal nad seboj klin z zanko za spuščanje. S težavo sem se vzpel do njega. Bil sem na mestu, do koder so prišle prejšnje naveze. Tu pa nisem več vedel kam. Poizkusil sem proti levi, pa sem se vrnil že po dobrem metru. In vendar se je dalo le tam! Še enkrat sem poizkusil. S skrajno težavo sem preplezal naslednjih 10 metrov, preklinjajoč trenje vrvi, ki je nerodno tekla. Prišel sem do dobrega stojišča, prav ko je zmanjkalo vrvi. Za Nadjo je bila stvar še nerodnejša. Prečka, ki sem jo jaz preplezal v tegu, je bila zanjo nemogoča. Zato sva sklenila, da se odveže in da ji vržem vrv ter jo potegnem naravnost navzgor. Ko sem ji vrv vrgel, pa je bila zaradi previsnosti za meter izven njenega dosega. Mnogo truda, še več pa časa sva porabila, da je prišla do vrvi. V naslednji pol ure sva bila spet skupaj. Ona z drhtočimi prsti, jaz pa z razbolelo ramo, v katero se mi je zajedala vrv. V tem raztežaju so bile najine misli tako zaposlene s plezanjem, da nisva opazila, kdaj se je po malem zobláčilo. Ko sva prišla po kratkem počitku preko algastega skoka v grapo nad previsi in nato raztežaj po steni držeč se desne, so naju vznemirile prve kaplje. Prav ko sva se stisnila pod previsnim nastavkom, se je ulilo. Pribita sva čakala na boljše vreme in mislila na prijateljce v Debeli peči. Previs nad nama naju je le nekaj časa branil mokrote. Kmalu so celi potočki pridrli čezenj in naju vneto močili. Prav neudobno sem se počutil v svojih platnih, popolnoma premočenih plezalnikih. Ne vem, koliko časa sva tičala pod previsom. Ko se je dež unesel, je bila stena vsa mokra. Po žlebu, koder je šla najina smer, je bilo največ vode. Ker bi bilo plezanje po takem tvegano, sva se odločila za umik. Spust preko previsnega dela je bil nemogoč, za to sva nad njim prečila v levo. Nad seboj sva videla prehode, ki so obetali možnost poti proti vrhu. Toda nama je mokrota vzela precej volje do plezanja in šele naslednje leto sva nadaljevala vzpon. Ko sva se obrnila, sva imela pod seboj kakih tri sto metrov stene. Najina vrv pa je bila le tridesetmeterska in najin umik se je silno zavlekel. Takrat sem se prvič spuščal v steni in sem spoznal, da je to vse nekaj drugega kot spust s Turnca, kjer končno obstaneš na ravnih tleh. Tu sva morala iskati vsaj približno dobra stojišča. Ure so strašno hitro minevale. Po mojem občutku je bilo šele tri, pa se je že pričelo mračiti. Mrak je najin spust še otežkočal. Zadnjih sto metrov sva se spuščala v trdi temi. V predzadnjem raztežaju pa se nama je zataknilo. Vrvi nisva mogla potegniti iz klina. Tistih petnajst metrov navzgor se mi je zdel najtežji del plezarije v tem dnevu. Žrtvoval sem vponko, da je vrv lepo tekla, in kmalu nato sva bila z Nadjo na melišču pod steno, skoraj štirideset metrov levo od vstopa. Sedla sva na plaz in pričela z večerjo. Lahko bi rekel tudi s kosilom, kajti v steni na jed nisva mislila. Kljub utrujenosti naju je žeja gnala do studenčka v Gornji Krmi. Proti dolini sva se počasi vlekla, morila naju je utrujenost in neprijeten občutek umika. Bilo je precej čez polnoč, ko sva prišla do Zasipske planine. Prijateljci, ki so se pravočasno umaknili v Debeli peči in se tako ognili dežju v steni, so že mislili, da bo treba naslednji dan na pomoč. Z Nadjo sva zaspala kot ubita. Tudi vožnjo do Ljubljane sem večji del prespal. Že ob umiku sem imel namen, da ob priliki ponovno poizkusim. Ko pa sem v Ljubljani slišal opazko o otrocih, ki rinejo v pretežke smeri, je postal moj namen trden.

II.

Plezalna sezona leta 1952 je šla popolnoma mimo mene. Pravzaprav sem šel jaz mimo sezone in se niti s treningom nisem ukvarjal. Ko sem se konec avgusta vrnil s počitnic v Ljubljano, sem srečal Nadjo. Efekt najinega srečanja je bil ta, da sva se naslednji dan že vozila proti Gorenjski. Ker sva že vedela, kako neprijetna je hoja pred plezanjem, sva jo še tisti dan pobrala v Gornjo Krmo, kjer sva pri pastirju prespala. Naslednji dan (30. VIII. 1952) sva ob 6. uri vstopila. Prva polovica stene, ki sva jo že poznala, nama je šla dobro izpod rok. Kamin v četrtem raztežaju sva preplezala do vrha, kar se je

izkazalo za lažje kot pa lanski prestop v desno steno. Tudi prečnici v tegu, pod najtežjim raztežajem, sva se izognila. Že od varovališča sem se držal desno in kinalu dosegel klin z zanko. Čeprav je vrh lepo tekla, se mi ni zdelo nadaljevanje nič lažje kot lani. Ko sem po previsnem terenu priplezal do varovališča v dnu grape nad previsi, sem temeljito čutil pomanjkanje treninga — prsti v rokah so mi kar nekam otrdeli. Ko je šla za menoj Nadja, je dva klina pustila v skali, ostale tri pa izbila. Pozneje sva spoznala, da je skrajno težavni raztežaj pod nama najtežje in ključno mesto smeri. Nadaljevala sva po grapi preko zelo težavnega praga, nato pa sva prečila v levo. Hotela sva preko prehodov, ki sva jih zagledala prejšnje leto ob spustu. Plezala sva po lažjem terenu, pod dvema markantnima razpokama na raz rame, ki se konča na rumencem, krušljivem delu ostenja. Nekaj časa sva se v prijetni plezariji držala rame, nato pa po plateg plezala levo, v smeri luske, prislonjene ob steno.

Pod lusko sva prečila nekaj metrov levo navzdol. Sledil je navpičen žleb. Po nekaj metrih tega sva zaplezala v desno do velike skale, odločene od stene, ki je nudila sijajno varovališče. Stena nad nama je zopet obetala težko, izpostavljeno plezanje. Po nekaj metrih prečnice v levo sem stal pod navpično pečjo, ki jo prekinjajo trije previsi. Vzpon preko nje je izredno težaven. Tretji previs sem občel na desni. Naprej je plezanje malo lažje. Plezala sva naravnost navzgor do gredine, ki sva jo dosegla levo od rumenih lis. Po tej zložni gredini sva šla ca. deset metrov levo. Tu sva vstopila v žleb, ki se vleče okoli dva raztežaja desno navzgor. V žlebu so zelo težavna mesta. Po lažji in razčlenjeni skali sva izstopila na vrh. Tu naju je sprejel silen veter, pa naju ni dosti motil. Navdušena nad uspelim vzponom sva se spravila nad konzervo džema, ki je pozneje povzročil hudo žejo. Vrnila se je preko Vodnikove kočice in Bohinjskih Vrata v Krmo. Spet sva prenočila pri pastirju in se naslednji dan v dežju vračala v dolino.

Višina smeri je približno sedem sto metrov. Smer je izredno težavna (5), s skrajno težavnimi mesti (6). Za plezanje sva rabila 10 ur.

Plezala Črnivec Janez in ing. Fajdiga Nadja.

Jože Vršnik:

DROBCI IZ SOLČAVE

PUNT V SOLČAVI

(Po pripovedovanju starega Pelinovca)

V začetku prejšnjega stoletja je bilo, ko so v Železni Kapli dobili nalog, da morajo oddati neko število fantov k vojakom. Kaplanci so si pa mislili: Čemu bi dajali svoje fante, ko pa lahko drugih dobimo. Sklenili so naloviti potrebno število fantov v Solčavi. Našel pa se je nekdo, — Kaplanci so rekli »izdajalec«, Solčavani pa »dober človek« — ki je Solčavane obvestil o tem. Kaplanci so zbrali veliko četo korajžnih fantov in mož in so odšli proti Solčavi »na lov«.

Ko so šli mimo Šent Lenarta (zavetnik vojakov), je nekdo od Kaplancev rekel: »No, sv. Lenart, zdaj pa le pojdi Solčavanom na pomoč.« Drugi mu je pa rekel: »Ti, nič dosti ne govori, ne veš še, kako se nam bo to obneslo.« V gozdu nad Šent Lenartom jih je srečal črn mož in nekdo od Kaplancev je rekel: »Gremo nazaj! Ne bo dobro.« A šli so naprej.

Pa tudi Solčavani so se zbrali in Kaplance pričakali v gozdu nad Sv. Duhom. Tu so Solčavani iznenadili z divjim napadom in četudi so bili Kaplanci v veliki premoči, so jih Solčavani tako nabili, da so tri dni prihajali nazaj v Kaplo. Med Solčavani je bil največji junak neki Bosrohmanov Anže. Veliko jim je pripomogel tudi Rogarjev bik, ki se je pasel v bližini. Ko se je pričel boj (ponoči), je bik pobesnel in tako krulil, da so Kaplanci bežali na vse strani. Nek kapelski orožnik je Solčavana ustrelil, a ga je zadel ravno v žepno uro in Solčavan je ostal nepoškodovan. Nek Kaplanec je pri-

bežal na Ramšijo in se skril v kamri pod posteljo, kjer je tičal dva dni. Šele ko ga je izdal smrad, so ga izbežali izpod postelje. Tako so Kaplanci odšli brez solčavskih fantov.

Kaplanec Kompoš pa je naznanil v Celovec, da je v Solčavi punt in zahteval vojake, da ukrotijo solčavske puntarje. Ko je vojaštvo prispelo v Solčavo, ni bilo v Solčavi o kakem punku nobene sledi. Ko so Solčavani komandantu pojasnili položaj, so vojaki odšli v Celovec nazaj. Kompoš pa je moral plačati stroške te »zasedbe«, za kar pa je bilo njegovo veliko premoženje še premajhno.

Naš pastir, stari Tomaž, doma od sv. Primoža nad Kamnikom, je k temu dodal:

V tistem času je služil vojake na Dunaju Jurčkov Tonček iz kranjske Črne. Nekega dne pa komandant zakliče vojakom: »Zbor« in jim reče: V Solčavi na Štajerskem je velik punt in mi moramo tja, da puntarje ukrotimo in vpostavimo red. Ali je kdo med vami, ki bi mu bil ta kraj znan? Jurčkov Tonček je stopil naprej in rekel: »Jaz sem doma tam v bližini in mi je ta kraj dobro znan. Je pa to mala gorska občina, ki nima niti 800 prebivalcev, zato o kakem večjem punku ne more biti govora. To ni vse skupaj nič. Kvečjemu pomota.« Komandant pa je poznal Tončka kot velikega navihanca, zato mu ni verjel. Trdo ga je prijel, da je odgovoren za posledice in šele na ponovno Tončkovo zatrdilo je odložil odhod na Solčavo. V nekaj dneh pa je dospelo poročilo, da punta ni več. Tako je bil Tonček iz zagate in Solčava tudi.

V spomin na ta dogodek so zložili pesem, a Pelinovec je drugo že pozabil, samo konec je še znal:

Solčanov je bilo štirideset,
Kaplancev pa tri so in sedemdeset.
Marijo v Trnju so klicali na pomoč,
pa jim je bila presneto dolga noč.

IZ LUČ DO SOLČAVE

Ko se pri Mlinu srečno izmotaš iz Luč, se prične zanimiva pot proti Solčavi. Na levi hrib, — vznožje Veže, — gozd, pašnik in nekaj kmetij. Na desni živahna Savinja, vaški Prodi in skrbno obdelane njive. Korajžno stopaš po lepi cesti kakih 20 minut, ko ti nenadno zastane noga. Opazil si, da drži cesta do skalne stene, kjer se konča. No, ko se steni približaš na nekaj korakov, vidiš, da se cesta izogne skali in drži naprej. A takoj si spet tam, kjer se vse neha. Tu te pa most reši zadrege. Po desni strani Savinje se vije cesta ob vznožju Raduhe proti Igli. Na levi vidiš strme Brege s številnimi votlinami, žal še nepreiskanimi, iz katerih spomladi in ob deževju bruhajo studenci. Visoko v Bregu je Trbiška zijalka, do katere je nekdaj držala markirana steza. Trbiška se imenuje zato, ker je bajé nekdaj blizu Trbiža padlo v brezno par volov, potem je pa voda iz Trbiške zijalke prinesla jarem. Pred Iglo se ozri na desno visoko v steno, kjer se vidi v steno vtisnjena mrtvaška glava. Skala, ki splošno velja za Iglo, po pričevanju starih ljudi, ni Igla. To je le okamenela ajdovska deklica. Prava Igla je le ozek prehod med ajdovsko deklico in steno, ob kateri stoji. To iglo moreš videti, če se ustaviš kakih 100 m niže od Igle na cesti. Od tam vidiš ta prehod kot svetlo, tanko in visoko Iglo. Zato so nekdaj Solčavani hodili »skozi Iglo«, sedanji rod pa se vozi mimo Igle. Pod Iglo je znani presihajoči studenec, ki ima to »navado«, da 5 minut narašča in teče, drugih 5 minut pa usiha. To pa le ob primerni zemeljski vlagi. Ob daljši suši usahne popolnoma, ob preveliki moči pa teče stalno.

Malo od Igle naprej vidiš na levi strani Savinje steno, čez katero se je vrag peljal. Ali se je peljal gori ali dol, ustno izročilo molči, vidi pa se v steni globoka sled koles. Ko si tako srečno obšel več takih mest, kjer se — kakor pravimo — vse neha, prideš do Tebrskega mosta. Tu so nekdaj Solčavani hodili »čez Nos«. Na Nos je bila od lučke strani kar čedna ple-

zarija, od solčavske je bila pa k steni prislonjena dolga lestva. Tako je bil prehod mogoč tudi ob povodnji. Nekaj sto metrov nad mostom v skalovju je Erjavčeva jama, od katere je nekdanj iz Kačjeka držala turistovska pot. Na mostu se ti odpre krasen razgled na Solčavske Karavanke — Olševo in na Raduho, katere doslej skoro nisi videl, ker si ji bil pač preblizu. Od mosta naprej gredoč ne veš, kaj bi opazoval: Poskočno Savinjo ali njeno divjo strugo, Raduho, ki jo imaš kar v otipljivi bližini, ali nekoliko odmaknjeno Olševo. Eno je zanimivo, drugo tje lepo in če prehodiš to pot stokrat, vsakokrat ti bo lepa. Pustil si za sabo Klešče in Kladivo in spet vidiš njive, pašnike, gozd in goro, pogoje za obstanek skromnega pa trdega dela vajenega gorjanca, ki se je v te skale prirastel kakor macsen na gori in katerega ničesar drugega ne spravi v zadrego kakor slovo od teh gora.

Dr. Jože Pretnar:

NEKAJ PLANINSKE STATISTIKE ZA RAZDOBJE 1893—1940

Opis zgodovine naše slovenske planinske organizacije bi nedvomno trpel na svoji preglednosti, ako bi mu ne bilo dodano primerno prirejeno statistično gradivo. Zato priobčujemo v naslednjem dve statistični preglednici, ki nazorno prikazujeta zlasti razvojno dinamiko SPD po posameznih letih v razdobju od njegove ustanovitve do druge svetovne vojne.

Prva preglednica, ki sega do vključno leta 1930, se glede števila članstva opira na sestavek dr. Jožeta Rusa, glede podružnic in koč pa na sestavek dr. Josipa Tominška, ki sta bila priobčena v spominski številki 8-9-10/1933 Planinskega Vestnika. Gradivo za drugo preglednico za razdobje 1931—1940 je povzeto po statističnih poročilih OD in podružnic, ki so bila podana na občnih zborih in skupščinah ter objavljena tudi v posameznih letnikih Planinskega Vestnika.

K prvi preglednici pripominjam, da so nastale po prvi svetovni vojni izpremembe v tem, da je od 27 edinic odpadlo 13 podružnic, ker so imele svoj sedež na okupiranem ozemlju, od 35 planinskih postojank pa je odpadlo 20, ker so ostale onkraj novih meja (5) ali pa so bile opuščene ali uničene (15), medtem ko je prevzelo SPD 15 koč, ki so bile preje v nemških rokah.

Število članstva, edinic in koč SPD v letih 1893 do 1930

Leto	Članov	Edinic	Koč	Leto	Članov	Edinic	Koč	Leto	Članov	Edinic	Koč
1893	225	3	—	1906	2742	19	21	1919	(4300)	16	30
1894	289	3	2	1907	2662	21	26	1920	(5000)	17	30
1895	394	4	5	1908	2700	22	27	1921	(5700)	19	31
1896	525	5	7	1909	3102	22	29	1922	(6000)	19	31
1897	754	6	7	1910	3172	22	30	1923	6046	19	31
1898	926	6	8	1911	3275	23	30	1924	7690	20	32
1899	1156	7	11	1912	3317	25	33	1925	6620	20	34
1900	1333	9	13	1913	3337	26	34	1926	7276	21	34
1901	1436	10	16	1914	(3400)	27	35	1927	8327	22	35
1902	1562	10	17	1915	.	.	.	1928	10044	25	37
1903	1798	13	18	1916	.	.	.	1929	11060	28	40
1904	2177	17	20	1917	.	.	.	1930	11032	28	44
1905	2485	18	20	1918	.	14	15				

Statistični podatki o vseh edinicah in o OD SPD za leta 1931 do 1940

LETO	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
Članov SPD — vseh	8473	7706	7723	8058	10044	10114	10445	10751	11134	11241
rednih	8473	7706	7723	8058	8265	7544	7641	7862	8116	8265
akadem.	—	—	—	—	947	775	1171	976	1071	1025
mladin.	—	—	—	—	832	1795	1633	1913	1947	2051
OD — vseh	3723	3284	3080	3518	5262	5250	5102	5202	5293	5451
rednih	3723	3284	3080	3518	3483	3095	3071	3149	3302	3450
akadem.	—	—	—	—	947	775	1171	976	1071	1025
mladin.	—	—	—	—	832	1475	860	1077	920	976
Naročnikov SPD . .	1411	1544	1452	2042	2418	2339	2178	2100	2090	2106
Planinski Vestnik OD	855	870	890	1248	1514	1543	1265	1178	1172	1185
Koč in domov SPD .	46	52	54	54	54	56	58	59	63	63
OD	20	20	19	19	19	20	20	19	18	18
Sob SPD	359	394	404	404	404	456	474	484	509	509
OD	183	183	177	177	177	214	209	209	227	227
Postelj v sobah SPD .	904	977	1010	1010	1010	1151	1164	1168	1200	1200
OD	410	410	393	393	393	471	459	459	480	480
Skupnih ležišč SPD .	709	785	828	828	828	962	974	1023	1023	1023
OD	323	323	305	305	305	345	317	317	317	317
Obiskovalcev SPD . .	Podatki		62362	61278	87751	81956	79819	84063	94948	90072
Koč in domov OD . .	pomanjkljivi		24379	23921	27086	24565	21835	23699	25952	24745

DRUŠTVENE NOVICE

III. REDNA SKUPŠČINA PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

se je vršila dne 3. in 4. aprila 1954 v hotelu Orel v Mariboru

Skupščine se je udeležilo 77 planinskih društev s 96 delegati, vabilu se niso odzvali zastopniki PD Medvode, Mokronog, Novo mesto, Rimske Toplice, Vipava in Ziri.

Skupščino so obiskali podpredsednik Izvršnega sveta Ljudske skupščine LRS tov. dr. Marjan Brecej, predsednik TVZ Partizan tov. Zoran Polič, za Zvezo športov in Smučarsko zvezo Slovenijo tov. dr. Danilo Dougan, predsednik MLO Maribor tovariš Miloš Ledinek, podpredsednik MLO Maribor tov. Tone Bole, za Planinsko zvezo Jugoslavije tov. Lavoslav Dolinšek, za JLA tov. major Cvetko Novak, za notranjo upravo MLO Maribor tov. Čuček Boris, za TVD Partizan Maribor tov. Kočvar Ciril, za Počtniško zvezo Slovenije tov. Volkar, za taborniško organizacijo tov. Roman Potokar, za Lovsko zvezo Slovenije tov. Cvirm, za direkcijo DOZ-a tov. Cene Marinko, za Rdeči križ Slovenije tov. Vinkler Anton, za Turistično zvezo Slovenije tov. Sotler Joško, za Gostinsko zbornico LRS tov. Nada Knez, za Gostinsko zbornico Maribor-okolica tov. Novak Franjo, za OLO Radovljica predsednik tov. Milan Kristan in tov. Čop Joža.

Z velikim navdušenjem je skupščina pozdravila navzočnost tov. Jelinčiča Zorka in Laha Marka, zastopnikov Slov. planinskega društva v Trstu, tov. Urbajsa Ljuba in dr. Kuper Danila, zastopnikov Slov. plan. društva v Celovcu ter tov. dr. Viktorja Vovka, zastopnika Slov. plan. društva v Kopru.

Delegate in goste je pozdravil predsednik PZS tov. Fedor Košir, nato pa izrekol prisrčno zahvalo PD Maribor, ki je prevzelo organizacijo skupščine. Zahvaljujoč se za izkazano gostoljubje in v spomin na skupščino jim je poklonil bronasti odliček miniaturnega kipa dr. Kugyja.

Izvoljeno je bilo delovno predsedstvo, kateremu je načeloval predsednik PD Maribor tov. ing. Degen Friderik.

Skupščina je nato z enominutnim molkom počastila spomin med letom umrlih vidnejših planincev: Janka Mlakarja, dr. Tomiška Josipa, dr. I. C. Oblaka, dr. Bričaja Arnošta, Pučnika Adalberta, Macarola in Kravanja.

Brzojavne pozdrave so poslali Planinska zveza Makedonije, Planinsko-smučarska zveza Bosne in Hercegovine, Sekretariat Sveta za prosveto in kulturo LRS in Društvo za raziskovanje jam v Ljubljani.

Svojo odsotnost so opravičili odlikovanci s častnim zlatim znakom tov. Ivan Korenčan, Rudolf Badjura in Pavel Kuznaver.

Krajšim pozdravnim nagovorom gostov je sledil govor predsednika PZS (govor smo v celoti objavili kot uvodni članek v majski številki PV).

Poročilo upravnega odbora PZS ni bilo prečitano, ker je bilo v obliki brošure dostavljeno vsem PD. Navajamo pa nekaj izvodkov iz teh poročil, iz katerih je razvidno dosedanje delo podčnih komisij in njihova problematika.

Iz organizacijskega poročila sekretarja tov. Mirka Fetiha posnemamo, da je PZS organizacijskim problemom, ki so v neposredni zvezi s propagandnim in vzgojno političnim delom, posvečala vso pozornost. Vendar pa takega kontakta, ki bi moral obstajati med člani in društvi, ni bilo mogoče ustvariti. Nedvomno je eden od vzrokov tudi v tem, ker planinsko udejstvovanje ni osredotočeno na ožek prostor. Društva se slej ko prej preveč bavijo z gospodarskimi problemi, pri tem pa zanemarjajo ostala važna vprašanja. Stanje se postopoma izboljšuje. Predvsem velja to glede vzgoje in organizacije naše mladine in pionirjev.

Pri nekaterih društvih se opaža neka apatičnost in drugi nezdravi pojavi kakor n. pr. izrabljanje verskih praznikov za planinske manifestacije, vendar so to le posamezni primeri, na katere je družba takoj reagirala in jih v kahi zatrla.

PZS budno zasleduje delo svojih članov PD-jev. Zaveda se, da njena naloga ni kontrolno-nadzorstvena značaja, temveč da pomaga, svetuje ter opozarja na nepravilnosti in napake ter da vzporeja delo za skupne cilje in osnovne naloge našega planinstva. Najidealnejši bi bil pač neposreden stik z društvi, kar pa je zaradi stroškov, pomanjkanja časa itd. težko izvedljivo. Zaradi tega naj bi društva skušala polskati stik s PZS ali jo vsaj redno obveščala o svojem delu. Za le 25% društev pošilja svoje zapisnike, saj in še od teh nekatera zelo neredno. Tudi na »cirkularna pisma« prihajajo redki odgovori.

Druga stran organizacijske problematike je povezava društev s člani v ideo-loško-političnem in propagandnem delu. Kakor je bilo pravilno, da so se društva takoj po osvoboditvi lotila obnovne med okupacijo uničenih postojank, je sedaj vendarle že čas, da stopimo korak naprej. Zlasti moralno-etični strani planinstva: vzgoji mladine, kulturnemu planinstvu, zaščiti in spoznavanju prirodnih lepot naše domovine, zaščiti favne in flore itd. posvečamo pre malo pozornosti in skrbi.

Ugotoviti je treba, da se slovenska planinska organizacija kljub vsemu vedno bolj afirmira in da je dosegla v preteklem

razdobju na vseh sektorjih izredno lepe uspehe.

Število članstva je padlo od konca leta 1951 do konca leta 1953 za 13.612, v letu 1952 za 12.374 in v letu 1953 za nadaljnjih 1242. Padec je zlasti občuten v letu 1952. Pojasnjuje se predvsem s tem, da se je v prejšnjih letih vključilo v planinsko organizacijo znatno število ljudi, ki s pravim planinstvom sploh niso imeli zveze. Ti so spričo spremenjenih pogojev, v katerih se nahajamo, avtomatično izpadli. Delni razlog za padec članstva pa je vse-kakor tudi malomarnost članov pri plačevanju članarine in nevestnost društev pri pobiranju članarine, dalje povečanje žel. tarife, kakor tudi trenutni življenjski standard. Kljub temu ta izpad ni resna bojazen za bodoči ponovni dvig članstva. Porast števila pionirjev in padec števila mladincev v letu 1953 je pripisovati dejstvu, da so mladinci-člani Počitniške zveze plačevali v tem letu pionirsko članarino.

Število PD se je od zadnje skupščine do danes povečalo za 18. Dvoje PD (PD Iskra in PD Ljubljana II) sta se fuzionirali z matičnimi društvi tako, da je danes 83 PD. Popolno mrtvilo vlada v PD Gozd Martuljek, Pivka, Ilirska Bistrica, Mokronog in Metlika.

Poseben organizacijski problem so društva v večjih mestih z velikim številom članstva. Dasi so ta društva zelo agilna, s člani niso uspela vzpostaviti neposrednega stika.

PZS tesno sodeluje z drugimi fizikalno-športnimi organizacijami in ima prijateljske stike tudi z inozemskimi demokratičnimi planinskimi oz. alpinističnimi društvi. V naše gore prihaja vedno več inozemskih planincev in alpinistov, kjer spoznavajo prirodne lepote naše domovine in lahko neposredno ugotavljajo, da so vse klevete nasprotnikov naše socialistične države podla laž ter da je resnica povsem druga. Kot članica mednarodne planinske organizacije (UIAA) se je PZS udeležila leta 1952 kongresa v Zell am See in leta 1953 v Atenah.

PZS je član Planinske zveze Jugoslavije in jo zastopa v glavnem odboru PSJ 5 članov. Prav tako je v tovariških odnosih z ostalimi republiški zvezami, katerim nudi vso pomoč, zlasti na področju alpinizma in GRS.

Vsa naša planinska društva in PZS so se kot kolektivni član vključili v SZDL in s tem dokazali svojo politično zrelost ter nujnost povezave s to organizacijo.

Kakor v preteklih letih, je ljudska oblast tudi v zadnjih dveh letih nudila planinski organizaciji vsestransko moralno in v znatni meri tudi materialno pomoč. Na vseh področjih našega delovanja, predvsem seveda v alpinizmu in GRS, nam stoji tesno ob strani naša hrabra JLA, s katero nas druži mnogo skupnih nalog, predvsem glavna — usposabljanje za obrambo naših meja.

Alpinistično poročilo, ki ga je podal načelnik te komisije tov. Bučer Tone, navaja, da dokazujejo alpinistični uspehi, ki so bili doseženi v zadnjih letih v svetu, da se alpinistika izredno naglo razvija; toda ne samo pri alpskih narodih, temveč tudi v deželah, kjer nimajo izrazito gorskih plezalnih predelov. To nedvomno kaže na to, da je mogoče z dobrimi organizacijskimi metodami in z vztrajnim de-

lom ter seveda ustreznimi finančnimi sredstvi doseči izredne alpinistične uspehe.

V Jugoslaviji imamo alpinistično tradicijo Slovencev. Zato je razumljivo, da je v PZS preko 1000 planincev, ki se bavijo z alpinistiko. Predvsem po osvoboditvi se je pričela alpinistika razvijati tudi po drugih republikah. Danes deluje v PSH samostojno alpinistično društvo v Zagrebu, v PSS sta dva alpinistična odseka v Beogradu, Bosna in Hercegovina ima alpinistični odsek v Sarajevu, Makedonija pa pet odsekov v Skopju, Prilepu, Titovem Velesu in Tetovu.

V letu 1953 je PSJ organiziral v Sloveniji trening najboljših republiških alpinistov z namenom, da se na tem treningu izberejo najboljši alpinisti, ki bi odšli v Centralne Alpe. Vendar do te odprave po krivdi republiških zvez in PSJ ni prišlo. Zato je PSJ sprejel sklep, da se ta odprava izvede v letu 1954. Pri tem pa je koordinacijska komisija za alpinizem pri PSJ vključil nasprotovanju PZS sprejela sklep, da se v to odpravo določijo alpinisti iz vseh narodnih republik, čeprav nekatere republike nimajo kandidatov, ki bi lahko plezali 5. ozir. 6. težavnostno stopnjo. Po tem sklepu se je republiškim planinskim zvezam priporočilo, da usposobijo najboljše alpiniste do odhoda v Francijo najmanj za plezanje v 4. težavnostni stopnji.

Pri tem sklepu ni bil upoštevan predlog komisije za alpinizem pri PZS, da naj gredo v Centralne Alpe le najboljši jugoslovanski alpinisti, ker bi bilo le tako mogoče v inozemstvu z doseženimi plezalnimi vzponi afirmirati visoki nivo alpinistike pri nas ter s pridobljenimi izkustvi dvigniti nivo naše alpinistike. Dokler alpinist ne obvlada samostojnega plezanja v najtežjih smereh v naših gorah, ni potrebno, da gre z jugoslovansko alpinistično odpravo v inozemstvo, katere namen je kvalitetni dvig najboljših alpinistov. Nепotrebno je trošenje deviznih sredstev za alpiniste, ki obvladajo vzpone do vključno 4. težavnostne stopnje, v okviru jugoslovanske odprave v Centralne Alpe pa je tudi nepopravljiva gospodarska škoda in krivica napram ostalim boljšim alpinistom, na drugi strani pa zavajamo take alpiniste v mišljenje, da se pri nas nimajo kaj več učiti. Saj se tudi izbira drugih športnikov nikdar ne veši po načelu; vsaka republiška zveza mora biti med najboljšimi zastopana. Vedno so se izbirali najboljši športniki določene športne panoge ne glede na pripadnost republiškim športnim organizacijam. Zato je tudi stalšše PZS, da se izberejo v jugoslovansko odpravo v Centralne Alpe najboljši jugoslovanski alpinisti, upravičeno. Mnenja je tudi, da naj bi PSJ spremenil svoj sklep glede kriterija za sprejem v odpravo v Centralne Alpe in sprejel predlog PZS. Če pa meni PSJ, da je treba s to odpravo počakati toliko časa, da se bo nivo ostalih republik približal nivoju alpinistov PZS, pa predlaga, da se denar, namenjen za to odpravo, uporabi za alpinistični tabor, katerega naj se udeležijo alpinisti vseh republik. Mnenje PZS je, da toliko časa ni mogoče v republiških planinskih zvezah pričeti z delom za kvalitetni dvig alpinistike, dokler se ne dvigne število alpinistov. Samo preko množičnosti je možna pravilna rast alpinistične kvalitete. Komisija za alpinizem pri PZS šteje za potreb-

no in pravilno, da svoj odnos do jugoslovanske alpinistične odprave obrazložijo na skupščini, ker ta načelna nesoglasja s PSJ v tem vprašanju obstajajo že od lanskega leta in se še do danes niso razčistila.

Odnosi s planinci oz. alpinisti posameznih republik so prav dobri. Pohvaliti je predvsem planince Črne gore, Makedonije ter Bosne in Hercegovine, ki so našim odpravam v njihove gore vsestransko pomagali.

Komisija za alpinizem ima pri planinskih društvih 24 alpinističnih odsekov s cca. 350 aktivnimi alpinisti in večje število planincev (pripravnikov). Sicer imamo v društvih preko 4000 planincev, ki se bavijo z alpinistiko, vendar pa vsi ti niso organizirani v AO-jih. V odsekih je organizirana predvsem mladina. PZS je s pogostimi obiski AO-jev in z nasveti skušala odseke organizacijsko čimbolj utrditi. V veliki meri je to zelo uspešno opravil inštruktor za alpinizem, po njegovem odhodu pa je prešla ta naloga na Komisijo za alpinizem. Razveseljivo je dejstvo, da se je v odseke vključila tudi mladina iz naših industrijskih centrov.

V letu 1953 je zbor načelnikov AO-jev sklenil, da se odpravi še zadnja naloga, ki jo je imela Komisija za alpinizem in ki je neposredno posegala v življenje AO-jev. To je sprejemanje članov, kar so sedaj prevzeli odseki. To predvideva okvirni pravilnik AO-jev.

Planinska društva so se v glavnem držala sklepev zadnje skupščine in se precej trudila za vključevanjem mladine v odseke. Nekateri odseki so pri tem imeli velike uspehe in ravno taki dokazujejo, da se le iz velikega števila alpinistov lahko razvijejo posamezniki v kvalitetne alpiniste. Med temi najboljšimi je tudi nekaj ekstremistov, ki so posledica razvoja in kar ni mogoče z nobenimi vzgojnimi ukrepi preprečiti. Ekstremizem je v bistvu sicer negativen pojav, vendar pa ni škodljiv toliko časa, dokler se ne pojavi v večjem obsegu. Ni verjetno, da bi ti posamezniki potegnili razvojno pot alpinizma za soboj. Alpinistično prizadevanje posameznikov, njihovo gledanje na alpinistični razvoj in ostale alpiniste, se običajno vedno uravnovesi in znaga zmerno mišljenje ter spoznanje, da alpinizem ni samemu sebi namen. Kljub vsemu lahko na splošno trdimo, da je razvoj alpinizma pri nas na pravilni poti.

Planinska društva dajejo s svojimi tečajji in alpinističnimi šolami začetnikom osnovno znanje, PZS pa je s svojimi alpinističnimi tabori dvigala alpinistično znanje. S tem, da imajo vstop v take tabore alpinisti vseh odsekov in tudi alpinisti ostalih republik, je veliko storjenega za medsebojno spoznavanje alpinistov.

Na alpinističnem taboru od 1. do 31. VIII. 1952 v Zgornji Trenti in od 1. do 25. VI. 1953 na Okrešlju, so alpinisti izvršili preko 150 plezalnih vzponov. V ostenjih Zgornje Trente in Okrešlja je bilo izvedenih tudi dokaj težjih prvenstvenih vzponov.

PZS je v letu 1953 na pobudo zbora načelnikov AO-jev prvič organizirala zbor alpinistov v Logarski dolini. Na zboru so vsi alpinistični odseki v okviru 60-letnice našega planinstva prejeli diplome za uspešno doseganje delo. Alpinisti menijo, da naj bi se taki zbori prirejal tudi v

bodoče vsako leto ob zaključku plezalnih letnih sezon.

V letu 1952 je PZS izvedla začetniški zimski alpinistični tečaj, katerega se je udeležilo 20 tečajnikov iz raznih odsekov.

Od 3. VII. do 6. VIII. 1952 se je zadrževala manjša skupina alpinistov v Makedoniji ter izvedla več vzponov v Nežilovskih stenah in v ostenju Solunske glave. Ta odprava, ki jo je organizirala PZS, in naslednja v septembru 1952 v Crno goro, sta bili izvedeni predvsem za zблиžanje slovenskih planincev in alpinistov s planinci Makedonije in Črne gore.

V letu 1953 je PZS z denarnim zneskom din 216.170.— podprla inozemske odprave, ki so jih izvedla PD Ljubljana, Jesenice, Hrasnik, Kamnik in Celje. Uspehi teh odprav so bili najboljši, kar so jih doslej dosegli slovenski alpinisti v inozemstvu. Za vzgojo alpinističnih kadrov je PZS v letu 1952 izdala din 337.863.—, v letu 1953 pa din 631.964.—.

Poseben problem, ki se vleče že od leta 1946 naprej je nabava alpinističnih rekvizitov. Komisija ga namerava rešiti na ta način, da bodo odseki v bodoče uporabljali za vse plezalne vzpone do IV. težavnostne stopnje vrvi domačega izvora, PZS pa bo poskrbela za izdelavo prototipov osnovnih plezalnih rekvizitov, t. j. vponk in klinov.

Razvoj slovenske alpinistike je prišel že do take stopnje, da je potrebno, da planinska organizacija nudi najboljšim alpinistom nadaljnji razvoj v inozemstvu, kjer bodo alpinisti pridobili tehniko vzponov v ledu. Zato je nujno, da se pošljejo na trening v Centralne Alpe.

Poročilo GRS je podal načelnik Začasne komisije GRS pri PZS tov. dr. Bogdan Breclj. GRS je poleti 1952 praznovala 40-letnico svojega obstoja in ima tako že mnogo bogatih izkušenj in trdno tradicijo. Zaradi tega je tudi lahko uspešno prebolela notranjo krizo, ki jo je zaradi javnih časopisnih in drugih polemik, osredotočenih predvsem na reševalno akcijo ob izredno tragični katastrofi petih mladih alpinistov v severni steni Spika maja 1952 ter v zvezi s tem tudi na organizacijske in akcijske pomanjkljivosti GRS, pretresala vsa drugo polovico leta 1952 in še v prvih mesecih leta 1953.

Ko je v zvezi s tem vodstvo GRS, katere sedež je bil tedaj na Jesenicah, odstopilo, je upravni odbor PZS dne 19. januarja 1953 imenoval začasno komisijo za GRS pri PZS z nalogo, da poravnata nastala nesoglasja in vodi reševalno organizacijo do skupščine PZS. Začasna komisija, ki so jo tvorili pretežno starejši alpinisti, je najprej z objavo v dnevnem časopisu javnosti pravilno informirala o stanju v GRS. Ta izjava je v mnogem pomirila duhove, tako da je bilo mogoče že v prvih mesecih leta 1953 ponovno vzpostaviti vsaj v glavnih obrisih GRS v tako stanje, da je bila zopet sposobna za kakršne koli akcije. Pretežna večina reševalcev se je ponovno vključila v organizacijo GRS in s tem dokazala, da zna zapostavljati svoje osebne prizadetosti skupni stvari.

GRS ima 46 reševalnih postaj in to v vseh ogroženih predelih Slovenije. Registriranih gorskih reševalcev je v času, ko je delala komisija za GRS pri PZS, naraslo od 78 na 99 zaradi tega, ker so

bili na posvetu načelnikov reševalnih postaj v juliju 1953 postavljeni za sprejem v GRS nekoliko širši kriteriji. Kot polnopravni člani GRS so bili vključeni tudi vodniki lavinskih psov.

GRS razpolaga tudi z 12 izvečbanimi lavinskimi psi, ki so v stalni pripravljenosti za primer snežnih katastrof. Njihovi vodniki so zelo prizadevni.

Vsi reševalci so zavarovani pri DOZ-u za primer smrti za din 225.000.—, in za primer trajne invalidnosti za din 450.000.—, razen tega tudi za čas bolezni za din 135.— dnevno. GRS plačuje za to zavarovanje premijo din 65.534.— letno. Poleg polmenskih zavarovancev pa ima GRS zavarovane tudi priložnostne reševalce, ki niso člani GRS, pa po naključju sodelujejo pri reševalnih akcijah. Zelo pa pogreša GRS v svojih vrstah mlade moči.

Za izpopolnitev znanja in pripravljenosti reševalcev so postaje izvedle več teoretičnih in praktičnih tečajev. Najvažnejši je bil pač zvezni reševalni tečaj, ki ga je izvedla komisija za GRS pri PZS v namenu, da se tudi reševalci drugih republik seznanijo z organizacijo, tehniko, izkušnjami in pridobitvami slovenske GRS. Tečaj se je vršil od 3. do 8. VIII. 1953 na Vršiču pod vodstvom tovariša ing. Vinka Modca. Poleg 16 slovenskih reševalcev se je tečaja udeležilo še 6 reševalcev iz Srbije, 6 iz Hrvaške, 1 iz Bosne in Hercegovine ter 1 iz Makedonije.

V letu 1952 je imela GRS skupno 29 organiziranih reševalnih akcij. Od teh sta bili največji tista ob priliki snežnih katastrof sredi februarja 1952 v Bovskem v Soski dolini ter akcija v severni steni Šplika v začetku maja 1952. V letu 1952 je bilo 10 smrtnih nesreč, ostale so bile lažjega značaja. Pet akcij pa je bilo zaradi potizvedb za pogrešanimi planinci.

V letu 1953 je bilo vsega skupaj 21 reševalnih akcij. Od akcij je bilo 16 intervencij v zimskem oziroma spomladanskem času zaradi poškodb pri smučanju, 10 intervencij je bilo izvršenih v poletnem oz. jesenskem času, 5 akcij pa je bilo zaradi pogrešanih planincev. Od vseh nesreč v letu 1953 je bila samo ena plezalna nesreča.

V letu 1954 je bilo do 20. III. javljenih 11 običajnih smučarskih nesreč.

Za GRS je bilo v letu 1952 porabljenih din 1.155.952.—, v letu 1953 pa din 1.172.008.—. Proračun za leto 1954 znaša din 1.530.000.—. Pretežni del izdatkov predstavljajo nabave reševalnih naprav in rekvizitov ter stroški za tečaje in reševalne akcije. Omeniti je, da izvršni svet LRS, direkcija DOZ-a in Rdeči križ Slovenije z velikim razumevanjem podpirajo našo GRS. GRS danes razpolaga tudi že z razmeroma dobro reševalno opremo in napravami, v kratkem času pa bo prejela prva dva moderna radijska oddajnika.

Posebej je še treba omeniti, da je naša komisija pripravila za kongres mednarodne unije v Atenah v letu 1953 izčrpno informativno poročilo o organizaciji in delu naše GRS, ki je bilo na tem kongresu sprejeto z izredno pozornostjo in odobravanjem. Naša GRS, zlasti pa tudi to, da ta služba uživa vso moralno in materialno podporo naše oblasti in drugih faktorjev, je bila postavljena kot posnemanja vreden zgled tudi drugim planin-skim organizacijam, ki so vključene v to mednarodno zvezo.

Iz poročila propagandne komisije, ki ga je podal tov. Prosenec Živojin, sledi, da je imel ta odsek pri svojem delu najmanj uspehov. Vzroke za to je iskati po izjavi načelnika te komisije v sami sestavi propagandne komisije ter v sredstvih, s katerimi je razpolagala. Propagandni komisiji sicer ni uspelo zainteresirati domača filmska podjetja za izdelavo cenениh filmov s planinsko ali alpinistično vsebino, čeprav so imela nekaj takih scenarijev na razpolago. Skrbela je za objavo propagandnih člankov v dnevnem časopisu, sodelovala v uredništvu Planinskega Vestnika, posredovala pri oblasteh za zaščito naravnih lepote in planinskega cvetja, odlično izvedla organizacijo proslave 80-letnice slov. planinstva v Vratih ter vsako leto organizirala Titovo planinsko štafeto. Skrbela je nadalje, da sta dva kratka alpinistična filma, s katerima pač razpolaga, stalno krožila po družtvih, večji del razpoložljivih denarnih sredstev pa je vložila v nabavo večjega števila barvnih dia pozitivov, ki jih je stalno izposojala raznim predavateljem za predavanja po družtvih, tovarnah, šolah itd. Na pobudo propagandne komisije je bil pri PZS formiran fotoodsek, ki se doslej sicer še ni mogel pohvaliti s posebnimi uspehi, je pa na tem, da se bo njegovo delo široko razmahnilo.

Propagandno delo posameznih društev se je zrcalilo v organizaciji lokalnih planinskih proslav, povezovanju članstva na skupnih izletih, pri delu z mladino ter pionirji in na predavanjih. Najmanj uspehov so društva dosegla prav pri delu z mladino, ker so odgovorni funkcionarji zmotno menili, da mora z mladino delati le prosvetni delavec in ker so vključevali predvsem gimnazijsko, zanemarjali pa delavsko mladino. Pohvalno je omeniti dejavnost nekaterih dijaških skupin na raznih gimnazijah, kajti iz teh dijakov se bodo rekrutirali bodoči aktivni planinci, znanstveni delavci v planinskem smislu in funkcionarji bodočih planinskih odborov. Največ pozornosti bi morala PD posvečati pionirjem. Pri svojem kulturno-prosvetnem delu pa naj bi PD skrbela tudi v večji meri za zaščito naravnih lepote s tem, da bi v svojih članih vzgajala pravi odnos do planinske flore in faune in da bi povzela pobudo za ustvarjanje naravnih parkov. V nekoliko večji meri bi morala PD biti povezana tudi s sorodnimi fizikturnimi in športnimi društvii.

Poročilo komisije za planinska pota (poročilo podal načelnik komisije tovariš Blažej Anton) navaja, da komaj dobra tretjina PD v Sloveniji skrbi za gorska pota in jih vzdržuje v dobrem stanju. Komisija je nabavila v minulih dveh letih 1700 klinov in 6000 kg jeklene vrvi, za kar je izdala skupaj din 81.100.—. Ta material je brezplačno razdelila DP-jem, ki so gradila nova ali obnavljala stara zavarovana pota.

V letu 1952 je PD Bovec zgradil izpod Jalovca v Loško Koritnico del nove poti, PD Celje je temeljito obnovilo Turški Zieb in pot Robanov kot—Korošica, PD Gorje je obnovilo »mulatiero« Trenta—Dolič, PD Javornik je zgradilo novo zavarovano pot iz doline Krme na Debelo peč, PD Kranjska gora je popravilo zavarovano pot na Prisojnik, PD Ljubljana-matica zavarovano pot iz Kredarice na vrh

Triglav, PD Radovljica je obnovilo vse štiri pristope na Pogačnikov dom in sicer z Vrat Bukovlja - Sovatne, iz Trente mulatiero, zavarovano pot preko Križke stene ter prestavilo nepriljavno pot iz vrha Križke stene iz leve na desno stran prvega jezera, PD Rateče pa je na novo zavarovalo greben Jalovca.

Za popravilo in nadelavo gorskih potov je PZS v letu 1952 prispevala dinarjev 508372.—, vrednost prostovoljnih del društev in njihova lastna denarna sredstva, ki so jih vložila v popravilo ter obnovo teh poti pa znaša din 424046.—.

V letu 1953 je PD Celje popravilo zavarovano pot med Planjavo in Kamniškim sedlom na sektorju Sukalnik ter prestavilo oz. na novo zgradilo mogočno zavarovano pot na Savinjsko sedlo, ki je prej delno potekala po avstrijskem ozemlju, PD Bovec je na novo zavarovalo pot na Kanin in pot iz Loške Koritnice preko Kotovega sedla v Planico, PD Tolmin je zgradilo brez finančne pomoči PZS drzno zavarovano pot na Mangrt. PZS je dala material, stroške din 269368.— pa je poravnal v celoti OLO Tolmin. PD Bled je zgradilo 2 in pol km dolgo zavarovano pot, ki je povezala kočjo na Lipanci z Vodnikovo kočjo. H gradnji te poti je prispeval OLO Radovljica din 100000.—. V jubilejnem letu 1953 je bila zgrajena jubilejna, do sedaj najbolj izpostavljena zavarovana pot v naših gorah iz vrha Prisojnika po severni in južni strani Zadnjega Prisojnika na Skrbino v Zadnjem Prisojniku, s čemer je odprto do sedaj nepristopno čudovito okno v Prisojniku. Ob tej poti je vzidana plošča z besedilom: »Pot zgrajena ob 60-letnem jubileju slovenskega planinstva«. Poleg navedenih del so markacisti obnovili in markirali še številna pota. PZS je v letu 1953 k stroškom prispevala din 333000.—. Upošteva joč dotacijo OLO Tolmin in Radovljica znašajo skupni izdatki za nadelavo in popravilo potov v letu 1953 din 723168.—, pri čemer pa še ni vračunana vrednost prostovoljnega dela društev in njihove lastne investicije, kar znaša najmanj din 200000.—, tako da lahko trdimo, da je bilo v letu 1953 investiranih v planinska pota najmanj din 900000.—.

Ob 60-letnem jubileju je pričela tudi transverzalna pot preko slovenskih gora, ki bo odkrila planinecem vso lepoto slovenskega gorskega sveta. Komisija za planinska pota pa se je potrudila tudi za vzgojno plat markacistov in organizirala v obeh letih po en zbor markacistov. Zaj se je obeh zborov udeležila vsakokrat le dobra tretjina društev.

Planinska založba (načelnik tovariš dr. Urbanc Anton) dela po v naprej začrtanem programu. Izdala je zemljevid Julijskih Alp v merilu 1 : 75000 ter v nakladi 10000 izvodov s priloženim besedilom v slovenskem, srbohrvatskem, nemškem in angleškem jeziku, v tisku pa se že nahaja zemljevid »Karavanke, Kamniške Alpe in sosesčine«. S karto smo dosegli lep moralni uspeh, kajti znana kartografska založba Freytag na Dunaju je sprejela za svojo novo karto Julischen Alpen vso našo slovensko nomenklaturu in so tako iz nemških kart vendar enkrat izginila popečena slovenska krajevna imena.

V seriji »Naši veliki planinci« je izšla izpod peresa sedaj že pok. prof. Janka

Mlakarja monografija »Jakoba Aljaža — triglavskega župnika«, naklada 2000 izvodov. Tej v kratkem sledi »Baltazar Haquet« v 1500 izvodih, delo tovariša prof. Westra. Se letos bo izšla kot tretja knjžica te serije »dr. Klement Jug« ob 30-letnici njegove smrti v Triglavski steni.

Planinska založba želi preskrbeti tudi vse planinske postojanke s kvalitetnimi razglednicami. Ustanovila je fotodsek, ki se bo med drugim bavil tudi s planinsko razglednico. Odsek je že založil vrsto motivov, pozval je pa tudi društva, da posvečajo temu vprašanju več pozornosti.

Planinska založba je prejela rokopis »Plezalni vodič po slovenskih stenah«, delo tov. Levsteka, Kilarja in Kočevarja, ki je bil prav te dni oddan v tisk. Delo bo izšlo v 1000 izvodih in bo bogato ilustrirano.

Bodoči program Planinske založbe se bo razvijal po že nakazanem programu, prepričani pa bi bila knjiga o planinski flori, planinski koledarček in podobno.

Gospodarsko poročilo tov. Sršena Vekoslava vsebuje izčrpen pregled gospodarske dejavnosti PD in PZS za preteklo razdobje dveh let. Na zadnji skupščini sprejeti prioritetni gradbeni plan je bil izpolnjen.

Za gradnjo teh objektov so v največji meri zbrala denarna sredstva PD sama, PZS pa je v letu 1952 k temu prispevala din 22842583.— in v l. 1953 din 4811051.—. Kakor sledi iz podatkov o razdeljenih subvencijah, so bile te v letu 1953 mnogo manjše kakor pa v letu 1952. To kaže na okolnost, da bomo morali usvariti z lastnimi slami sredstva za vzdrževanje obstoječih in dograditev pričetih del planinskih objektov. Zato naj bi v bodoče pri gradnji postojank veljali naslednji principi: najprej vzdrževati in izpopolnjevati že obstoječe objekte in nato dokončati začete gradnje, nove objekte pa graditi samo tam, kjer so spričo pospeševanja planinstva potrebni.

PZS oz. PD upravljajo 121 planinskih domov, koč in zavetišč ter 8 bivakov ter 3 razgledne stolpe.

Gospodarsko poročilo nato podrobno obravnava upravo planinskih postojank, kjer ugotavlja, da doseženi uspehi potrjujejo pravilno odločitev PD-jev, ko so pred 6 leti odločila, da morajo biti planinske postojanke v upravi PD, omenja administracijo planinskih postojank, kjer se dotakne tudi vseh pomanjkljivosti, ki so jih ugotovile uradne revizije, govori o proračunih PZS, GRS in Pl. Vestnjaka in realizaciji teh proračunov za leto 1952 in 1953 ter o proračunu PZS, GRS in Pl. Vestnika za tekoče leto, od katerih prvi predvideva 4714820.— din, drugi 1539000.— din in tretji 4471956.— din razhodkov in enak znesek dohodkov, posebej opozori na veliko upadanje dohodkov od prodanih blokov GRS in s tem v zvezi predlaga uvedbo vstopnine, ki naj bi jo v bodoče plačevali vsi nečlani pri vstopu v planinsko kočjo. Za sanacijo Pl. Vestnika je bilo nujno potrebno zvišati število naročnikov in ustanoviti tiskovni sklad.

Poročilo nato kritizira PD, ki ne predlagajo PZS svojih proračunov in ki so dopustila, da se je stanje knjigovodstva pri njih zelo poslabšalo, govori o dokončni ureditvi zemljiškoknjžnega problema, o gradnji Planinskega doma v Ljubljani,

za katerega je PZS zbrala doslej že dln 1957230.— in o skladu za zaslužne planince, iz katerega PZS trenutno podpira redno dva zaslužna planinska delavca.

Na zadnji skupščini je bil sprejet za PD neprimeren ključ za razdelitev članarine, po katerem je PZS prejemale večji odstotek članskih prispevkov kot pa PD. Letošnja dotacija ljudske oblasti je omogočila, da PZS predlaga PD znatno ugodnejše razmerje.

Gospodarska komisija je sestavila nov osnutek pravilnika o gospodarskem poslovanju PZS in PD, ker dosedanji ne odgovarja več stvarnim potrebam, prav tako pa tudi ne zajema več vseh tistih elementov, ki jih terja od nas družbeni razvoj. Določbe tega pravilnika se v glavnem že izvajajo, v kolikor pa so določena nova, pa so samo izraz zahtev novega gospodarskega sistema. Mislimo predvsem na lastništvo koč, delavsko samoupravljanje planinskih postojank in osnovanje amortizacijskega in investicijskega fonda pri PZS zaradi finansiranja investicij.

PZS je družbena organizacija in predstavlja zvezo vseh PD ter s tem tudi vseh članov PD, ki vsi kot celota nastopajo kot družbeni lastnik vseh osnovnih sredstev, v prvi vrsti planinskih postojank. Zato je vsaka nejevolja, ki se pojavlja pri nekaterih družtvih, češ da bi morali biti PD lastnik osnovnih sredstev, odveč, kajti taka nejevolja izhaja iz napačnega pojmovanja našega naslova, kajti društva pri tem navadno mislijo na upravni odbor PZS, ki je samo izvršilni organ najvišjega organa, t. j. skupščine. Kakor so v vsedržavnem merilu osnovna sredstva splošno družbena lastnina — splošno ljudsko premoženje, samostojna podjetja jih le upravljajo, tako so tudi osnovna sredstva naše planinske organizacije družbena lastnina PZS kot celote, posamezna PD pa ta osnovna sredstva upravljajo. Iz tega jasno sledi, da je lastništvo objektov PZS urejeno popolnoma analogno s splošnim ljudskim premoženjem, kar je edino pravilno in logično. Vsaka decentralizacija v obratnem primeru bi bila le ovira za uvedbo samofinansiranja.

Da se današnja organizacija PZS na gospodarskem področju do kraja vzporedi z družbenim razvojem, je potrebno tudi formalno in praktično rešiti in obravnavati vprašanje delavskega samoupravljanja planinskih postojank. Vsi dosedanji uslužbenci PD oz. plan. postojank so člani PD, sicer jim PD ne morejo poveriti te funkcije. Kot taki so sestavni del planinske skupnosti, katerim je upravni odbor ali pa občni zbor poveril v upravo plan. postojanke. Zato mora biti nujno član gospodarske komisije PD tudi vsaj eden od delovnega kolektiva plan. postojanke, t. j. navadno oskrbnik. Le na ta način bomo lahko na osnovi navednega vzporedili upravni odbor delavskega sveta v gospodarskih organizacijah z upravnim odborom oziroma gospodarsko komisijo PD. Delitev dobička med uslužbence plan. postojank je bila in je še v veljavi. Ta način mora ostati tudi v bodoče, saj karakterizira način sodobnega in naprednega upravljanja.

Sredstva za gradnjo planinskih postojank in za velika popravila so društva doslej črpala največ iz dotacij, poleg tega pa še iz dohodkov obstoječih postojank. Ker je tudi planinska organizacija že davno pre-

šla iz obnove na redno gospodarjenje ter so vzporedno s tem tudi dotacije ljudske oblasti čedalje manjše, si moramo nujno ustvariti pogoje za samofinansiranje. Gospodarska politika PZS mora biti takšna, da bo zagotavljala nadaljnjo rast naših osnovnih sredstev v okviru naših lastnih dohodkov. To bi pomenilo več ali manj popolno osamosvojitve, prav tako pa tudi razjasnitev in utrditev našega poslovanja. Uvedel naj bi se amortizacijski fond, v katerega bi društva vplačevala določen odstotek od vrednosti planinskih objektov in inventarja. Sredstva, ki bi jih pojedina društva vplačala v ta fond pri PZS, bi lahko do vplačane višine upravljala društva sama, vendar le takrat, ko so jim po planu potrebna. V času, ko teh sredstev koča ne bi potrebovala, pa bi lahko PZS uporabila ta denar za druga društva, ki bi iz tega fonda lahko črpala kredit na nedospelo amortizacijo.

Nadalje naj bi se uvedel investicijski fond, v katerega bi se stekale obresti na osnovna sredstva planin. postojank, del dobička plan. postojank ter vse dotacije, ki bi jih v to svrhu prejela PZS. Sredstva tega sklada ne bi bila v upravi PD, temveč bi bila last in v upravi vse planinske skupnosti. PZS bi dajala iz tega fonda posojila za investicije na osnovi investicijskega plana. V primeru, da objekt ne bi mogel vračati najetej posojila, je pa za pospeševanje planinstva nujno potreben, bo lahko dajala PZS iz tega fonda izjemoma dotacije.

Iz gospodarske dejavnosti PD izvirajo še sredstva, ki niso zajeta v omenjenih dveh fondih, t. j. 90% dobička postojank, dotacije ljudskih odborov za investicije in razni ostali dohodki. Ta sredstva pa naj bi služila za osnovanje fonda za investicije pri PD in naj bi služila za vsa večja popravila, za investicijska dela izven republiškega planinskega investicijskega plana ali pa za dopolnitev temeljnih investicij po planu. Če PD takih del ne bi vršilo, bi iz tega fonda lahko krijo stroške za izgradnjo novih poti. Nikakor pa jih ne bi mogli uporabiti za kritje administrativnih stroškov.

Za uvedbo predlaganih fondov pa je potrebno nujno pristopiti k ocenitvi planinskih postojank, ki jo je treba izvesti po enotnem kriteriju. Tehnično delo ocenjevanja bo izvršila posebna komisija pri PZS s pomočjo plačanih cenilcev.

Med tem sestavljene delovne komisije so se takoj umaknile k delu in ga končale šele pozno v noč.

Skupščina je nadaljevala s svojim delom v nedeljo ob 8. uri zjutraj.

Problematico Planinskega Vestnika je izžerpno podal tov. Tine Orel. Ugotovil je, da se število sotrudnikov revije iz leta v leto vidno veča, vzporedno s tem pa se je večal tudi sam obseg revije. Kljub temu pa čaka v uredniški mapi objave še vrsta alpinističnih člankov, člankov o inozemskem gorskem svetu, članki znanstvenega, poljudno znanstvenega, folklornega in idološkega značaja ter planinsko-turistični spisi. Načelo, po katerem se revija ureja ves čas, je: Vsakomur nekaj, torej omnibusno načelo, ki je nujno iz več razlogov. Težko pa je pri tem doseči uravnovešeno vsebino. Na lansko uravnovešeno redigranje so vplivale tri jubilejne številke. Kako bo s tem letos, ko se je UO

PZS zaradi slabega finančnega stanja revije odloči na skrcen obseg 48 strani? Da bi zboljšali planinsko literaturo, s tem pa tudi planinsko kulturo, je tovariš Orešnik pripravil naslednje predloge: obseg revije naj se poveča na 64 strani mesečno. Za to govori razširjenje planinstva, veliko številno društev, potreba po objavljanju društvenih novic v čim večjem obsegu in omnibusnost revije. Nadalje ustanovitev literarno-znanstvenega oddelka pri PZS, ki naj bi nudil znanstveno oporo našim ekspedicijam, delal za centralni planinski muzej in biblioteko, odbiral kvalitetno prevodno literaturo, vodil Planinsko založbo itd.; revija naj bi dvakrat letno prinesla alpinistično prilogo, ki naj bi vsebovala kvalitetne opise kvalitetnih vzponov po kriteriju komisije za alpinizem, s prilogi tehničnih plezalnih slik, ki jih PV doslej še ni objavil.

Na prošnjo delegata taborniške organizacije je skupščina potrdila sklep UO PZS, po katerem imajo skupine organiziranih tabornikov od treh oseb dalje in do 18. leta starosti članski popust v planinskih postojankah.

PZS je na pobudo PD Maribor razpisala meddruštveno tekmovanje v počastitev 60-letnice slovenskega planinstva. Ker pa je bil odziv društev minimalen, ki nikakor ne zadostuje za objektivno oceno doseženih uspehov vseh društev, je skupščina na predlog tekmovalne komisije sklenila, da ne podeli nobenih posebnih pohval ali nagrad. Izrekla je le priznanje PD Ljubljana-matica, Kranj in Maribor.

Skupščina je predebatala vse predloge, ki so jih dale poudine komisije in sprejela naslednje sklepe:

Iz gospodarske komisije: članarina za člane din 150.— se razdeli: din 90.— PD in din 60.— PZS, od tega zneska odpade na PSJ din 6.—, na proračun PZS din 24.—, na proračun GRS din 20.— in za gradnjo planinskega doma din 10.—; članarina za mladince din 50.— se razdeli: din 47.— na PD, din 3.— na PZS, od tega dobi proračun PZS din 1.—, PSJ din 2.—; članarina od pionirjev din 25.— se razdeli: din 22.— PD, din 3.— PZS, od tega prejme PSJ din 1.50 in PZS din 1.50.

Bloki GRS à din 10.— se pobirajo odslej v planinskih postojankah kot vstopnina od vseh nečlanov. Na skupščini proglašene nižinske postojanke so tega oproščene, zato pa plačujejo pavšal v obliki odstotka od bruto prometa postojanke. Višino odstotka določijo PZS po pregledu in analizi posameznih bilanc za leto 1953, vendar največ do 1% od bruto prometa. Nižinske postojanke lahko po svoji uvidenosti še nadalje prodajajo nečlanom ob vstopu v kočjo bloke GRS.

PZS oz. PD morajo v svojem nadaljnjem gradbenem udejstvanju upoštevati naslednje principe: vse sile usmeriti v prvi vrsti na izpopolnjevanje obstoječih planinskih objektov (sanitarije, oprema), najpreje dograditi nedokončane planinske objekte ter nedokončana velika popravila, nove objekte pa graditi samo tam, kjer so s stališča pospeševanja planinstva na določenem področju nujno potrebni in ki hkrati garantirajo rentabilnost, razen v izjemnih primerih (divjakih). V zvezi s tem in v zvezi z določbami Pravilnika o gospodarskem poslovanju PZS in PD, se

denejo v prioritetni gradbeni plan za prihodnji dve leti naslednji objekti:

a) novogradnje: PD Sežana — Koča na Slavniku, PD Bovec — zavetišče na Mangrtu, PD Mežica — Koča na Peci, PD Bohinj — Koča na Velem polju;

b) nedokončane gradnje: PD Slovenj Gradec — Dom pod Veliko Kopo, PD Železniki — Koča na Ratitovcu, PD Črnomelj — Dom na Mirni gori, PD Most na Soči — Koča na Crni prsti, PD Radovljica — Valvasorjev dom pod Stolom, PD Slovenska Bistrica — Koča pri Treh kraljih, PD Gorje — Tržaška koča na Dolici.

c) adaptacije: PD Bovec — Koča Zlatorog v Trenti, PD Rateče — Koča v Tamarju, PD Radovljica — Pogačnikov dom pri Krških jezerih (oprema), PD Ljubljana-matica — Triglavski dom na Kredarici, PD Tržič — Dom na Zelenici, PD Jezerško — Češka koča na Ravnah, PD Kamnik — Koča na Jermanovih vratih in PD Kostanjevica — Koča na Polomu, PD Javornik — Staničeva koča pod Triglavom.

Odproda se Koča na Gozdu, izkupiček pa se vložijo v amortizacijski sklad v korist PD Kranjska gora. Iz teh sredstev je prvenstveno obnoviti kočjo v Krnici in Mihov dom.

PD morajo še nadalje načeloma upravljati planinske postojanke v lastni režiji. Skupščina pooblašča PZS, da po analizi in svoji uvidenosti dovoli posameznim PD event. odstop od tega načela. Kalkulacija cen v planinskih postojankah je izključno dolžnost gospodarjev koč ozir. društev. Cene uslug morajo biti vidno razobešene v dnevnih prostorih postojanke. Društva so dolžna pošiljati PZS cenike in vpogled dvakrat letno in sicer za vsako letno in zimsko sezono zato, da jih PZS lahko uporablja za propagandno-informativno službo. Cene za prenočnine za nečlane morajo biti trikrat večje od cen za člane. Ugodnosti, ki jih uživajo posamezni upravičenci ostanejo še nadalje v veljavi. Za zaščito interesov članov PD se priznava članom PD-ja v priznanih visokogorskih postojankah 10% popusta pri jedaci in pijači. Cene v nižinskih postojankah za prehrano in pijačo ne morejo biti nikoli nižje od cen v državnih gostinskih obratih v dolini. Gospodarska komisija se zadoži, da prouči možnost nabave kvalitetnega, lažjega in pristnega vina vsaj za vse visokogorske postojanke. V nobenem primeru ne smejo biti cene vina v planinskih postojankah nižje od onih v dolini. Proti pijačevanju in razgrajanju v planinskih postojankah morajo društva najostreje ukrepati. Članom PD se odvzame legitimacija. Za izvajanje tega sklepa je strogo upoštevati hišni red, oskrbnikom pa naj dajo društva natančna navodila.

Društva so dolžna predložiti PZS na vpogled zaključke svojih letnih proračunov in predloge proračunov za prihodnje leto do 1. aprila v letih, ko skupščina ne zaseda, sicer pa najkasneje 14 dni pred skupščino. Društva morajo v svojih proračunih predvideti sklad za vzgojo mladine, v planinskem-alpinističnem in kulturnem smislu. Vse planinske postojanke se ocenijo po emotivnem kriteriju na osnovi veljavnih normativov in posebnih višinskih dodatkov. V ta namen se osnuje v okviru gospodarske komisije pri PZS posebna komisija, ki oskrbi ocenitev najkasneje do 20. junija t. l. Društva so dolžna takoj poslati gospodarski komisiji

načrte svojih postojank, v kolikor tega že niso storile, ter točen seznam inventarja, z navedbo dnevne vrednosti. Zaradi principa enotnosti ter zaradi skladnosti s splošnimi državnimi principi, se preknjiži vsa osnovna sredstva, na katero so še vknjižena PD, v korist splošne planinske skupnosti — PZS.

V letu 1954 so društva obvezana zvišati število naročnikov od sedanjih 3200 na 6000, prizadevati pa si je, da bodo imela vsaj 25% članov naročnikov na PV. Zaradi evidence tega odstotka uvede vsako društvo natančno evidenco naročnikov PV. Za sanacijo proračuna PV se vsa društva zavezujejo zbrati letno vsaj po en celostranski oglas. PD prevzamejo po znižani ceni v propagandne svrhe za planinske postojanke, za svoje knjižnice itd., vso zalogo starih PV po ključu, ki se določi po številu članstva.

PD naj takoj uvedejo finančno-materialno poslovanje po občeveljavnih predpisih oz. knjigovodsko evidenco po Navodilih za gospodarsko poslovanje PZS in PD. PD, ki inajso še obveznosti iz obratnih sredstev pri PZS, morajo te takoj poravnati, PD morajo poslati UO PZS bilance z vsemi specifikacijami, sestavljene po Navodilih za gospodarsko poslovanje PZS in PD in po cirkularnih pismih do 15. IV. 1954.

Za financiranje objektov in za ohranitev obstoječih vrednosti se osnujeta v okviru PZS investicijski in amortizacijski sklad. V investicijski sklad se steka določen odstotek vrednosti osnovnih sredstev po ocenitvi za dobo, ko postojanka obratuje. V ta sklad se steka tudi določen odstotek dobička planinskih postojank ter krediti, ki jih prejema PZS za investicije. Sredstva tega sklada se dodeljujejo v obliki kreditov ali v izjemnih primerih v obliki dotalcij na osnovi prioriteta gradbenega plana PD-jem za gradnje ali velika popravila planinskih postojank. V amortizacijski sklad se steka določen odstotek vrednosti planinskih postojank za vse leto. Sredstva, zbrana na tem skladu, ostanejo v upravi posameznih PD s tem, da jih UO PZS izplača društvu, kadar jih društvo zahteva za svoje potrebe po planu. V dobi, ko društvo lastnih amortizacijskih vplačil ne potrebuje, jih dodeljuje UO PZS PD-jem v obliki kreditov. Odstotke obresti na osnovna sredstva, odstotek dobička za vplačilo v investicijski sklad ter odstotek za amortizacijski sklad določi UO PZS po zaključni ocenitvi vseh objektov in analizi vseh bilanc najkasneje do 1. julija t. l. S tem dnevem se uveljavljajo vplačevanje v te fondne. Da bi se zajeli vsi dohodki, morajo PD vršiti strogo kontrolo nad tem, da izdajajo oskrbniki za vsako izvršeno uslugo obračunske bloke. Opustitev tega naj društva kaznujejo oskrbnika denarno, v ponovnih primerih pa z odpustom iz službe.

Sprejmejo se zaključni računi dohodkov in izdatkov UO PZS, GRS in PV za leto 1952 in 1953, prav tako se potrdi proračun UO PZS, GRS in PV za leto 1954.

Planinska postojanka Tamar ostane še naprej v prisilni upravi PZS z nalogo, da usposobi čimprej člane PD Rateče-Planica za samostojno in pešno vodstvo postojanke.

Zavrne se predlog PD Kamnik, ki terjaja, da se prenese uprava planinske

postojanke v Kamniški Bistrici od PD Ljubljana-matica na PD Kamnik.

Zavrne se predlog Počitniške zveze Slovenije, ki zahteva, da se pionirjem in mladincem te Zveze odobri znižana članarina v planinski organizaciji oz. da se ta popooinoma ukine.

Iz komisije za alpinizem in GRS: Spričo tega, da alpinizem zaznamuje v zadnjih dveh letih nesporen napredek, mora komisija ugotoviti, da nekatera PD ne nudijo AO-jem potrebne materialne in moralne podpore. Zato so PD dolžna v bodoče posvetiti večjo pozornost nalogam in delu AO-jev. PD v svojih letnih proračunih obvezno določijo po predlogu AO finančna sredstva, s katerimi bo omogočeno AO-ju izpolnjevanje njihovih nalog. Ta sredstva se zbirajo v posebnem društvenem skladu za vzgojo planinskega in alpinističnega kadra in nabavo alpinistične opreme. PD so dolžni prispevati v ta sklad najmanj 25% od vsakoletnega dobička društvenega gospodarjenja. Da se bodo ta sredstva smotrno uporabljala, naj PD vključujejo v svoje delo predvsem delavsko mladino, organizirajo skupne izlete, plezalne šole, začetniške plezalne tečaje in alpinistične taborne.

Da naši planinci spoznajo gorstva ostalih republik, navežejo stike s tamkajšnjimi planinskimi organizacijami in nudijo strokovno pomoč. Izlete in taborne usmerjajo tudi v gorstva bratskih republik.

PZS naj v prihodnjem razdobju s komisijo za alpinizem skrbi za nadaljnji razvoj alpinizma. V ta namen naj se organizirajo vsako leto republiški alpinistični tabori, na katere naj se vabijo tudi alpinisti drugih republik kakor tudi alpinisti iz Slovenske Koroške in Trsta. Komisija za alpinizem naj izvede tudi vsako leto alpinistično odpravo najboljših alpinistov v tuja gorstva. Za to potrebno specialno alpinistično opremo naj preskrbi PZS.

Komisija meni, da ni zagotovljen uspeh alpinistični odpravi v Centralne Alpe, ki jo namerava izvesti PSJ, če PSJ ne spremeni načel, navedenih v zaključkih koordinacije alpinizma pri PSJ. Skupščina PZS zaradi tega pooblašča bodoči UO PZS, da ukrene vse, kar je potrebno, da odide v Centralne Alpe ekipa najboljših in najsposobnejših alpinistov.

Skupščina odobri poročilo Začasne komisije za GRS pri PZS in potrdi ukrepe UO PZS v zvezi z imenovanjem in delom te Začasne komisije GRS.

PZS naj v letošnjem letu v Julijskih ali Kamniških Alpah organizira nov zvezni tečaj GRS, ki naj se ga udeležijo predvsem celotne ekipe reševalcev iz bratskih republik in na njem poglubo lanskoletne izkušnje v prvem zveznem reševalnem tečaju, zlasti v tehničnem oziru. Skupščina sklene, da naj GRS prireja tečaje in vežbe gorskih reševalcev predvsem v namenu, da se usposobijo reševalne ekipe posameznih reševalnih postaj kot celota v ravnanju z vso reševalno tehniko in opremo ter da se izurijo tudi vsi posamezni reševalci v vseh reševalnih veščinah.

Sprejme se priporočilo, naj se na vseh alpinističnih tečajih in taborih tečajnikom oziroma udeležencem obvezno posreduje tudi gorska reševalna tehnika. Priporočila se, naj bi naša GRS tekoče spremljala novosti in razvoj gorskega reševalstva v

tujini in po možnosti pošiljala na važnejše reševalne tečaje in prireditve svoje opazovalce.

Za zaslužne reševalce se uvede poseben častni znak. UO PZS se pooblasti, da dopolni v tem smislu pravilnik o častnih znakih.

Iz komisije za organizacijo, propagando, založništvo in inozemstvo: Drugi stavek prvega odstavka 22. čl. Statuta PZS se spremeni takole: »Glavni odbor (plenium) se sestaja po potrebi, mora pa se sestati vsako tisto leto, ko skupščina ne zaseda in sicer po končanih občnih zborih PD«.

Skupščina sodi, da naloga smučarskih odsekov v PD ne more biti tekmovalnega značaja v športno tekmovalnem smislu. Zato se pravilnik o smučarskih odsekih PD dopolni takole: »Smučarski odseki PD ne morejo biti verificirani pri Smučarski zvezi Slovenije«. Pri tem je razumljivo, da člani PD, ki so istočasno člani smučarskih društev lahko nemoteno tekmujejo kot člani teh smučarskih društev.

Skupščina sodi, da je organizacijsko in propagandno delo tako tesno povezano in prepleteno med seboj, da tvori zaokroženo celoto. Zato naj se v društvih in v PZS funkcija odbornikov za organizacijo in propagando združi v en referat ozir. v eno načelstvo komisije pri PZS. Društva morajo osredotočiti svojo osnovno dejavnost na propagando in vzgojo članstva.

Vsa društva morajo aktivizirati svoje delo v odnosu do mladine. Dolžnost PD-jev je, da po svojih članih neposredno pričnejo z delom z mladino in da jim pri tem učnovzgojno osebe še samo pomagata, neposredno delo z mladino pa je dolžnost društvenih članov. Za delo z mladino naj društva zagotove primerna finančna sredstva (mladinske sklade). V te sklade naj se pri društvih, ki imajo planinske postojanke, steka določen odstotek čistega dobička planinskih postojank. Društvom pa, ki nimajo planinskih postojank in tudi sicer nimajo možnosti ustvariti si na drug način primernih sredstev za tak sklad, naj PZS v okviru svojih razpoložljivih sredstev nudi primerno finančno pomoč.

Skupščina ugotavlja, da ni bil izvršen sklep zadnje skupščine PZS, po katerem bi morala PD Jesenice, Ljubljana-matica in Celje organizirati predavateljske centre, ki bi nudili tozadevno pomoč ostalim manjšim PD-jem. Zato naj UO PZS v sodelovanju s PD Ljubljana-matica in PD Univerza vzgoji predavateljski kader in pripravi več standardnih predavanj s skioptičnimi slikami. Ta predavanja naj bodo prirejena posebej tudi za mladino.

Društva morajo najti obliko resnejšega sodelovanja s svojimi člani, kot primerna oblika se predlagajo članski sestanki, združenji s predavanji, filmom in podobno.

PZS, društva in še posebej gospodarji postojank ter oskrbniki morajo brezpogojno preprečiti vsako pijančevanje v naših postojankah in zagotoviti red v kočah. V ta namen je treba forsirati točenjske brezalkoholnih pljač, zlasti sadnih sokov, zvišati cene alkoholnih pijačam, nuditi planincem le minimalne količine alkoholnih pijač, prepovedati točenje alkoholnih pijač po pol 22. uri, brezpogojen mir v kočah, poudariti odgovornost oskrbnikov pri kršitvi teh ukrepov, izvajati

disciplinske ukrepe proti članom, ki bi pijančevali in podobno.

Del finančnih sredstev, ki je po računu UO PZS za leto 1954 določen za revizijo planinskih postojank v skupnem znesku din 60.000.— naj se uporabi za skrite kontrole postojank, posebno v pogledu pijančevanja.

Skupščina ugotavlja, da je PZS na založniškem področju storila velik kulturni korak. Zaradi izpopolnitve in čim širšega razmaha te dejavnosti naj PV po možnosti zopet izhaja na 64 straneh s tem, da se povečanje obsega uporabi za organizacijske novice in organizacijsko problematiko društev, PV naj dvakrat na leto prinaša posebno alpinistično prilogo s tehničnimi alpinističnimi slikami, umetniške priloge PV naj bodo v bodoče v reviji uvezane, pri PZS naj se ustanovi literarno znanstveni odsek, Planinska založba naj pripravi vse potrebno za izdajo knjižice o planinski flori, zlasti o zaščitenih planinskih cvetovih. PD so dolžna, da razširjajo med svojimi člani planinske izdaje PZS, da bo na ta način dosežena večja naklada in nižja cena. V fotoodsek naj se pritegneta dva mlajša člana-alpinista, ki bi skrbeli za približevanje fotografij domačih in inozemskih plezalnih vzponov.

Zaščiti planinske flore je posvetiti posebno pozornost. V ta namen naj se izda knjižica o planinski flori, skrbi naj se za to, da bo o zaščiti planinske flore seznanjena tudi mladina, komisija ozir. odseki za planinska pota pri PD naj skrbje za primerne opozorilne table. Uničevalce cvetja je treba brezpogojno javljati pristojnim državnim organom in predlagati v kaznovanje.

PZS naj pokrene vse korake, da se uredi tranzitni promet iz Dravograda preko Avstrije do Jesenic, da se na ta način skrajša pot štajerskim planincem do Julijcev.

Iz komisije za planinska pota: Komisija za planinska pota naj čimprej izda navodila o markiranju, pri organih državnih oblasti pa naj izposluje predpise o zaščiti orientacijskih znamenj.

Komisija naj utrdi traso transverzale in jo v tem letu dokončno dogradi. Prekrbi naj izdajo vodiča o transverzali (zemljevid, opis in formular za pečate). Prične naj s sistematičnim delom na zimskih markacijah.

V prioriteten načrt gradnje in obnove poti so bila sprejeta naslednja pota: obnova opuščene poti iz Bovške Skrbine (Kugyjeva) do Planike, obnova Kopinškove poti, obnova poti Skuta—Dolgi hrbet—Mlinarsko sedlo, obnova poti Kalška gora—Kokrsko sedlo, Kalška gora—Kalški greben, nova zavarovana pot preko zahodne stene Krna, zavarovanje severozapadnega grebena Jaločeva in popravilo poti po Ozebniku.

V sekundarni plan pa so bila sprejeta naslednja pota: nova pot iz kočje na Doliču na Kanjavec, obnova markacije Sedmera jezera—Lopučnica—Velika vrata—Planina pod skalo do vasi Soča.

Skozi dolino Krme naj bi se postavili železni drogovi za zimske markacije (12 kosov).

Za tem je skupščina sprejela statut PZS, pravilnik o gospodarskem poslovanju PZS in PD, okvirni pravilnik AO-jev, pravilnik odsekov, skupin in komisije za planinska pota, pravilnik o častnih znakih

PZS, disciplinski pravilnik PZS in PD, pravilnik smučarskih odsekov PD, pravilnik fotoodseka pri PZS in pravilnik GRS pri PZS.

Skupščina je nato soglasno sprejela predlog UO PZS, po katerem naj bi najvišje planinsko odlikovanje prejeli naslednji zaslužni planinski delavci:

Zlat znak št. 8 tov. Jelinčič Zorko iz Trsta,

zlat znak št. 9 tov. inšpektor Wester Josip iz Ljubljane.

Srebrn znak: Avgust Kostanješek, PD Kum-Trbovlje, Jernej Štravs, PD Cerčno, Peter Brelih, PD Cerčno, Jaka Čop, PD Jesenice, Miloš Grmovšek, PD Slovenj Gradec, dr. Josip Šašelj, PD Prevalje, Jože Pernuš, PD Prevalje, ing. Viktor Skaberne, PD Ljubljana-matica, Vilko Mazi, PD Ljubljana-matica, Jože Jeretina, PD Ljubljana-matica, dr. Miha Potočnik, PD Ljubljana-matica, dr. Jože Pretinar, PD Ljubljana-matica, Lavoslav Dolinšek, PD Beograd, Drago Korenini, PD Jesenice, Brajnik Rudolf, PD Ajdovščina, Polde Majdič, PD Trbovlje in Janez Milonik iz Zahonca na Zili.

Na predlog nadzornega odbora je skupščina sprejela razrešnico celotnega glavnega odbora, računovodji tov. Kavčiču Rudiju pa je izrekla pohvalo. Nato je izvolila 39-članski glavni odbor in 14-članski upravni odbor ter tričlanski nadzorni odbor. Za predsednika glavnega odbora je bil ponovno izvoljen dosedanji predsednik tov. Fedor Košir.

Skupščina je poslala brzojavno pozdrave maršalu Titu, Mihi Marinku, predsedniku Ljudske skupščine LRS, predsedstvu SZDLJ in edinemu še živečemu piparju tov. Ivanu Korenčanu.

Celotna organizacija je bila poverjena PD Maribor, ki jo je odlično izvedlo. Lepe planinske pesmi, ki jih je mariborski planinski ožet zapel v pozdrav planinskim delegatom pred pričetkom skupščine, slovesen sprejem delegacije planincev pri predsedniku MLO Maribor tov. Milošu Ledineku, markacije od kolodvora pa do hotela Orel, kjer se je vršila skupščina, trgovske izložbe v planinskem stilu in slovesna razsvetlitev gradu, so dale skupščini še poseben poudarek. Takoj po končani skupščini so se delegati podali na Mariborsko koč, kjer so bili vsi gostje PD Maribor. Pred odhodom iz Maribora pa so prejeli delegati od PD Maribor lepo in praktično darilo, ki jih bo nedvomno še dolgo spominjalo na veliko gostoljubje mariborskih planincev.

L. R.

✓ IZ OBČNIH ZBOROV

Občni zbor PD Slovenske Konjice se je vršil dne 21. 1. t. l., udeležilo se ga je nad polovico vsega članstva. Zbora so se udeležili predsednik občine in predstavniki množičnih organizacij, PZS pa je poslala pozdravno pismo. Društvo je pripravilo več izletov in predavanj, uspehe pa želo tudi na ostalih sektorjih dela. Zlasti so bili delavni v nabiralni akciji in pripravljajih delih za postavitev razglednega stolpa na Roglji, katerega temelji že stojijo. Prvotno so sicer nameravali postaviti leseni razgledni stolp — pobudo zanj je dalo Gozdno gospodarstvo Maribor, ki je nameravalo stolp uporabljati v

borbi proti gozdnim požarom — kasneje pa so se premislili in pristopili k postavitvi železnega stolpa. Mnogo se delati tov. Suligoj Ivo, Vivod Stefan, Jurač Ivo, Krištof Stanko in Tavčar France, ki so za to prejeli pohvalo tudi od občnega zbora, ostali odborniki in nekateri člani društva pa so se udeleževali prostovoljnega dela. Dohodki v letu 1953 so znašali din 1618854.—, razhodki din 262944.—, saldo 21. 1. 1954 din 1335910.—. Proračun za leto 1954 znaša din 3000000.—. Največ so prispevali denarnih prispevkov za razgledni stolp: Gozdno gospodarstvo Maribor, KZ Vitanje, KZ Oplotnica in LIP Slovenske Konjice. V letu 1954 nameravajo dograditi razgledni stolp, zabeti s pripravljajimi deli za gradnjo koče na Roglji, obdržati dosedanje število naročnikov na Planinski Vestnik in širiti planinski tisk, izvesti dvojce predavanj, sodelovati pri izdaji knjige »Zgodovina Slovenskih Konjic«, dvigniti število članov in organizirati daljše skupinske izlete. V glavnem je bil izvoljen dosedanji odbor.

Ob prisotnosti predstavnikov LO MO Skofja Loka, TVD Partizana, KUD-a Tone Siffer, ZKS, ZB in RK ter drž. gimnazije so izvedli planinci PD Skofja Loka svoj občni zbor dne 4. II. t. l. v dvorani Telovadnega doma. PZS je poslala pozdravno brzojavko.

Društvo se je vso preteklo poslovno dobo borilo z velikimi finančnimi težkocami. Razne prireditve in tombola jim je prinesla din 428872.— čistega dobička. Novi dom na Lubniku je vedno dobro obiskan, saj je pa tudi daleč naokrog znan po svoji izborni kuhinji, zlasti po slaščicah, ki jih zna tako dobro pripraviti izkušena kuharica in oskrbnica Doma tov. Galjotova. Pod spretnim vodstvom imenovane oskrbnice se vrši na Lubniku vsako leto tudi kuharski tečaj, ki ga obiskujejo dekleta iz bližnje okolice, društvo pa poskrbi za kvalitetne predavateljce.

Pozidali so kamenito škarpo na južni strani Doma ter s tem pridobili precej ravnega prostora za prireditve, sončenje itd. Napeljali so vodo v točilnico, napravili rezervoar v podstrešju ter namestili črpalke v kleti, tako da imajo sedaj vodo v kuhinji in v točilnici. V srednjem hodniku so napravili malo klet za krompir in končali z deli na straniščih. V glavnem je pod streho tudi na novo zgrajen hlev. Da so mogli izvršiti vsa ta dela in deloma poravnati dolgove za gradnjo doma, so prejeli od raznih podjetij manjše denarne podpore, od OLO Kranj pa din 500000.—, OZKZ Kranj jim je ortalja dolg v višini din 225281.—. V tem letu nameravajo v Dom napeljati elektriko in telefon ter popraviti pot na Lubnik. Mislijo bo tudi treba na postavitev postojank na Blegašu in Osovniku.

Organizirali so avtobusni izlet na Črni Kal in v Logarsko dolino, v manjših skupinah pa so člani obiskali razne vrhove v Julijskih in Savinjskih Alpah. Od lanskega leta 646 članov je padlo članstvo na 479. Naročnikov na Planinski Vestnik imajo 52, kar da le 11% od skupnega članstva. Lubniško jamo je posetilo 80 oseb. Zelo marljivo so bili markacisti pod vodstvom »mrkaca« tov. Planine. Ne more se pa pohvaliti z delom alpinističnega odseka, za katerega odbor skoraj ne ve, da obstaja.

Razne društvene prireditve v Krškem in Brezicah so bile povod, da se je občenega zbora PD Krško dne 7. II. t. l. udeležilo le 27 oseb. Pismena poročila so podali predsednik, tajnik, blagajnik, propagandist, gospodar. Društvo šteje 350 članov, od teh 50 mladincev in pionirjev. Organizirali so 4 skupinske izlete v Julijske in Savinjske Alpe ter 5 izletov na Liso. Na domu so odkrili spominsko ploščo maršalu Titu v spomin na leto 1940, ko se je tamkaj mudil tov. Tito s svojimi sodelavci. Udeležili so se tudi proslave 60-letnice slovenskega planinstva v Vratih. Tesnejše stike so navezali s PD Susedgrad. Člani tega društva so že obiskali Tončkov dom na Lisci, Krški planinci pa so se odločili, da bodo letos vrnil njihov obisk z izletom v njihovo planinsko kočjo na Glavici. Tudi PD Samobor jih je že večkrat povabilo na obisk. Nadzorni odbor je ugotovil, da so cene na Lisci prenizke in svetovalni odboru, da približe na dolinske cene vsaj 25%. Govorili so tudi o oddaji Tončkovega doma v zakup. Prišli so do zaključka, da je sedanji oskrbnik sicer zelo pošten, ni pa komercialno na višku. Zato je tudi izkupiček pri prodaji vina znašal le din 4574.—, zadovoljivega rezultata pa tudi ni pokazala kuhinja, kjer so se razhodki komaj krili z dohodki. V celoti je postojanka izkazala le din 97353.— dobička. Društvo se je vse leto borilo z velikimi finančnimi težavami, končno pa je prejelo od OLO Krško večjo subvencijo, s katero se je rešilo raznih arbitražnih in sodnih postopkov ter v večji meri zadovoljilo terjatvam.

Vodstvo društva je bilo ponovno zupano doseadanjemu delavnemu predsedniku tov. Čebularju Tončku.

Občni zbor PD Mežica se je vršil dne 7. II. t. l. v planinskem kotičku ob udeležbi 45 članov. Kot gosti so se zbora udeležili za PZS in PD Maribor tov. Gajšek Dore ter zastopniki PD Zerjav, Ravne na Koroškem in Prevalje. Iz izčrpnih poročil društvenih funkcionarjev posnemamo, da je število članov padlo od prvotnih 460 na 359. Dvig pa beleži društvo pri naročnikih na Planinski Vestnik, katerih število se je dvignilo od 9 na 45, ki so vsi tudi že poravnali naročnino. Društvo je priredilo svojo tradicionalno planinsko rajanje na pustno soboto, med letom pa je imelo še več manjših družabnih prireditev, katerih finančni uspeh je namenjen izključno gradnji nove planinske postojanke na Peči. Društvo je izvedlo dva članska sestanka, enega v Heleni in drugega v Mežici. Organizacija pionirjev tudi v preteklem letu ni bila dovolj aktivna. Več izletov so izvršili s taborniki, ki so hkrati tudi člani PD. Dne 16. VI. 1953 je bil ustanovljen pod okriljem društva turistični odsek, ki bo uredil park pred Narodnim domom. Odsek za organizacijo izletov je organiziral skupinske izlete na Volinjak, Podpeco, Raduho, dvakrat na Peco, v Savinjske planine in na Veliki Klok v Avstrijo. Veliko dejavnost je pokazal gradbeni odsek, ki je končal z adaptacijo zasilnega zavetišča na Peči in v to investiral din 201000.—. V zavetišču je 16 ležišč, manjkajo pa še odeje. Dokončno je bila v pretekli postovni dobi opremljena tudi depandansa pri planinski koči Podpeco, v kateri je nameščenih 7 postelj s kompletno posteljno opremo, na pod-

strešju pa skupna ležišča. Te investicije so znašale din 372000.—. K novi kleti pa je bil speljan tudi del nove ceste. Za kočjo na Peči bi potrebovali din 5300000.—, pri čemer pa notranja oprema še ni upoštevana. V režiji gradbenega podjetja bi postojanka stala najmanj din 12000000.—. Trasa za žičnico je izmerjena in presek v dolžini 10 m je na celi trasi gotov. Pripravljen je tudi les za opornike ob trasi. Dolžina trase znaša 2920 m. Izhodna postaja žičnice je predvidena pri Skrubcuju v Podpeci (635 m nadmorske višine), končna postaja pa na Mali Peči (1666 m nadmorske višine) in bo oddaljena ca. 50 m od projektiranega doma. Pri delu so se posebno izkazali tov. Knez, Komar, Pečovnik, Gornik, Friškovec, Krevh, Keršbaumer, Kos, Puc in Sigerl. V diskusiji so obravnavali predvsem vzgojo izvenšolske mladine. Ugotovili so, da se je večina vključila v društvo tabornikov, za kar ima večje zanimanje. Verjetno pa bi to mladino bolj privlačevalo plezanje v stelah. Zato je bila tudi predlagana ustanovitev alpinističnega oddeska. Sprječali so vrsto sklepov, ki naj počive njihovo delo, prav tako pa so tudi sklenili, da bodo speljali žičnico na Malo Peco in povežali z žičnico Heleno in planinski dom na Plikovem, v domu samem in njegovi okolici pa lepo uredili vse prostore. Mesto društvenega predsednika je bilo ponovno zupano tov. Jurharju Tonetu.

O uspehih in neuspehih svojega dela so se pogovorili člani PD Kum-Trbovlje na občenem zboru dne 23. I. 1954. Svoje delo so predvsem osredotočili na adaptacijo planinske postojanke na Kumu.

Redno plačujočih članov je imelo društvo v preteklem letu 246, od tega 206 članov in 39 mladincev nasproti 215 članom v letu 1952. Nima pa društvo natančnega pregleda nad svojim članstvom. Društvo se je po svojih zastopnikih stalno udeleževalo sestankov koordinacijskega odbora OLO Trbovlje. K boljšemu poslovanju je mnogo pripomogla društvena pisarna, ki redno posluje v lokalu Borbe-Ljudske pravice. Društvo ni imelo razdeljenega dela po oddelkih, ker so bili vsi funkcionarji angažirani le pri gradnji. Izvedena sta bila le dva skupinska izleta, propaganda je popolnoma odpovedala, število članstva ni raslo itd.

Lep uspeh pa je društvo doseglo na gradbenem polju. Novi dom je pozidan in pokrit, vzdana so tudi vsa okna in vrata, stavba je zavarovana pred zimo. Letos pa bodo uredili notranje prostore. Novi dom bo razpolagal spodaj s tremi kletmi in s sobo za mazanje smuči, v prtilični bodo gostilniški prostori in sicer veranda, s katera bodo imeli obiskovalci krassen razgled na doljenjsko stran, dve gostilniški sobi, kuhinja in stranišče, v prvem nadstropju pa bo osem spalnic, od katerih vsaka bo imela od dve do štiri postelje. Tamkaj bo tudi oskrbnikovo stanovanje, stranišče, hodnik in umivalnica. Izdatke za gradnjo so krili predvsem iz daril oblasti in krajevnih podjetij, od katerih naj omenimo samo OLO Trbovlje, ki je daroval din 50000.—, Rudnik Trbovlje-Hrastnik din 5000.—, LO MO Trbovlje din 50000.—, sindikat rudarjev Trbovlje din 50000.—, Svet za kulturo in prosveto pri MLO Trbovlje din 20000.—. Manjše zneske je podarilo še več podjetij, nekatera pa so namesto de-

narja poklonila izdatne količine gradbenega materiala. Članstvo je pri gradnji izvršilo okrog 300 prostovoljnih delovnih ur. Dom bo veliko pridobil tudi s telefonsko zvezo z dolino, ki jo bo izvedla protiletalska zaščita s sodelovanjem društva. Za svoj praznik — Kumski dan — so določili prvo nedeljo v juniju. Dalje so sklenili, da bodo pridobili čim več članov in naročnikov na Planinski Vestnik, ustanovili skupini v Podkumu in Dobovecu, v podjetjih pa tudi skupine oziroma postavili poverjenike in da bodo vzdali spominsko ploščo ali postavili spomenik na Kumu padlim planincem. Slovesna otvoritev prenovljenega Doma na Kumu bo 22. julija t. l.

PD Kobarid je še mlado društvo, saj je bilo ustanovljeno šele dne 14. XII. 1952. Kljub temu pa ima že planinsko kočjo na Vrsnem. Konec leta 1953 je izkazalo din 13.815.— dobička. Razen subvencije din 50.000.—, ki jo je društvo dobilo od OLO Tolmin takoj ob svoji ustanovitvi, ni prejelo drugih podpor ali posojil in se je le marljivosti in iznajdljivosti članov zahvaliti za tako uspešno gospodarstvo v postojanki. Spridlo vedno večjega obiska pa se je pokazalo, da je postojanka mnogo premajhna. Izvedli so preko 10 skupinskih izletov in organizirali dvojne predavanj letni koloniji iz Reke in zanje priredili izlet na Krn, za kar so prejeli od mestnega LO Reka zahvalo in priznanje. Manjše izlete so napravili pionirji na Ljvek, na Stol, na Krn, Komno, Bohinj itd. Sodelovali so tudi pri popravilu poti na Mangrt. Na predvečer proslave na Okroglici je propagandni odsek organiziral kres na vrhu Krna. Na Planinski Vestnik je naročenih 11 članov. Društvo šteje 120 odraslih članov, 40 mladincev in 20 pionirjev, skupaj 180 članov. Markirali so pot iz Drežnice na Krn. Po možnosti bodo uredili tudi zasilno zavetišče na planini Božica. Prav tako pa bi bilo potrebno pregledati možnost prenočišč v Drežnici, ker bi na ta način imeli planinci možnost odmora pred in po vzponu na Krn. Na novo naj bi se markirala pot iz Kobarida preko Huma na Stol. Zbrali bodo čim več novih naročnikov za Planinski Vestnik. Potrebna je gradnja postojanke na Livku, kamor prihaja vedno več smučarjev in kjer bo v bližnji prihodnosti eden izmed smučarskih centrov Gornje soške doline.

Občni zbor se je vršil dne 7. II. t. l. ob udeležbi 80 članov v prostorih hotela Zvezda v Kobaridu. V imenu PZS ga je pozdravil njen podpredsednik in načelnik gospodarske komisije tov. Skrajnar Tone, za OLO Tolmin tov. Kodrič in za PD Bevec tov. Ostan Boris.

PD Ajdovščina se je borilo med letom z velikimi težavami. Predvsem so pa v društvu pogrešali dobrega propagandista. Stanje članstva se je napram letu 1952 občutno zmanjšalo. Od 229 članov jih je plačalo članarino v preteklem letu samo 176, od teh 141 članov, 26 mladincev in 9 pionirjev. Delokrog društva je precej velik in ima zato organiziranih več skupin. Po bivališču je 112 članov v Ajdovščini, 7 v Lokavcu, 7 v Stomažu, 19 v Vipavi, 3 v Zalem hribu, 16 v Braniku, 11 v Gaberjah in 1 v Predmeji. Naročnikov na Planinski Vestnik ima 42. Izletov je bilo malo. Izvedli so izlet v Vrata ob proslavi 60-letnice slov. planinstva in dobro uspel

izlet na Učko, poleg tega še nekaj izletov na Caven, Trstelj in druge bližnje vrhove. Izvršeno je bilo markiranje in delna preložitve steze iz Lokavca na Caven, popravljena nekatera mankacijska znamenja in na novo nameščene kažipotne tablice, ki so jih neznanzi zlikovali poškodovali ozir. odstranili, deloma pa so markirali tudi transverzalo na svojem območju. Priredili so ples, ki pa ni posebno dobro uspel, in umetniško izložbo planinskih slik v proslavo 50-letnice društva. Proslava, ki bi se morala vršiti oktobra 1953, je morala zaradi političnih dogodkov zaradi Trsta odpasti in jo bodo izvedli spomladi letos. Nekoliko živahnije je bilo delo gradbenega odbora, ki je obnovil streho kooče pri izviru Ilubija, katero je razkrol vihar, dogradil je betonsko klet pri tej kooči, izvršil razna popravilna dela na Izlovi kooči pod Golaki, v Bavčarjevem zavetišču na Cavnju pa je popravil omet. Zbor se je soglasno izrekel za takojšnjo gradnjo novega planinskega doma na Cavnju, za kar je MLO Ajdovščina že prepustila društvu primeren gradbeni prostor. PZS pa je tudi vstavila to gradnjo v svoj prioriteten gradbeni plan. Nadzorni odbor na občnem zboru ni bil pričujoč niti ni podal svojega poročila. Ker društvo še ni izvršilo svoje bilance za leto 1953, je upravni odbor sicer prejel razrešnico, vendar pa s pogojem, da bo odgovarjal za vse eventualne nepravilnosti, ki bi se morda ugotovile v poslovanju za preteklo leto. Uprava društva je bila ponovno zapupana dosežanju predsednika tovarišu Nussdorferju Jožetu.

Občni zbor PD Hrastnik, dne 13. II. 1953, združen a proslavo 5-letnice obstoja alpinističnega odseka, je bil prava manifestacija planinstva zasavskega revirja. Članstvo je do zadnjega kotička napolnilo dvorano, zbora pa so se udeležili tudi senior naših alpinistov tov. Cop Joža ter predstavnik PZS tov. Bučer Tone in Lavrič Rado.

Društvo šteje 437 članov, od tega le 32 mladincev in 22 pionirjev, po socialnem poreklu 37% delavcev in 5% delovne mladine. Nedvomno je delovne mladine premalo v društvu. Priredili so več izletov, kinopredstav in predavanj, planinski ples in razstavo, s katero so obiskovalcem pokazali celotni razvoj slovenske planinske organizacije, alpinizma in gorske reševalne službe. Razstavo si je ogledalo nad 1200 obiskovalcev.

Alpinisti so tesno sodelovali z društvom in pomagali povsod, kjer je bila njihova navzočnost potrebna. Priznati moramo, da je alpinistični odsek eden redkih odsekov, ki dela z društvom z roko v roki in brez katerega si društvenega dela sploh ne moremo misliti. Nezadostna plezalna oprema, visoki prevozní stroški na železnici in okolnost, da so zelo oddaljeni od Alp, so njihovo dejavnost sicer nekoliko zavirali, vendar je globoka alpinistična zavest premagala tudi te ovire. Izvršili so 35 plezalnih vzponov in izvršili 339 ur prostovoljnega dela, imeli redne tedenske setanke in 24 predavanj. V dolini Boben so priredili plezalnó šolo, kjer so se alpinisti stalno učili. Priredili so tudi 6-tedenski tečaj prve pomoči, na katerem je predaval tov. dr. Kirn. Izpit iz prve pomoči je opravilo že 10 alpinistov. Pomagali so pa tudi pri prenosu gradbenega materiala

pod Ojstrico, kjer bo AO Celje postavil bivak. Poleg vsega pa so se povzpeli tudi na Visoke Ture in na Veliki Klek. Potrebna denarna sredstva za financiranje te odprave so črpali iz dobička družabne prireditve, ki so jo sami organizirali. Letos pa se nameravajo povzpeti na Mont Blanc.

Ker je sedanja njihova postojanka na Kahu dotrajala, se gospodarski odbor resno trudi, da bi že v letošnjem letu začel z gradnjo nove solidne postojanke, ki naj bi bila Zasavju v ponos. Denarno pomoč jim je v veliki meri že zagotovil OLO Trbovlje, pričakujejo pa, da jih bo pri tem podprla tudi hrastniška industrija, ki doslej za to sicer ni pokazala še nikakega razumevanja. Novi dom nameravajo dograditi v treh letih.

Revija Planinski Vestnik prejema 68 članov, kar da 45,5% od celokupnega števila članstva. Sklenili so, da bodo to število še dvignili, hkrati pa poživili propagandno delo v društvu, posvetili več pozornosti ideološki vzgoji članstva in zvišali število delovne mladine.

Ob zaključku obnega zbora je društvo s knjižnimi darili nagradilo več društvenih funkcionarjev, zbor pa je soglasno sklenil predlagati skupščini PZS, da društvenega podpredsednika in načelnika alpinističnega odseka tov. Čučka Ivana za njegovo delovanje odkljuje s srebrnim častnim znakom. Takoj zatem je sledila proslava 5-letnice obstoja alpinističnega odseka. Nastopi alpinistov so zelo poživili celotno prireditev. Najzaslužnejše alpiniste je odsek nagradil z diplomami, plezalniki in knjigami, alpinisti sami pa so z lepim darilom nagradili svojega načelnika, ki žrtvuje ves svoj počelo odmerjeni prosti čas za ideološko in strokovno vzgojo hrastniških alpinistov. Proslavi je sledil družabni večer.

PD Tolmin lahko z zadovoljstvom zre na preteklo poslovno dobo, saj je bilo njegovo delo zelo uspešno. Dne 28. junija pr. l. je društvo s smotno organizacijo pri vseh posoških planinskih društvih doseglo, da so le-ta pomagala čistiti cesto na Mangrt. Ta dan so množice planincev iz vsega Posočja v lepem sončnem vremenu delale v višini 1900 m na tej visokogorski cesti, ki se v nadmorski višini 2072 m na 10 m približa jugoslovansko-italijanski meji. Ta dan je bila po zaslugi tega društva po desetletnem premoru dana v promet ta visokogorska cesta, katero so tik pred drugo svetovno vojno zgradili Italijani v strateške namene. Po opravljenem delu je 76 planincev in planink stopilo na teme Mangrta, večina njih prvič v svojem življenju. Takoj zatem je društvo pristopilo k nadelavi nove poti po severozapadnem grobenju Mangrta. Z izredno požrtvovalnim delom tov. Ceklina Franca in Ivaca Josipa ter tov. Kodriča Toneta, Vidmarja Janeza in drugih je bila pot dograjena s pomočjo delavcev okrajne cestne uprave in Gozdne uprave in dne 23. avgusta 1953 ob 10. uri v vetru in snegu slovesno odprta. Da bi čim večje število planincev obiskovalo Mangrt, je društvo pristopilo tudi k obnovi zidane barake na sedlu Škrbina v Plazju. Vse to in začetna dela na stazi v osrčje Mlinarice, kar je tudi zasluga tega društva, so stala din 1570.000.—. Vazno vlogo je igralo društvo tudi pri lokaciji spomenika dr. Kugyju

v Trenti. OLO Tolmin je v zvezi s postavitvijo tega spomenika prispeval din 490.000.—. Na pobudo društva je dalje OLO Tolmin investiral din 300.000.— za adaptacijo razstavnih prostorov v Trenti, kjer je društvo dan pred otvoritvijo spomenika dr. Kugyju, t. j. dne 2. julija 1953 odprlo planinsko razstavo. Razstava je bila zamisel ožjega kroga tolminskih planincev, predvsem tov. Ceklina. Naj bi se počasi razvila ob pomoči vseh društev v stalni planinski muzej! Razstava je bila dobro pripravljena, lepo aranžirana ter je kot celota vzbujala splošno pozornost. V enem mesecu jo je obiskalo nad 1500 planincev in turistov. Razstavo so si ogledali tudi vsi inozemski gostje, ki so se udeležili odkritja spomenika dr. Kugyju. Uspejo jim je pridobiti 123 naročnikov na Planinski Vestnik in je danes že 60% članov naročenih na to revijo. Manj uspeha pa so želi v vključevanju mladine. Delo v društvu so nekoliko hromile spremembe v sestavi upravnega odbora, kar je med drugim povzročilo tudi to, da je moral tajnik poleg svojega posla vršiti še poste društvenega gospodarja in gospodarja koč, poleg tega pa pomagati še pri knjižgovodskih poslih. Koča na Razor planini, ki že več let čaka na razširitev in preureditev, zaradi prej navedenih del še ni prišla na vrsto, čeravno je bila nekoliko popravljena. V preteklem letu je registrirala 481 gostov. Društvo upravlja tudi Dom Jalovec v Trenti, kjer se je mudilo v preteklem letu 2730 planincev. Živahna diskusija se je vršila zaradi mladine. Med ostalimi sklepi, ki jih je občni zbor sprejel za tekoče leto, naj omenimo predvsem vzgojo članstva, vključitev čim večjega števila mladine, postavitve bivaka pod Velikim Kuntarjem, izpopolnitev in razširitev planinske razstave v Trenti, zvišanje kapacitete Doma Jalovec od 30 na 70 ležišč, določitev prostora in priprava načrtov za novi Dom na Mangrtu, stalno vzdrževanje ceste na Mangrt in pripravljajna dela za proslavo 40-letnice obstoja društva, ki je bilo ustanovljeno 1896. leta. Tudi v tem letu bo vodil društvo dosedanjí predsednik tov. Jereb Rudi.

PD Trbovlje sicer ni izvršilo vseh sklepov, sprejetih na lanskoletnem občnem zboru, priznati pa moramo, da je bilo kljub temu delo v društvu živahno razgibano in da so bili temu primerni tudi uspehi. Razveseljiv uspeh je predvsem ta, da so dvignili število članstva od 508 članov v letu 1952 na 667, kolikor jih šteje društvo danes. Število članov je poraslo za 159 ali 31%. Prekovali so tudi svojo obveznost v pogledu pridobitve novih naročnikov na Planinski Vestnik. Pridobili so 123 novih naročnikov na to revijo. Sodelovali so pri vseh proslavah drž. praznikov in tudi proslavili 40-letnico ustanovitve slov. planinske organizacije. Udeležili so se proslave v Vratih, doma pa so predvajali dva planinska filma. Proslavili so tudi 25-letnico ustanovitve njihovega društva. V ta namen se je vršila 8. maja 1953 jubilejna seja obeh trboveljskih društev v stranski sobi gostilne Drvo, 8. maja 1953 na istem kraju, kjer se je društvo ustanovilo. Alpinistični odsek ni zabeležil vidnejših uspehov. Šteje 5 članov in 8 pripravnikov. Propagandni odsek je organiziral planinsko štafeto s priključkom lokalne štafete, v kateri je sodelo-

valo 162 planincev, izvedel sedem skupinskih izletov na Sv. Goro, Liseo, Kum, Črni vrh, Triglavsko pogorje itd. Teh izletov se je skupno udeležilo 468 planincev. Najmnožičnejši pa je bil vsekakor izlet na Mrzlico, ki ga je odsek organiziral s sodelovanjem DPD Svobode, katerega se je udeležilo okrog 400 udeležencev iz Zasavja in Savinjske doline. Odsek se je trudil, da je razpečal med članstvom čim več planinske literature. Markacijski odsek je obnovil markacije na področju Mrzlice in Planine v skupni dožini 9 km. Hkrati je namestil 12 smernih tablic. Smučarji so izvedli le pionirski smučarski tečaj, katerega se je udeležilo 32 tečajnikov. Spričo visokih cen fotomaterialu in okolnosti, da dobrega materiala tudi ni lahko dobiti, tudi ni mogel zaživeti društveni fotoodsek. Gradnje Delavskega doma so se udeležili kot pripadniki delovnih kolektivov. Gospodarski odsek je nabavil nekaj novega inventarja za kočo na Mrzlici in skrbel, da so bili planinci v njej vedno dobro postroženi in se dobro počutili. Postojanko je posetilo 4753 gostov. Omenimo naj še, da je društvo na skupno jubilejno sejo povabilo tudi ustanovitelje društva in to tov. Bega Anteja, Kostanjška Avgusta, Radeja Draga, Močivnikarja in Četince Franca, ki so vsi prejeli lepo spominsko sliko Mrzlice. Dohodek veselice, ki je znašal 22.000.—, je bil odveden gradbenemu odboru za kočo na Prehodaveh. Na predlog društva je bil odlikovan ob 80-letnici slovenskega planinstva tov. Ante Beg s častnim planinjskim srebrnim znakom. Dolgoletnima članoma društva tov. Šetincu Francu in Simiču Viktorju se je društvo za njuno delo oddolžilo s primernim darilom.

Občni zbor se je vršil dne 19. II. t. l., PZS je poslala pozdravno brzojavko.

☆

Občni zbor Društva za raziskavanje jam Slovenije. Društvo za raziskavanje jam Slovenije nas opozarja, da je poročilo o občnem zboru društva, ki smo ga v dobri veri objavili v marčni številki Planinskega Vestnika, tendenciozno in polno izkrivljenih podatkov, ki nepoučenega bralca lahko zavedejo v zmoti. Odbor društva ugotavlja, da je napačno govoriti o dolgoletnem mrtvilu in konservativizmu društva. Če je njegovo delo nekaj let bilo skromno, je temu bila kriva vojna, ki ni le uničila ves društveni inventar, temveč tudi razpršila njegove aktivne člane, tako da je le majhna skupina jamarjev s svojim dolgoletnim predsednikom Ivanom Michlerjem na čelu ob pomajkljivem orodju in opremi vršila naporno raziskovalno delo. Društvo si šele sedaj na novo ustvarja neobhodno potrebno, a silno drago opremo — lestve, vrvi, svetilke, čolne, me-

rilne priprave itd., tako da je nasprotno trditvam poročevalca -k -n (to je Novaka Dušana) postalo delovanje jamarjev po osvoboditvi z vsakim letom živahnejše. O tem pričajo tudi poročila, ki jih je objavljval Planinski Vestnik. Kljub temu sta že lani dva mlada člana, med njima tov. Novak, ki je bil sam odbornik, napadla odbor. To se ni zgodilo menda na društveni seji, temveč javno v »Tribuni«, in sicer na prav nekvalificiran način, ki ga tov. Novak sedaj imenuje »drastičen«. Tudi njegovo sedanje poročilo v Planinskem Vestniku je osebno in se drugi člani društva z njim ne strinjajo. Tako skuša n. pr. ves napredek po osvoboditvi pripisati mladim jamarjem, pri čemer našteva svoja lastna raziskovanja, ki jih je vršil izven društvenega okvira. Med netočnostmi, ki jih navaja, je trditev, da je uprava Kraških jam Slovenije v Postojni že pričela z elektrifikacijo Škocjanskih jam; v resnici je šele začela z akcijo, da dobi za to podjetje potrebna sredstva, do pričetka elektrifikacijskih del pa je še dolga pot. Napačna je napoved, da bo mednarodni speleološki kongres v Jugoslaviji l. 1968; vršil se bo verjetno l. 1961. Izmed številnih diskutantov navaja tov. Novak le enega, ki je trdil, da je problem Lokve že rešen; to pa je bilo le subjektivno mnenje diskutanta, ki je imel indicije za dokaz. Neresnična je tudi trditev, da je bil »skoraj soglasno izvoljen novi, to je stari odbor«, ker je bil v resnici izvoljen soglasno, tudi z glasom tov. Novaka, in ne v stari, temveč v povsem novi sestavi; vrh tega je tov. Novak med imeni odbornikov izpustil ime mladega jamarja tov. Marijana Richterja.

Prav občni zbor je pokazal, da so nesoglasja med starejšimi in mlajšimi jamarji, v kolikor so obstajala, z obojestransko dobro voljo bila odpravljena. Zato odklanja odbor poročilo tov. Novaka, ki skuša vzbuditi vtis nezdravih razmer v društvu, odločno pa tudi zavrača njegov ponovni napad na zaslužnega bivšega predsednika tov. Ivana Michlerja.

Popravek, ki nam ga je poslalo Društvo za raziskavanje jam Slovenije, radi priobčamo v upanju, da dolgoletno sodelovanje med planinci in jamarji zaradi poročila K. N. ne bo trpelo. Op. ured.

IZ PLANINSKE LITERATURE

✓ **Walcher - Wien, Bergsteigen, Festschrift des Österreichischen Alpen - Klube zur Feier seines 75-jährigen Bestandes 1878—1953, Österreichische Alpenzeitung jan.-febr. 1954, ÖAK, ki mu predseduje tudi pri nas dobro znani dr. Prusik, je za svojo 75-letnico izdal dvojno posebno številko svojega znanega, utrjenega glasila Österreichische Alpenzeitung. Uvodno besedo je napisal dr. Erwin Mehl, ugleden sodelavec avstrijskih in nemških planinskih revij, in sicer ne dosti popularno zgodbo o prvem plezalnem vzponu na Smalsalchorn na otoku Bremangr pri Bergenu na Norveškem. Vzpon je v verzih opisal skald Hallarstein, saj je prvi plezalec sam kralj Olaf Truggvasson (997—1000). V opisu so že glavni elementi modernega gorništvá: veselje nad na videz nepristopno steno, tovarništvo pa tudi tekna, kdo bo steno zmožel. Ker je nekaj podobnega najti pri Indijcih že okoli l. 500 st. e., zaključuje dr. Erwin Mehl, da je veselje do plezanja nekaj prvobitno germanskega in dobesedno indogermanskega (ne v smisu nemške jezikoslovne terminologije). Ta intonacija nam ne more biti ravno všeč, saj nam zgodovina prvih človeških korakov v gore lahko postreže tudi s kakimi drugimi dejstvi, ki bi jo utegnili spodnesti. Publikacija prinaša sicer mnogo dragocenega zgodovinskega materiala, ki se naslanja na dela vidnejših članov ÖAK Gründewalda, dr. Paula Kalteneggerja, dr. Kirschbauma, dr. Mehla, Peterke, Stöckerja in Wernerja. Nepodpisani članek »Zakaj?« skuša odgovarjati na glavne probleme sodobne planinske ideologije, odnos do družbe, do kulture in — metafizike. Zgodovina kluba je razdeljena na dobe, označene po predsednikih, nato pa se izčrpno obravnavajo vprašanja vodnika, samohodca, tehničnih pripomočkov, športnega plezanja, prvenstvenih vzponov in zimskih vzponov. Zajetno je poglavje o alpinističnih vzponih.**

Člani ÖAK imajo med drugim prvenstvene smeri tudi v Škrlatici, Poliškem Špičku, Višu, Triglavu, Jaluvcu in Špičku, pomembno pa je njihovo delo tudi v visokih gorstvih drugih kontinentov, saj so bili člani kluba Pfann, Wien, Merkl, Schneider itd., da ne govorimo o Buhlu. Dolga je vrsta literarnih del, ki so jih izdali člani ÖAK, med njimi najbolj znani: Bauer, Bilgeri, Blodig, Coolidge, Domenigg, Flaig, Jonas, Lammer, Maduschka, Mchl, Pfannl, Pichl, Purtscheller, Schmidkunz, Trenker, Young, Zbarsky, Zsigmondy i. dr. Med avtorji nemškega rodu sta navedena tudi M. M. Debelakova s »Plezalno tehniko« in Edo Deržaj z »Gruhom«. Zelo uporaben je seznam sodelavcev glasila ÖAK, za naše propagandiste pa bi bil zelo poučen seznam predavanj, ki so jih od l. 1878 vsako leto imeli v najrazličnejših krajih in najrazličnejših temah člani ÖAK. Med kratkimi orisi »Petih mož« (Emil Zsigmondy, E. G. Lammer, Heinrich Pfannl, E. Meyer) je našel mesto tudi Julius Kugy. Značilne za miselnost, ki združuje klubsko skupnost, so beležke o duhovnih vrednotah gorništvá, o etiki, o nacionalnosti in internacionalnosti (internationalno črto veže tudi z večnacionalnim značajem stare Avstrije), o možu in ženi v gorah (tu je spet s superlativi omejena naša M. M. Debelakova), o narodu in domovini (temu poglavju je priključen seznam članov ÖAK, ki so padli v prvi ali drugi svetovni vojni). Visoko je število tistih, ki so se smrtno ponesrečili: 117 članov, med njimi l. 1903 A. Kühnel na Mojstrovki, Pallavicini na Glocknerju, l. 1900 Ludvig Purtscheller na Aiguille du Dru, l. 1908 K. Wagner v Triglavu, l. 1934 Welzenbach in Wieland na Nanga Parbatu in l. 1885 Emil Zsigmondy na la Meije.

Jubilejna dvojna številka ÖAZ je za nas, pa naj se z njeno vsebino strinjamo v celoti ali ne, poučna, posebno ker je že za nami proslava

60-letnice slovenske planinske organizacije, ki je za slovensko narodno rast gotovo pomembnejša kakor ÖAK za nemški narod, ki ima starejšo planinsko zgodovino in več klubov in društev, ki vsi delajo po načelu: »getrennt marschieren, vereint schlagen«. Komaj smo dobili »Kroniko« slov. planinstva z Mlakarjevim spisom, ki ga nadaljuje dr. Pretner z bolj sistematičnim in načelnim prijemom. Nismo pa zmogli dati ob taki pomembni obletnici zaključnega, z vsemi potrebnimi arhivskimi podatki opremljenega pregleda celotne vsebine slovenskega planinskega delovanja. Nedvomno je značilno, da za 60-letnico nismo zmogli, kar mlaka predvsem našo mladino, zgodovine slovenskega alpinizma, ali da bi izdali vsaj že dolgo pričakovani drugi del »Našega alpinizma«. Namesto tega se je moralo celo zgoditi, da kljub močni vsedravnji, subvencionirani planinski organizaciji ni prišlo do sistematičnega treninga najboljših alpinistov v državi v Zapadnih Alpah, kar naj bi omogočilo čim bolj objektivni izbor za odpravo nekam v 2400 km dolgo Himalajo. Gotovo je vzrok za to tudi v objektivnih težavah, v katerih je živelo in še živi naše planinstvo in katerih nemško-avstrijsko ni nikoli okušalo in jih tudi danes ne okuša. Ena takih nalog, ki pred nami stoji skoraj še nenačeta, je vprašanje urejenega planinskega arhiva in planinskega muzeja, kar bi naj oboje prevzela znanstveno oborožena komisija naše planinske organizacije. Vsako leto, ki preteče brez nje, pomeni tudi večje in težavnejše delo zanj, ko bo ustanovljena.

T. O.

G. O. Dyhrenfurth, Zum dritten Pol, die Achttausender der Erde, Nymphenburger Verlagshandlung — München 1952. Knjiga znanega strokovnjaka za Himalajsko gorovje prof. Güntherja Oskarja Dyhrenfurtha je izšla sicer že pred dvema letoma in je o njej pisala vsa svetovna planinska literatura. V našo redakcijo je prišla proti koncu leta 1953. Ker so osemtisočaki prej kakor slej mikavni ne samo za planinsko občestvo, marveč tudi za vse tiste, ki iščejo v žurnalpinizmu predvsem bučne senzacije, ne bo odveč, če knjigo bodežimo tudi v našem listu. Knjiga je standardno

delo himalajske literature, pomembna za geografa strokovnjaka kakor tudi za alpinista in prijatelja narave sploh. Dyhrenfurth je v znanstvenem in planinskem svetu znan kot vodja internacionalnih himalajskih ekspedicij l. 1930 in 1934 z mnogimi lastnimi izkušnjami in kot izčrpen poznavalec mednarodne himalajske literature. Naslov knjige je metaforičnega značaja. Baje je prvi govoril o tretjem tečaju Marcel Kurz leta 1933. Dyhrenfurth je s svojim delom imel namen, iz ogromne ustne in pisane besede o Himalaji odpihati mnoge legende, patetično povečevanje in nekritično olepševanje in zamolčevanje storjenih napak, nacionalne in osebne nečimernosti. Pri tem namenu se opira avtor tudi na osebne zveze z mnogimi himalajci in najpomembnejšimi planinskimi organizacijami. Med slikami pogrešamo Ichacovih posnetkov Annapurne, ki jih avtor ni mogel dobiti. Pri risanju kart mu je pomagala žena Irena, samo ena od žena, ki se ponašajo z najvišjimi vzponi. Pri Kanču in Nanga Parbatu je sodeloval ing. Erwin Schneider, s čimer je knjiga samo pridobila. Poleg nemške natančnosti ima knjiga odliko stvarnega, jedrnatega in dovolj poljudnega sloga, tako da je res prijetno branje. Na 284 straneh prinaša seznam vseh štiritisočakov in vrhov iznad 2600 čevljev (7925 m), 60 strani dolgo obravnavo Mt. Everest, K2 ali Cogori (34 strani), Kanča (28 strani), Chotse, Makalu, Co-Oju (3 strani), Dhaulagiri in Annapurne (1 stran), Manaslu in Šiša Pangme (Gosainthan — 4 str.), Nanga Parbata (30 str.), Hiddien Peaka (6 str.), Broad Peaka (1 str.) in Gašerbruna (4 str.). Pri natančneje obravnavanih vrhovih razlaga avtor najprej vprašanje naziva v raznih jezikih, vprašanje višine, dosedanje ekspedicije, govori o bodočih možnostih in dosedanjih izsledkih in geoloških beležkah. Pri Mt. Everestu se seveda ne izogne problemu »snežnega človeka«. Na zadnjih 20 straneh prinaša seznam vseh sedemtisočakov, na katere so doslej skušali priti, pa še niso. Dragocena je bibliografija, ki obsega 209 uglednih avtorjev s področja himalajzma in 14 doslej izdanih zemljevidov. Med tekstom se zvrsti 47 prvovrstnih fotografij in risb. Knjiga

predstavlja izredno uporaben, informativno soliden priročnik za vsakogar, ki hoče v duhu stopiti v območje tretjega tčaja, a kaj šele človeka, ki mu sreča ponuja pot na orjaške ledenike največjega gorstva na svetu.

T. O.

Gustav Hegi, *Alpenflora*, 11. predelana izdaja, izdal dr. Hermann Merxmüller, München, Carl Hauser Verlag, 1952. — Ko človek lista po takemle priročniku, se mu budi ena sama želja in eno samo vprašanje: Da bi še mi imeli nekaj podobnega in zakaj še nimamo. Na vprašanje je seveda lažje odgovoriti kot željo izpolniti. Solidno opremljena knjižica obsega na 90 straneh seznam latinskih imen kakih 180 planinskih rastlin in rož, seznam zaščiteneh rastlin, 27 po številu, 8 delno zaščiteneh in 26 rastlin, ki so zaščitene pred nabiranjem za trgovske in industrijske svrhe. Seznam velja seveda le za Bavarsko, Avstrijo in Svico. Nato sledi poglaviti del knjige, kratki, jedrnat opis naštetih rastlin: pri vsaki so navedena tudi različna ljudska imena poleg latinskega in znanstvenega, nato sledi opis v telegrafskem slogu, kdaj ocvete, ali je strupena ali ne, kako je zaščitena, kje najraje raste in v katerih deželah je razprostranjena. Tekst je ponazorjen z 250 barvnimi podobami in 34 fotografijami, i prvo i drugo brezhibno na bogatem papirju. Na koncu knjižice sledi še seznam vseh ljudskih nazivov za rastline, ki jih tekst obravnava. Avtor je že 45 let veljavna avtoriteta za alpsko floro, pričujoča izdaja pa se je okoristila še z vsemi tehničnimi izboljšavami in znanstvenimi ugotovitvami, ki jih je prineslo zadnje polstoletje, posebno kar zadeva ekologijo in sociologijo rastlin. Taka knjiga ni samo priročnik za strokovnjake, marveč za slehernega ljubitelja gorske prirode, posebej za ljubitelja najbolj nežnih, čudovito opremljenih gorskih bitij — cvetic. Kako je tak priročnik potreben, se vidi tudi iz tega, da je bila deseta, to je prva povojna izdaja razprodana v enem letu. Da bi pri nas izšla kmalu vsaj skromna brošurica o tem predmetu!

T. O.

The Ascent of Everest; napisal John Hunt. London 1953. Devetin-dvajsetega maja minulega leta sta

Hillary in Tensing dosegla vrh Everesta; proti koncu junija so se udeleženci odprave vrnili domov, dobre štiri mesece kasneje pa je že zagledala beli dan zajetna knjiga o odpravi. Knjigo je napisal vodja odprave John Hunt, poglavje o vzponu na vrh je prispeval Edmund Hillary.¹

Vso dolgo zgodbo o pripravah, o potovanju in o vzponu, ki obsega v knjigi preko 200 tiskanih strani, je napisal Hunt v dobrem mesecu in žal moramo reči, da se to delu pozna. Pisec ni imel pri pričetku pisanja pred sabo enotnega načrta, kar je vzrok, da se v delu marsikaj brez potrebe ponavlja; najdemo celo ne-točnosti pri podajanju višinskih razlik (str. 14), kar kaže, da je bila knjiga v naglici tudi pregledana, ne le napisana.

»Lepo bi bilo poročati, da je knjiga sama na sebi veliko delo« piše v svoji zelo ugodni oceni J. R. Ullman.² »Toda ni tako. Blesk veličine izvira predvsem iz dejanja, ki so ga možje izvedli in ne iz tega, kar so takrat mislili ali kasneje čutili.« In dalje beremo: »Knjiga vsebuje dosti snovi, ki so jo že izčrpali časopisi in ilustrirane revije.« Jasno je, da to ceno knjige zmanjšuje, toda na drugi strani je knjiga vse prej kot slabo delo. »Dosti knjig je že bilo napisanih o Everestu v preteklih letih,« beremo v isti oceni. »Toda končno je pred nami knjiga zmage in izpolnitve.«

Knjiga ima v celoti 300 strani in je bogato ilustrirana. Med tekstom je poleg osmih barvastih posnetkov še 48 celostranskih prilog na umetniškem papirju. Tisk je poživil Charles Evans s svojimi domiselnimi risbami med tekstom. Oprema knjige je torej brezhibna.

Knjiga ima šest delov. V prvem delu govori avtor o ozadju in o problemu vzpona. V naslednjem delu je govora o pripravah v domovini in o izbiri udeležencev. Priprave so bile

¹ Angleži so izdelali tudi že barvast film o vzponu na Everest in so ga ponudili v odkup našemu filmskemu podjetju, ki si je film že ogledalo v Ljubljani.

² Ocena v »The New York Times Book Review« letnik LIX, št. 4 od dne 24. jan. 1954. James Ramsey Ullman je znan ameriški planinski pisatelj, ki je napisal »Bell stolp«, alpinističen roman na 500 straneh ter je izdal antologijo o Everestu pod naslovom »Kingdom of Adventure« in delo »The Story Mountaineering«.

izredno skrbne, tako da lahko rečemo, da je bila glavna bitka dobljena že pred odhodom. Vse delo je bilo izvršeno s pravo angleško temeljitostjo; vrsta znanstvenikov in strokovnjakov se je pečala samo s kisikovimi napravami. Ogromno organizacijsko delo nam vzbuja spoštovanje in bo pač lep vzor vsem kasnejšim odpravam. Tretji del govori o dostopu do gore in o aklimatizaciji, četrti o delu na gori in o pripravah za naskok, peti o samem vzponu na vrh, zadnji pa o povratku in se zaključuje z nekaj refleksijami. »Nekega dne bo Everest znova preplezan,« piše Hunt. »Nemara se bodo poskušali vzpeti nanj brez kisika, čeprav trenutno po moji sodbi izgledi za tak uspeh niso zelo veliki. Upajmo, da se bodo odprle moje Tibeta, kajti dokončati je treba še vzpon s severne strani. Mogoče bo prišel čas, ko prečenje vrha, z dostopom po eni strani in s povratkom po drugi, ne bo več fantazija. Ta možnost in druge dajejo cilj našemu nadaljnjemu hrepenenju že samo na tem majhnem koščku zemeljske površine« (str. 232). V dodatkih slede: važnejši datumi odprave, organizacijska shema, sklepi in proglašitve Himalajskega odbora; poseben dodatek je posvečen opremi (napisal Charles Wylie), kisikovim napravam (napisal T. D. Bourdillon), hrani (napisala Pugh in Band), fiziologiji in medicini (napisala Pugh in Ward). Knjigo zaključuje seznam oseb in podjetij, ki so pomagale odpravi z delom ali s finančno podporo, slovar in seznam imen v knjigi.

Zanimivo bi bilo podati kratek povzetek dogodkov, opisanih v knjigi, kar postaja v naši reviji že običajno. Toda to ni namen ocene, oz. tudi ne poročila, poleg tega izhaja povzetek iz knjige kot podlistek v »Poletu«. Naše časopisje je pisalo o tem vzponu dovolj in preveč, končno pa upajmo, da bodo slovenski planinci dobili celotno knjigo v prevodu. Nekaj drugih misli nam silí pod pero.

Svetovni alpinizem je po zadnji vojni izredno napredoval. Francozi so se povzpeli na prvi osemtisočak, na Anapurno; angleški vzpon na Everest je zasenčil avstrijsko-nemško zmago na Nanga Parbatu in prav nič nas ne bodo v prihodnjih letih presene-

tile vesti o vzponih na K2, Kančenčengo, Daulagiri in na druge osemtisočake. Pot je utrta in vrhovi bodo v prihodnosti padali kakor zrele hruške z drevesa.

Tehnični problemi nas ne mikajo v toliki meri. V organizaciji in v pripravah zavzemajo pač prvo mesto Angleži, ki so predvsem pri kisikovih napravah izvršili neverjetno in vsega občudovanja vredno delo. Čeprav je Everest za 800 metrov višji kot ostala dva vrhova, so se plezalci vrnili z njega nepoškodovani, kar ne velja za zmagovalce drugih dveh vrhov. Predvsem nemško-avstrijska odprava se nam kaže v čudni luči. O njej bomo podrobneje spregovorili v oceni Herrligkoferjeve knjige »Nanga Parbat 1953« v naslednji številki.

Trije različni osemtisočaki in plezalci treh različnih narodov, ki so stali na vrh, po povratku pa troje različnih literarnih del — to je problem, ki zanima svetovno alpinistično literaturo. Ta problem ni nov, tvori že vsebino Ullmanovega »Belega stolpa«, ki je dvignil po svetu precej prahu in kjer se vzpenja šestorica plezalcev: Amerikanec, Anglež, švicarski vodnik, Avstrijka in Francoz ter nemški nacistični oficir na Beli stolp, nepreplezan imaginaren vrh v Alpah, težji od Elgerja in Grandes Jorasses. K istemu problemu se znova povrača Ullman tudi v svoji že omenjeni oceni Huntovega dela v literarni prilogi newyorškega »Timesa«.

Literarno bi dali prednost Herzogovi »Anapurni« pred angleškim in nemškim delom — če namreč sploh smemo dajati enemu delu prednost pred drugim. Knjiga o Anapurni je pač tako tipično francoska kakor je Huntov »Everest« angleški in Herrligkoferjev »Nanga Parbat« nemški, v slabem pomenu besede.

Francosko delo³ je temperametno, polno čustva, s plezalci občutimo vse napore, ves strah in razglabljanja, vse muke vzpona in povratek v dolino. Angleško delo je diametralno nasprotno. Knjiga je pisana objektivno; o njej bi lahko rekli isto, kot o Wyliejem predavanju, ko je bilo končano: »Manj o svojem notranjem življenju avtor skoro ni mogel po-

³ Herzogovo »Anapurno« dobimo v slovenskem prevodu v založbi Mladinske knjige.

vedati.« Dan po vzponu je Hunt zaskrbljeno in v negotovosti o izidu poizkusa pričakoval povratek Hillaryja in Tensinga, ki sta naskočila vrh. Ko končno zve novico o zmagi, navdušeno objame zmagovalca, toda še danes zardi ob tem spominu in v naslednjem hipu odprava že prične s pripravami za povratek. Vendar Huntovo delo ni mrzlo, v njem najdemo topel, čeprav suhoten angleški humor in duhovitost. Od prve do zadnje strani pa beremo in čutimo, da je zmagalo moštvo, kolektiv v celoti in ne samo dvojica, ki je stopila na vrh. Naponi zadnjega nosača in pa članov odprave, ki so žrtvovali vse svoje moči za skupen uspeh, čeprav sami niso imeli najmanjše možnosti, da pridejo na vrh, so dragocenejši in etično več vredni, kot pa dejanje zmagovalca, ki sta blesteče pretekla le zadnji odsek pred ciljem na tem dolgem štafetnem teku. Takšna je bila miselnost odprave in takšen je duh, ki veje iz Huntovega dela; takšen je tudi duševni obraz angleškega alpinizma. O dogodkih med Huntom in Tensingom po vzponu knjiga ne govori in zato nam tudi tu ne gre za zadnja beseda.

Nemška odprava je bila neenotna in plod samih nasprotij že pred odhodom in ta nasprotja so se med odpravo le še stopnjevala in so po povratku dosegla vrhunec. Interes posameznika je prevladal nad skupnim ciljem. Nemško delo je napisano sicer napeto in privlačno, a ima vse lastnosti ali natančneje rečeno vse hibe nemškega alpinističnega pisanja, ki je, znova bodi potoženo, v preteklosti le prerado botrovalo našim planinskim umotvorom in je neredko pri marsikom predstavljalo vse njegovo duševno obzorje. V knjigi najdemo nemško sentimentalnost, neiskrenost in pompoznost. Angleži si na Everestu niso prisegali tovarištva, a se po vzponu tudi niso spili, tako da ne bi mogli več složno sestiti za isto mizo. Hunt pripoveduje, kako je na Južnem sedlu našel in pred soplezalci zatajil konzervo švicarskih rib, da jih je potem v šotoru sam pojedel, česar ga je še danes sram (str. 180). Takšna izpoved nam avtorja izredno približa in daje sicer hladnemu angleškemu delu izredno toplino in človeško bližino. Nemci pa so slovesno odkrivali

ploščo za mrtvimi tovariši pred vojno, ko se je Buhl sam boril z izčrpanostjo ter se je po bivaku sam vračal z vrha. A tudi nemška knjiga ni absolutno črna in Herrligkofferju ne smemo s poenostavljanjem dejstev in z zamolčanjem vzrokov delati krivice. Kot vodja je imel pač neprijemno manj avtoritete in zato tudi neprimerno težje stališče kot Hunt.

Slovenskim bralcem želimo le, da bi mogli brati vsa tri dela v slovenskem prevodu ter jih sami primerjati. To bi bil edinstven uspeh naše prevodne alpinistične književnosti, toda dokler bosta tisk in papir tako draga kot sta sedaj, nas bo od tega cilja ločila še zelo dolga pot.

J. B.

Rudolf Badjura: Izbrani izleti.

DZS, Ljubljana 1953, strani 237. Za šestdesetletnico slovenskega planinstva smo dobili med drugimi tudi to lepo darilo. Priročnik in zbirka 55 lepo opisanih izletov izpod peresa znanega strokovnjaka na področju turističnih vodnikov. Opisani so izleti po Gorenjski, Notranjski in Dolenjski.

Vodnik nas najprej popelje na izprehod na Ljubljanski grad, Rožnik, Posavski Holm (Šmarno goro), v Polhograjske dolomite in Loške hribe, na izlete in izprehode v okolici Kranja, Bleda, v Bohinj in k jezerom pod Triglavom.

Preko Bogatina potujemo z njim v vas Sočo, iz Trente gremo v Vrata in v Planico.

V kamniško stran potujemo na Rašico, v Ihan, Kamnik, na Krvavec in na Jermanova vrata ter Kokrska vrata.

Po notranjski strani hodimo z avtorjem po Postojnski jami in Jamskem gradu (Predjamí), »ki bi ga lahko prištevali med svetovna čuda«, podrobno se seznanimo z njegovo zgodovino, in si spotoma ogledamo Betalov podmol. Povzpnejo se na »le malo obiskovani« Nanos in Velo Učko in nazadnje obiščemo »pravi kraški biser« — Škocjan pri Rakeku. Sledi nadroben opis kotline in okolice, ki si jo naj čitatelji in ljubitelji prirodnih lepot sami ogledajo.

Sledimo avtorju na Vrhniko, kjer nam v živih besedah opiše kraj sam, izvire Velike in Male Ljubljaniče — Retovje in Močilnika. Tu kot pri Škocjanski kotlini — pogrešam malo

bolj obširen opis važnih podzemnih vodnih zvez.

Zadnji v tem poglavju je izlet na Krim, kamor se povzpemo iz Pre-serja.

V Zasavju nas povede avtor na Jančje, Sv. Miklavž, Sv. Goro pri Litiji, Kum in na Mrzlico.

Na Dolenjsko pojdemo na Molnik, Lipoglav, Bleški hrib, Obolno in na Muljavo. Omenjena je pot iz Stične čez Bogenšperk v Litijo, iz Ponikve mimo Temenice in Luknje v Novo mesto. Tu so omenjene in opisane malo znane kraške znamenitosti Dolenjske strani. Avtor nas popelje še na Hmeljnik in na znano Trško goro ter preko Gorjancev v Metliko.

Priznani strokovnjak je dal zopet nov doprinos k popularizaciji lepote naše domovine. D. N.

Turistični Vestnik, leto II., 1954, št. 1. Izdaja Turistična zveza Slovenije, urejuje uredniški odbor, odgovorni urednik Joško Sotlar. Drugi letnik je naše turistično glasilo začelo z dobro urejeno, pestro številko. Uspeh in napredek te mesečne publikacije z veseljem pozdravljamo, saj je to naše prvo samostojno glasilo za turizem, pomemben člen v ogrodju naše narodne kulture. Uredništvo mu daje važne naloge: povezovanje turističnih društev in delavcev v enotno delovno skupnost, prikazovanje perspektive našega turizma, opozarjanje na lepote in znamenitosti naše domovine, na razne metode v turizmu in na gospodarski pomen turizma, ki smo ga v povojnih letih zanemarjali, ki pa ga moramo v bodoče pospeševati zaradi materialne blaginje in kulture našega človeka. Iz vsebine: J. W. posveča topli članek »dr. J. C. Oblaku, našemu turističnemu leposlovcu«, ki je dolga desetletja v Planinskem Vestniku in v Novi Evropi objavljajal svoje »estetsko ubrane in lirično nadahnjene« potopise po domovini in tujini. Š. V. poroča o turističnem prometu v Sloveniji v mesecu okt. 1953, Franjo Baš pa prikazuje v kratkem zgodovinskem, geografskem in sociološkem orisu Kobansko, ki ga turizem še ni zajel. Dr. Fr. Zupan priobča članek »Zdravljenje z grozdem«, ing. K. pa razpravlja o »Problematiki naših vrečev«, posebno problematiko izrednega obsega v Rogaški Slatini.

Milan Detela končuje razpravo o Bohinju v sezoni 1953 s koristnimi predlogi in sugestijami. Znani turistični delavec Ivan Varga razpravlja o »Naši turistični informacijski službi«, J. G. pa o »Kolesarstvu — upošlevanja vrednem faktorju v turizmu«. France Habe poroča o Stoletnici speleološkega dela v Jugoslaviji in opozarja na prvi speleološki kongres v Jugoslaviji v jan. 1954. V. Š. izčrpno razlaga »Prometno pomembnost Selške doline za turizem Slovenije«. Zanimiva je vsebina popotne torbe izpod Gorjancev ter pisma iz Postojne in Selške doline. Novost je jezikovni brus, ki smo se ga pri nas zadnja leta precej odvadili in je zato toliko bolj potreben. Na zadnjih straneh najdemo oceno dr. V. Bohinca pod naslovom »Naš turizem v Informativnem priručniku Jugoslavije«, notice o turistični literaturi pod naslovom »Pisana beseda o turizmu v l. 1953«. Nekaj navodil za potovanje in Uredniški kotiček. T. O.

Ali je tako pisanje lepo in koristno?! Nemška planinska revija *Der Bergsteiger* (München) prinaša v letošnji januarski številki opis planinske ture v l. 1889 na Uršljo Goro, ki jo je napravil sedaj pok. dr. Franc Hernans še kot otrok. Opis se prične: »Von Schönstein im Schalltale sieht den Ursulaberg...« V slovenskem prevodu: »Iz Šoštanja v Šaleški dolini vidimo Uršljo goro.« Pri prebiranju teh vrstic bi človek niti ne vedel (ali vsaj se ne spomnil), kaj je Schönstein im Schalltale, če bi v besedilu ne sledila Uršlja gora, ki bralca potem napoti na slovensko pokrajino. Da bi bival na ozemlju med Šoštanjem in Uršljo goro slovenski rod, o tem niti besedice v članku.

Skoraj pol stoletja pozneje (1937) je pisec zopet prišel na Uršljo goro, tokrat s koroške strani. Na drugi strani je opazoval proti vzhodu od l. 1918 v tujem državnem sklopu ležečo srčkano Šaleško dolino. »Tu sem začel kot stari mož jokati za izgubljeno domovino...« tako končuje pisec svojo razpravo v nemški planinski reviji.

Take nepotrebne solzave meditacije bi nemški planinci lahko opustili in res ne sodijo v ugledno nemško planinsko revijo. -c.

Vojska na Mont Blancu. Sto italijanskih alpinistov v polni bojni opremljeni je pod poveljstvom majorja Ferrarisa 29. avg. 1953 v poldrugem dnevu prišlo na vrh Mont Blanca. Alpinisti so bili gojenci Vojaške alpinske šole v Aosti.

Ruska ekspedicija na Mt. Everest. 18. okt. 1952 je zapustila Moskvo. Vodilno skupino so tvorili Kašinski, dr. Dačnoljan, Aleksandrovič Meedarov, Ivan Lenicov, geolog prof. Jindomnov, zdravnik dr. Dengumarov. Šli so preko Novo Sibirskaja v Irkutsk, od tod s petimi letali v Lhaso. V enem mesecu so prišli do Nesulona. Pratež se je 27. dec. 1952 vrnil iz Nesulona v Lhaso s sporočilom, da je vodilna skupina izginila brez sledu. Taborišče V. v višini 6500 m je sprejelo zadnje sporočilo iz taborišča VIII v višini 8220 m, ki so ga dosegli brez posebnih težav.

Poročnik Tonin je dobil nalogo, da preišče teren od 7000 do 8500 m. Iskal je 18 dni, izvršenih je bilo nešteto izvidniških letov, a vse zastoj. Moskva je o nesreči molčala, nista pa molčala Tibetanca Osinin in Batisong, ki sta Ruse kot domačina vodila in sta šele jeseni l. 1953 prišla v Katmandu.

Dunajčan Hans Barobek piše v članku »Križa gorništvu?« (Fels und Firn, jeseni 1953), da je mladine v planinskih organizacijah vedno manj, čeprav se te trudijo za podmladek. »Höllental je nedeljo za nedeljo prazna, Gstatterboden v Gesäuse že davno ni več Melkka dunajskih gornikov, ledeniki in osrednji vrhovi v zapadni Avstriji pa so cilji samo za dopustnike.« Barobek išče razlogov zato v spremembi življenjskega stila, v pomanjkanju sredstev za lep, vsebinsko bogat planinski weekend. Hans Barobek je eden od idealnih alpinistov z idealnimi nazori klasične svobodnjaške ideologije v planinstvu. Ta-

kole pravi: »Če bi mogli združiti v nekem velenestu gorniške množice in bi ti živeli po svojih zakonih, tedaj bi to velenesto utegnili veljati za 'človečansko akademijo'. V njem bi dihali svobodni zrak svobodnih višin, čuli svobodni korak svetovljanov, svobodne misli svobodnega duha.« Da bi to »htilo ne bilo snilo«!

Prvi vodniki v Švici so bili najbrž tisti, ki so l. 1128 vodili nekoga škofa iz Lütticha preko velikega Sv. Bernarda in jih je vse pokosila smrt v plazju. Poročilo omenja, da so imeli dolge palice in krampižarje. Isto poročilo pravi, da so pozimi graubündenske vasi imele dolžnost gospodi dajati ljudi za kidanje snega na gorskih prelazih, v nemirnih časih pa tudi za obrambo.

»Naturfreunde« bodo kmalu praznovali 60-letnico l. 1955. L. 1907 so zgradili prvo kočjo na sedlu Padaster, ustanovili prvo fotografsko sekcijo, po l. 1918 alpinistično skupino (Alpinistengilde) in zimsko športno skupino. L. 1934 je reakcionarni režim »Naturfreunde« razpustil. Šele l. 1945 so spet oživel, toda po 11 letih ni lahko začeti, vsaj z istimi organizacijskimi oblikami ne. Njihovo glasilo »Naturfreund« skuša najti pota, ki v planinstvu drže v carstvo na znotraj in navzven svobodnega človeka v svobodni družbi. Ustanovni občni zbor se je vršil 16. sept. 1895 v gostilni »Pri zlatem risu« na Dunaju in se ga je udeležilo 185 ljudi. Član pripravljalnega odbora Happisch in kasnejši urednik, administrator in ekspeditor lista »Naturfreund« še živi. Po 10 letih je bila ideja Naturfreundov razširjena ne samo po vsej Avstriji, ampak tudi v drugih deželah: v Švici, Franciji, celo v Sarajevu je bila l. 1905 ustanovljena krajevna skupina. L. 1921 so imeli samo v Avstriji 72 sekcij, 130 000 udov in 172 koč. L. 1932 je Happisch poročal v Bregenzu, da dma to internacionalno

gibanje 214 924 udov, 1415 sekcij in 457 planinskih koč. L. 1933 se skupščine na Dunaju niso več udeležili zastopniki Nemčije. 13. febr. 1934, ko so na Dunaju že grmeli topovi, je v Diefenbachovo ulico prikorakala policija in 200 heimwehrovcev, zapečatili so vse naturfreundovske prostore, trgovino, dvorane in zaplenili premoženje. Po drugi svetovni vojni se je ustanovila spet Naturfreunde - Internationale (NFI), ki je leta 1953 imela svojo drugo skupščino v Innsbrucku. Iz 11 držav in iz Amerike je prišlo 1600 zastopnikov. Danes šteje zveza Naturfreundov v 12 državah in 1400 sekcijah 210 000 udov in ima 530 koč. Geslo II. internacionalnega kongresa je bilo: »Za svobodo, mir in sporazum med narodi!« Zastopane so bile države: Belgija, Francija, Holandija, Švica, Nemčija, Italija, Posaarje, ZDA. Švicarski delegat Sepp Kürze je govoril takole: »Bojujemo se za novi, boljši čas. V tem duhu nas prešinja ena sama misel: vedno biti človek. Naj se naše geslo 'Svoboda goram' razlega kot: 'Svoboda narodom!'«

To Buno (gora, grič), glasilo Grške planinske zveze (CAH) je v št. 9-10, letnik 1953 prinesel opis vzpona na Mt. Everest in Nanga Parbat, pomembne dogodke iz Andov, nova poročila o kongresu UIAA v Delfih, smučarske novice in spelološke zanimivosti iz Pirenejev. Ostali del številke, ki obsega 18 strani, zavzemajo poročila iz sekcij.

Spominu dr. Julija Kugyja je posvetila Österreichische Bergsteiger-Zeitung z dne 15. sept. 1953 daljši članek, ki ga je napisal R. B. Blatnik iz Celovca. Članek poudarja njegov evropski razgled pa tudi njegovo avstrijstvo. »Novi red«, ki sta ga uvažala oba Führerja fašističnega besa, je dosledno odklanjal: obsojal je »oklopne parole razbesnele vojne furije«, njegove pesnitve o Julijcih se niso ujemale z davorijami sovraštva, ki so jih pele »kohorte zla«. Blatnik ga je nazadnje obiskal tedaj, ko je po naročilu Gestapa živel v Trstu na Via San Anastasio pod lupo fašistične milice. Blatnik poudarja njegov humanizem in internacionalizem. Ista številka poroča tudi o odkritju spomenika v Trentu objektivno in z zadovoljstvom. O odkritju spomenika podobno poroča tudi »der Bergkame-

rad« (München) z dne 19. sept. Zanimivo je, da se vsi poročevalci drže starega naziva SPD (der Slovenische Alpenverein). V številki z dne 15. novembra pa poroča Hans Gsellmann svoja doživetja na Spitzbergih, o čemer smo na kratko že poročali.

Nagrado Krištofa Kolumba, ki jo vsako leto deli mesto Genova za najdrznejše športno dejanje v letu, so za l. 1953 prejeli sir John Hunt, Hillary in Tensing. Nagrada je bila izročena 12. okt. 1953, na dan odkritja Amerike v Genovi. Nekateri listi vedo še poročati, da je Hunt dobil po neki zvezi od papeža blagoslovljeni križ, ki ga je Hillary menda pustil na vrhu Mt. Everesta.

Smrtne nesreče v gorah v l. 1953 do septembra meseca: Nemčija 34, Avstrija 75, Švica 56, Francija 30, Italija 40. Po 47 letih je ledenik Pfandschartenkees izročil k pogrebu l. 1906 ponesrečenega gorskega vodnika Schweighoferja iz Fuschu. Pokopali so ga v Heiligenblutu. Bil je v mumificiranem stanju, tudi oblika je bila še dobro ohranjena. Identificirali so ga po ključu Alpenvereina.

Na Grossglocknerju je nek italijanski turistični klub montiral zvon. Pri »otvoritvi« je bilo navzočih 100 oseb.

Ilias Rebitsch spada tudi med nasprotnike dr. Herligkofferja. Njegovemu povabilu na Nanga Parbat se ni odzval, čeprav mu je bil, kakor pravi, Nanga Parbat življenjski cilj. Vodja ekspedicije mora biti sposoben gornik in primernega značaja. Mednarodni običaj doslej je bil, da se ekspedicija v Himalaje odpravlja tiho in skromno. Dr. Herligkoffer pa je samo »bobnar, propagandist, organizator, gorniški 'outsider'«. Uspeh na Nanga Parbatu je fenomenalen, toda vzpon na vrh je bil rezultat sreče, ne organizacije, ki bi jo imelo v rokah vodstvo: brez Šerp, Buhl sam, proti volji vodstva! Kaj bi bilo, če bi ne bilo sreče, se vprašuje Rebitsch. Tak vodja je vodja kvečjemu do glavnega taborišča, od tam naprej izgubi avtoriteto in ne more držati v rokah »teama«, ki bi uspešno vodil boj z neznano goro. Zato Rebitsch kljub navidezni spravi med Buhlom in Herligkofferjem odreka slednjemu legitimacijo, da bi še kdaj koli vodil kakšno nemško ekspedicijo. Naj se za-

dovolji s tem, kar je po sreči dosegel. — (Ko je berlinska »Gesellschaft für Erdkunde« izročila zlato medaljo Ferdinanda v. Richthofena nemško-avstrijski ekspediciji, je bajne nekdo pripomnil: »Upajmo, da se za njo gospodje ne bodo stegli!«) Vsekakor je ta epilog po Nanga Parbatu zelo poučna stvar in bi bilo dobro, da jo prouči tudi tisti naš činitelj, ki bo organiziral prvo jugoslovansko ekspedicijo v doslej neodkrita predela naše zemlje.

Christian Klucker je bil gotovo eden najuspešnejših gornikov vseh časov. Rojen 28. sept. 1853 v Chesa Nova v dolini Fex je bil poslednji švicarski gorski vodnik, ki se ga je še držala klasična doba alpinizma. Bil je po poklicu kolar, nato poštar, 21 let star pa se je že pečal z vodništvom, toda avtoriziran je bil šele l. 1908. Do l. 1887 se je držal Bernine in Bergella in se šteje med pionirje v teh gorah obenem z dr. Curtiusom in dresdenskim Rusom Rydzevskim. Po l. 1887 je vodil tudi v Dolomitih, Dauphineji in v Mont Blancu. 1901 je bil štiri mesece v Kanadskih Rocky Mountains obenem z ostarelim Whymperjem, pa ga to ni zadovoljilo: »Moje največje delo tu,« je rekel, »je bilo, ko sem splezal v pragozdu na visoko drevo, da sem pogledal, kam smo zašli.« Obral je 3000 vrhov, 34 prvenstvenih vzponov, 28 prvenstvenih prečenj, 11 novih težkih prehodov preko sedel in prelazov, 65 novih smeri, vrsto prvenstvenih zimskih vzponov. S 46 leti se je naučil smučati in je l. 1903 bil s smučmi na Cima di Rosso v Bergellu. Vodil je prvi smučarski tečaj v Švici, učil smučati italijanske oficirje. S 74 leti je še iskal novih poti v Bergellu, l. 1925 je bil še na Badile.

Marmolata je gotovo ena najbolj znanih gora. Vendar sta šele l. 1953 njeno jugozapadno steno preplezala prva dva Nemca, Karl Schenk in Werner Mauseng iz Nürnberga. Toda to je komaj sedma ponovitev te stene, ki sta jo Avstrijca Buhl in Rainer zmogla že tudi pozimi. — Argentinski major E. dela Huerta je z dvema spremljevalcema prvi prišel v zimskem času na vrh Aconcague, najvišje gore v Ameriki. — Na Pik Koršenevskaja (6910 m) je prišlo lani 8 sovjetskih alpinistov. Prvi vzpon so

izvršili l. 1937 Guščin, Koršun in Prokudajev. Takrat so vrhu vzeli tudi nimbus sedemtisočaka. Kljub temu moskovska »Pravda« ponovno navaja višino 7105 m.

Pripravo za iskanje min so v Švici že uporabili tudi pri iskanju ponesrečenih v plazju. Priprave je dalo na razpolago vojaštvo. Menili so, da ponesrečenci ne leže globlje kakor 1 m pod snegom, da bo torej priprava zasledila njihove kovinske predmete. Toda truplo so našli 20 m globoko v razpoki pod Whymperjevim ozebnikom. Bilo je uklenjeno v led do polovice. Priprave za iskanje min se to pot niso obnesle.

Richard L. Burdsehl je lani februarja umrl od izčrpanosti pri sestopu z Aconcague. Bil je znan ameriški alpinist, udeležil se je prvega vzpona na najvišjo kitajsko goro Minya Konka (7590 m) in l. 1938 na K2.

Novo žičnice in vzpenjače grade še vedno na Tirolskem v arlberskem področju. Postaja bo v višini 2650 m, od koder bodo speljane manjše žičnice do vrha (2750 m), tako da bo omogočen prehod v dolino Pazicel. Druga velika žičnica bo šla na Cappall (SCA), iz Seefelda na sedlo Seefeld do Rosshütte (1750 m), kjer bodo zgradili hotel za 400 oseb. Tudi na Rauviser Sonnblick bo šla žičnica za oskrbovanje observatorija. Samo šolski otroci so za to zbrali 100 000 šillingov.

Indija je izdala posebne poštne znamke v proslavo zmage nad Mt. Everestom. Upodobljen je vrh, na katerem Tensing z zastavami na vrhu kaže »first — day — cower, 29. maj 1953«.

Narodni park Königssee je od maja 1953 zaščiten od avstrijskih in nemških oblasti. Dr. Krieg je izdal o njem 400 strani obsegajočo brošuro. V uvodni besedi pravi, da resnim planincem zaščita ne bo hodila v škodo, kar bi spričo hotelskega mesta Berchtesgadena utegnilo biti povsem res.

Na šest mesecev je že je bil obsojen nemški smučar Nagl, ker se ni držal predpisov pri nekem gimnazijskem slalomu in je na dečji progi vozil z brezobzirno brzino ter pri tem podrl in s kovinsko palico udaril po glavi 12-letnega gimnazijca.

Sodnik je kazen utemeljeval z naraščanjem smučarskih nesreč zaradi pobesnelih smučarjev - dirkačev, ki menijo, da se na pohlevne smučarje izletnike sploh ni treba več ozirati. Kazen ni hotela biti eksemplarična, ampak zgolj primerna. Državni tožilec je terjal kazen 1 leto in 3 mesece. Deček je kmalu po nesreči umrl.

3,5 milijona turistov so nemške žičnice prepeljale l. 1952. Samo ena žičnica je imela to leto 68 989 DM dobička. V gradnji je še 10—15 velikih žičnic.

Claude Kogan je po Reuterjevem poročilu pod vrhom Nun Kuna predlagala patru Vitozu, da gresta vstric na vrh. Pater ji je namreč ponudil prednost. Coganova mu je odvrnila z enako vljudnostjo, nakar sta se prišla za roke in šla pod roko proti vrhu. K sreči je vršni greben dovolj širok za to lično zgodbico.

Vzhodna stena Matterhorna je po 21 letih doživela ponovitev 24. maja 1953. Ponovila sta smer Italijana G. Canadi in R. Capeletti. Prvič so prišli čez steno l. 1932 Mazzotti, Benedetti, oba Carrela in Bich.

Helikopter v službi planinstva smo prvič videli v Švici. Lansko poletje pa so ga uporabili tudi Nemci pri gradnji neke koč v Karwendlu. Helikopter je bil last ameriške okupacijske vojske.

Himalajski inštitut bodo ustanovili nekje nad Dardžilingom. Najugodnejše mesto zanj so izbrali Tensing Norkey, nek indijski major in Švicar Glatthard.

Der Bergsteiger, sept. 1953, 20. letnik, je posvečen nemški zmagi nad Nango Parbatom. Spričo angleškega uspeha na Mount Everestu je nemški vzpon stopil v senco, vendar je treba objektivno priznati, da je Buhlov samotni boj z usodno goro nekaj enkratnega. Upoštevačoč čudne okolnosti, ki so se pletle, preden je nemška ekspedicija stopila na pot, in spričo še bolj čudnih refrenov, ki jih je ekspedicija v nemški in svetovni javnosti povzročila, je treba reči, da je Buhl uspel le zaradi izrednih svojih telesnih in moralnih sposobnosti.

Urednik Jos. Jul. Schätz je v številko uvrstil na uvodno mesto članek vodje ekspedicije dr. Karla M. Herrligkofferja o nemško avstrijski eks-

pediciji v spomin Willyja Merkla. Herrligkoffer pravi med drugim: 8125 m visoki Nanga Parbat stoji blizu tromeje Rusije, Kitajske in Indije, 7000 m nad dolino Inda, s 4500 m visoko steno, ki je najvišja na zemlji. Da preмагаš takega orjaka, je treba več tednov podrediti osebno slavo-hlepje skupnemu cilju, biti dober tovariš do poslednjega diha. Alpinistična zgodovina te gore se je začela l. 1895, ko se je na njeni severozapadni strani prvi poizkusil slavni Mummery s svojimi nosači iz plemena Gurkha. Odnese ga je plaz na pobočju Rakiot. Merkl je l. 1932 z Amerikanci prišel do višine 7000 m, dve leti nato pa z Welzenbachom, Wielandom, Schneiderjem in Aschenbrennerjem postavil taborišče VII v višini 7200 m, dosegel Srebrno sedlo in postavil 6. jul. tam tabor VIII tik pod vrhom. 7. julija je prekrizal načrte vihar, 8. julija so se odločili za umik. Tragedija ekspedicije se je zaključila pet dni kasneje s smrtjo Willyja Merkla. Fritz Bechtold, ki ga je štiri leta kasneje našel, pravi, da je našel truplo v položaju, kakor bi se hotelo spočiti. Več dni je bil brez hrane, pa se je ozebel in premražen prebil preko 120 m visokega vzpona od tabora VI do V. — Herrligkofferjeva ekspedicija je bila sestavljena takole: Fritz Aumann je bil oskrbnik glavnega taborišča, tehnik za zvezo in fotograf, Peter Aschenbrenner alpinistični vodja, Albert Bitterling meteorolog, Buhl in Rainer »junišna« naveza, Ertl je snemal za London-film, dr. Walter Frauenberger, organizator, vodja sam zdravnik, Otto Kempter in Hermann Kollensperger pa sta šla zraven kot nemški himalajski naraščaj (stara sta 27 let). Diplomatska priprava ekspedicije je bila izredno natančna pri samem predsedniku Pakistana Mohammad Aliju. Tudi nosači so bili takoj pri roki, v Gilgitu pa so kraljavne oblasti ekspedicijo tudi politično dobro izrabile s primernim ceremonielom v čast nemško-pakistanskega prijateljstva. Brez vladne pomoči bi Nemci tu ne opravili ničesar. Karavana je bila kar impozantna: pratež je nosilo 30 oslov. Od Gilgita dalje proti mostu Rakiot je 500 tovorov preneslo 263 nosačev, kjer pa se je dalo, je šlo z jeepi. Za organizacijo glavnega taborišča (base camp) je bil

naprej poslan Buhl. Nosači so bili iz plemena Hunza in so od ekspedicije dobili pisane pulloverje in anorake, posebno pa so se razveselili cepinov. »Kulijev« v višini glavnega tabora (3700 m) že ni bilo več. Hunze so kot spremljevalci ekspedicije dobili od muslimanskih verskih oblasti postno dispenzo (bil je ramazan). Pot od Münchena do glavnega taborišča je trajala od 17. aprila do 24. maja! Nemški poslaniški svetnik Knips je ekspedicijo spremljal do etape pod glavnim taboriščem in je ekspediciji pomagal kot tolmač jezika urdu in seveda angleškega. Hunze so dvakrat štrajkali: terjali so več hrane, žganja, večjo plačo, manjše breme in še več oblek. Bremena so znižali od 25 kg na 18 kg, ostalih zahtev pa jim Nemci niso izpolnili. Pet nosačev se je zato vrnilo domov, kjer so morali na prisilno delo, češ da niso držali prisega.

Organizacija nadaljnjih taborišč je potekala vedno z brezžično zvezo med glavnim taboriščem in »zgornjimi« oddelki. 3. junija je manjši plaz prestrašil 8 Hunz, vendar ni bilo kaj hujšega. Na taborišču I. so imeli nosači lasten šotor znamke Deuter, 50 m stran od »sahibov«, kjer so lahko sušili obleko, počivali in delali. 30% Hunz je bilo bolnih, nekaj pa je bilo takih, ki so imeli res veselje do stvari. Zato so, ko je bilo že urejeno taborišče III, poslali po 12 Hunz v Gilgit. Značilno za ekspedicijo je bilo izredno počasno napredovanje. Prišlo je do napetosti med Herrligkofferjem in Aschenbrennerjem. Ta je terjal, naj vodja ekspedicije ostane v glavnem taborišču in naj ne hodi v višja taborišča. 11. junija sta Buhl in Frauenberger postavila šotor na zgornji terasi Rakjotskega ledenika v višini 6200 m. 13. junija je ponoči zapadlo 30 cm snega. Za ilustracijo, kako poteka delo take ekspedicije, povemo, da je Bitterling, komandant taborišča I 32 krat naredil pot od taborišča I do II. Za nosače je treba pot tudi stalno vzdrževati in nameščati lesene in vrvice lestvice. 14. junija je ves dan snežilo, kar je pomenilo spet novo naporno utiranje gazi med oporišči. 17. junija je taborišče II od Bitterlinga zvedelo, da so Angleži uspeli na M. Everestu, kar jih je seveda podžgalo. 18. junija so Frauenberger, Rainer, Buhl in Kemp-

ter uredili oporišče v višini 6700 m. Ponoči je bilo 21°C pod ničlo, čez dan pa 35–40° vročine. Protivioletnim žarkom so jemali corodennin kapljice. Kuno Rainer se je pri kopanju igluj na oporišču IV prehladil in bledel nato vso noč. Aschenbrenner mu je dal injekcijo aureomicina in že s temno slutnjo mislil na Drexela, ki so ga pokopali 1. 1934 nižje doli. Rainer je vročino premagal, pač pa je dobil vnetje žil, kar ga je vrglo iz stroja ter ga privezalo na base camp. 20. junija je angleški lovec ugotovil položaj ekspedicije in ga sporočil svetu.

Do 29. junija so jurišne naveze marsikaj tvegale. Prvi »napad« je utonil v novem snegu in monsunu. 29. junija je bil položaj že skoraj kritičen. Nosači niso hoteli nad oporišče IV, konica Buhl-Kempter je bila utrujena, Buhl sam je hotel doseči le nekaj prestižni uspeh — Srebrno sedlo, Kuno Rainer je bil bolan, Frauenberger utrujen: vsa taborišča so še imela dovolj hrane, nosači pa so bili potrebni daljšega oddiha. Narejen je bil že načrt za nov naskok. 30. junija pa je nepričakovano nastopilo lepo vreme. Četvorica ekspoziranih ni ubogala komande, ki je terjala vrnitev v glavno taborišče. 2. julija je Frauenberger organiziral oporišče V, 3. julija pa sta Kempter in Buhl izvršila svoj juriš, ki ga je Buhl tudi zmagoslavno končal, o čemer smo že poročali.

4. julija je dr. Herrligkoffer nesel spominsko ploščo k Črni glavi, kjer je umrl 1. 1934 Willy Merkl. Ko so jo pritrčili, so ugledali črno piko, ki se je utrnila s Srebrnega sedla, bil je Hermann Buhl, ki se je vračal z Nanga Parbata.

Drugi članek je napisal Hermann Buhl z naslovom »Moja hoja na vrh«. V njem je popisal vse, kar je počel od 1. julija 1933 do 4. julija. Večji del so to že znane stvari. Odločil se je, da bo šel sam, če bi Kempter ne mogel iti. Snežne razmere so bile 3. junija slabe: opoka posebne vrste, ki je Buhl iz Alp ni poznal. Pod sedlom je nalezl na sren in požled, hodil je ves čas z derezami na nogah. Za vsak korak je naredil dva vdih, višina ga še ni nič zdelala. Trije kilometri grebenske poti v srenu so mu vzeli mnogo moči zaradi zmede zastrugov in gre-

benskih snežnih oblik, ki jih rišejo viharji. V višini 7500 m je začutil neko ohromelost, vsak korak je pomenil težavo, pljučem je manjkalo zraka. Začutil je tudi silno lakoto in žejo. Brašno pa je nosil z njim Kempter, ki je na Srebrnem sedlu kapituliral in obrnil. Buhl je opazil, da v tej višini o kakih plezarijih višje vrste, ki jih ima toliko za seboj, ni govora in je tudi ne bi zmož. Na škrbini Bazhin ga je že vabila misel k pervitinu, pa ji ni podlegel, kajti učinkuje šest do sedem ur, nato pa nastopi reakcija, ki je lahko usodna. Zaradi izredne ekspozicije — takih prepadov, kakor jih je videl tu, Buhl še ni videl nikjer, saj je južna stena visoka več tisoč metrov — in zaradi grebenske plezarije IV—V, je končno le vzel dva pervitina. Tik pod vrhom mu je zaprl pot 10 m visok stolp, kjer je moral premagati še vesno prečnico in previsno poč, nato šele je dosegel vršno pleče s strmim, zahtevnim srenom. Po vseh štirih se je plazil na vrh, kjer je bilo kaka dva metra snega. Prav nič ni mislil na grandiozno zmago, marveč samo to, da je z vrhom verjetno konec težavam. Posnel je nekaj dokumentarnih posnetkov, nato pa izrabil še dnevno luč in se spustil naravnost po pobočju. Cepin je ostal na vrhu s tirolsko in pakistansko zastavo. Imel je samo smučarski palici. Pri sestopu se mu je snela ena dereza, ušle so mu vezi, z eno samo derezo in s smučarsko palico je komaj komaj dosegel neko pečino, ko ga je ujela v svoje kremplje noč. Prenočil je na gugavi skali, naslonjen na ploščo, naklonjeno 60°, z desno roko na skalnat nos, z levo na smučarsko palico, v tenkem pulloverju brez spalne vrcče in šotorke, brez nahrbtnika. Da bi pospešil krogotok krvi, je vzel nekaj tablet padutina, nato nekajkrat zadremal in se spet zdrznil od mraza. Mesec, ki je posvetil čez greben ob dveh ponoči, ga ni rešil, ker ni dovolj razsvetljeval pobočja. 4. julija ob 4^h je začel s sestopom. Nog ni več čutil, čevlji so bili zmrzli. Zaradi majhnih oprimkov je moral sneti rokavice in jih pri tem izgubil. Imel je občutek, da ga nekdo spremlja in z njim govori. Pazljivo se je spuščal, kajti vsak zdrsljaj bi ga stal neverjetne napore. Ko je posvetilo sonce, je zadremal,

vendar sta ga žeja in lakota kmalu zbudili. Vsak korak je pomenil samopremagovanje. Končno je dosegel škrbino Diamir, kmalu nato svoj nahrbtnik. Suhega sadja ni več prenesel, napolitank tudi ne, zato je iz dextroenergena in snega naredil nekako kašo in se vsaj za nekaj časa osvežil. Dalj časa je počival, nato pa nadaljeval s trpljenjem, se mučil s halucinacijami, za dva koraka potreboval dvajset vdihov. V protistrmini, ki drži na Srebrno sedlo, je vzel še tri pervitine, čeprav ni verjel, da ima v organizmu še kako spečo rezervo. Pomagalo je bolj to, da je pri Črni glavi zagledal dva moža. Noč od 4. na 5. julij je prespal v oporišču V. Ko je po nekaj dneh gledal proti vrhu in negoval svojo ozeblo nogo, se mu je vse zazdelo kot nedojemljiv sen, ki pa je vendarle bil resnica.

Walter Schmidkunz je v isti številki napisal zgodovinski pregled dogodkov okoli Nange Parbata z geslom iz Goetheja: Dejanje je vse, slava nič... Njegov članek poudarja tekmovanje, ki se je razvilo med alpinističnimi narodi v boju za osvojitve tretjega tečaja, prav tako kakor v boju za severni in južni tečaj pa tudi za Matterhorn. V 58 letih je Nanga Parbat terjal 31 žrtev. Domačini pravijo gori »kraljica gora« (Diamir). Nemci so ji prisodili epiteton »Usodna nemška gora« ali tudi »Gora sporov« zaradi polemik, ki so nastale okoli nangaparbatizma v Nemčiji. Nanga Parbat je odkril l. 1895 Mummery in jo hotel zavzeti na juriš (rush taktika) računajoč z 20-urnim »dnevom«, kakor jih je bil navajen iz Alp. Ostal je nekje v plazovih, ker ni imel izkušenj, marveč le vero v zmago. Schmidkunz je l. 1920 založil Mummeryjevo knjigo in njegova zadnja pisma o Nangi Parbatu. Druga pobuda za Nemce je bila Fincheva knjiga »Himalajska taktika« in osebni razgovori z avtorjem te knjige. Ves material, ki ga je zbral, je nudil monakovskim akademikom (AAVM), Welzenbachu in Bauerju. Nemško-amerikanska ekspedicija l. 1932 je dala Nemčiji nekaj odličnih himalajcev in vrsto izkušenj: bili so Merkl, Aschenbrenner, Wiessner, Simon, dr. Hamberg, Bechtold. Merkl je tedaj prišel do ključa, do posebne nanga-parbatske taktike. (Član te

ekspedicije Amerikanec Herron je na povratku domov obiskal egiptovske piramide in se na eni od teh piramid smrtno ponesrečil.)

L. 1934 se je Merklava ekspedicija tragično končala zaradi pomanjkljivosti pa tudi zaradi skrajnega tovarištva in prijateljstva, ki ima po Schmidkunzu svoje meje. Prenapolnjeno taborišče VIII, v katerem so se gnetli 6. in 7. julija, je postalo usodno za vso skupino.

L. 1937 je povedel Karl Wien sedem nemških alpinistov po isti poti. 15. junija, 20 minut po polnoči je našlo smrt v ledenem plazu z Raktot Peaka 16 udeležencev. Živ je ostal le zdravnik Luft, ki je ostal v baznem taborišču.

L. 1938 je organiziral Paul Bauer z Bechtoldom in Luftom novo ekspedicijo, v kateri je bil tudi Hias Rebitsch. Prišla je do višine 6950 m, narkar se je zaradi spremembe vremena morala umakniti.

L. 1939 pride na vrsto zgodba »Tibetancev«, Petra Aufschneiderja in Heinricha Harrerja.

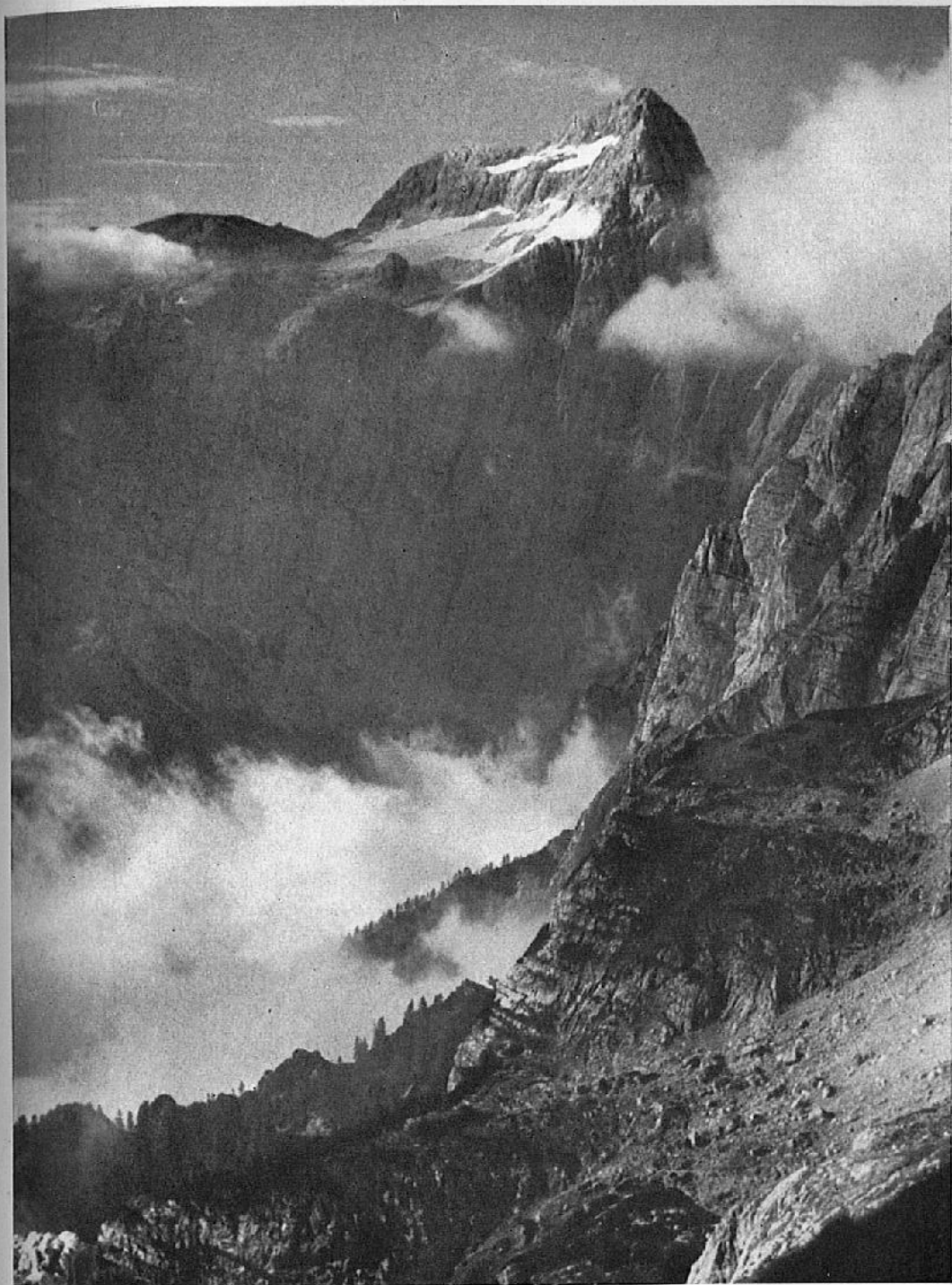
L. 1950 je Nanga Parbat terjal še dve žrtvi, Angleža Thornleya in Crasea, v višini 5500 m, v zimskem času.

Schmidkunz primerja Buhla z Dülferjem, očita pa mu tudi, da mu je uspeh stopil nekoliko v glavo — prvotin slave in časopisja. Schmidkunz tudi na dolgo in široko razglablja o deležu organizatorjev, nosačev in vseh sahibov pri zmagi jurišne naveze oz. samohodca Buhla. Alpinistični uspeh je vedno teamwork, skupno delo, uspeh moštva. Zato ni nič čudnega, če pri velikih alpinističnih dogodkih rado pride do grdih epilogov in večkrat nepotrebnih debat (Bourrit in Saussure, Paccard in Balmat, »Times« in Whymper, Whymper in Jules Resney zaradi Chimborassa, Rusi in Freshfield zaradi Kavkaza, Schulz in Lammer ob Zsigmondyjevi katastrofi, Miss Peck in Workmann, prepir okoli Grand Tona in Alaske, pa tudi ob Annapurni in M. Everestu). Dejanje je vse, slava nič. — Zato je vloga monakovskega župana Wimmerja, ki je v sporu okoli Nanga Parbata modro pomirjeval, edino pravilna. Gore niso za to, da bi ljudi razdvajale, ampak jih družile, popoljševale, plemenitile.

Dolomiti so dobili ime po Déodatu Dolomieu. Rodil se je v Dauphinéju v kraju Dolomieu. Njegovo polno ime se je glasilo: Dieudonné-Sylvain-Guy-Tancrede-de Gratet de Dolomieu. Oče ga je dal v malteški red, kjer je začel s 14. letom z vojaško kariero. 18 let star je v dvoboju ubil tovariša in bil obsojen na dosmrtno ječo. Na posredovanje papeža Klementa XIII. ga je veliki mojster malteškega reda pomilostil. Nato se je posvetil Dolomieu kemiji, fiziki in mineralogiji, za kar je uporabljal tudi svoja vojaška potovanja po Franciji, Italiji, Nemčiji in Portugalski. Stopil je iz aktivne vojaške službe in se posvetil za nekaj časa meteorologiji in astronomiji, postal guverner mesta La Valetta, vendar ne dolgo. Dal je ostavko v roke svojim nasprotnikom in postal potujoči geolog in pisatelj, zraven pa je vodil več let dolge pravde s svojimi tekmeci na Malti. L. 1789 je potoval na Tirolsko in na Brennerju našel poseben apnenec, katerega je dal v preizkus kemiku Nikolaju de Saussure, sinu znamenitega geologa Horacea de Saussure. Saussure je dal apnencu ime »dolomie«, nemški geolog von Buch pa »dolomit«. Iz tega je nastalo ime »Dolomit«, geografski pojem, ki stoji v slovarju slehernega ljubitelja gora posebno pa pzelca.

V francoski revoluciji je Dolomieu igral aktivno vlogo, bil je izvoljen v narodno skupščino, bil član političnega kluba feuillantov, bil je torej zmeren, a prepričan pristaš revolucionarne ustave, doživel težka razočaranja nad voditelji revolucije, obubožal in iskal službe kot inženir in predavatelj in bil končno imenovan za člana Akademije. Napoleon ga je vzel s seboj v Egipt, spotoma pa ga je poslal na Malto, ki se je v nekaj dneh predala Napoleonu. Dolomieu bi se bil lahko maščeval nad svojimi nasprotniki, pa se ni. Iz Egipta je srečno ušel, toda zaradi viharja je moral pristati v Tarentu, kjer so ga zaprli kot vojnega ujetnika, ga prepeljali v Palermo, kjer so dosegli njegovi malteški nasprotniki težko obsodbo. Bil je tri leta v ječi, od koder ga je rešil Napoleon l. 1801. Istega leta je znameniti prirodoslovec tudi umrl.

T. O.

TRIGLAV

DR. IVAN BONAC

***Ali ste si že
oskebeli zavarovanje zapet nezgode?***

Sprostite se gmočnih skrbi v primeru nesreče in predajte se polnemu užitku v Vašem športu. Skrbi preložite na zavarovanje.

Lahko se zavarujete skupinsko v okviru Planinskega društva, lahko pa tudi posamezno za vsote, ki odgovarjajo Vašim zahtevam. Premije in pogoji so ugodni

Državni zavarovalni zavod

RAVNATELJSTVO:

LJUBLJANA, Miklošičeva 19, tel. 21-777

PODRUŽNICE:

CELJE, Titov trg 1, tel. 23-45

KRANJ, Prešernova ulica 10, tel. 534

KRŠKO, Gubčeva 12, tel. 13

LJUBLJANA-MESTO, Ljubljana, Beethovnova 10, tel. 21-023

LJUBLJANA-OKOLICA, Ljubljana, Miklošičeva 17, tel. 21-776

MARIBOR, Partizanska cesta 47, tel. 21-34, 21-01

MURSKA SOBOTA, Lendavska cesta 22, tel. 95

NOVA GORICA, Cesta IX. korpusa 1, tel. 79

NOVO MESTO, Sokolska 1, tel. 150

POSTOJNA, Jamska ulica 5, tel. 28

Zastopstva v vseh večjih krajih Slovenije!

TISKARNA LJUDSKE PRAVICE

LJUBLJANA Kopitarjeva 6

Knjigotisk,
rototisk,
offsettisk,
bakrotisk,
klišarna in
knjigoveznica

Kvalitetna izdelava vseh vrst grafičnih izdelkov

Vino

Veletrgovina
z alkoholnimi
pljačami, žganjem in
poljskimi pridelki

Jadje

Tel. 23-44, 25-75

Maribor, Meljska c. 10

Velika izbira prvovrstnih sortiranih vin,
žganja in likerjev v steklenicah in zaprto

Planinci in planinke!

☆

Varujte Vašo kožo pred
vetrom, soncem in
mrazom! Uspeh dose-
žete samo, če negujete
Vašo kožo s

☆

Zahtevajte vedno in povsod: SOLEA kremo!

MARIBORSKA LIVARNA IN TVORNICA KOVINSKIH IZDELKOV

MARIBOR, Ulica Heroja Jevliča 11

Poštni p. št. 20 ☆ Tel. 24-13, 25-12, 23-07 ☆ Brzjav: Livarna Maribor

IZDELUJEMO:

medeninaste palice raznih dimenzij za avtomatsko obdelavo, odlitke vseh barvastih kovin, vodovodne, parne in sanitarne armature, gradbeno in pohištveno okovje iz medenine, niklano ali pokromano, črpalke, gibljive špiralne cevi, odkovke in odpreske iz bakrenih, cinkovih in aluminijevih legur, peči za kopalnice itd.

VRŠIMO:

pretapljanje in regeneracijo barvastih kovin

**Naročila izvršimo kvalitetno in po konkurenčnih cenah
Kupujemo odpadke barvastih kovin po najvišji dnevni ceni**

MARIBORSKA TEKSTILNA TOVARNA

MARIBOR

Poštni predal št. 9 ☆ Brzojavni naslov: TEKSTILTVOR MARIBOR
Telefon: 24-32, 24-15, 21-12, 26-33, 28-08

**PREDILNICE
TKALNICE
BARVARNE**

**TISKARNA
APRETURE
SUKANČARNA**

Prizvaja:

bombažno prejo, sukance za šivanje in vezenje, hlače-
vino, klote, bombažne in umetno svilene podloge,
flanele, popeline, cefirje, kretone, tiskanine iz bom-
baža in stanične volne, tkanine v imitaciji šantunga.
Vse naše tkanine iz stanične volne kakor tudi šantung
so apretirani proti mečkanju in so opremljeni s po-
sebnimi zaščitnimi znaki, ki jamčijo za obstojnost
apreture tudi po večkratnem pranju

Izvaža:

sukance za šivanje, hlačevino, klote, svilene serže,
popeline, cefirje, kretone ter tiskanine za moško perilo
in ženske obleke

Uvaža:

barve, kemikalije, utenzilije itd.

*Vsi naši izdelki so znani po izredno dobri kvaliteti in nizkih
cenah*

TISKARNA

»*Jože Moškeč*«

LJUBLJANA

Nazorjeva ulica št. 6

TISKARNA

izdelava vseh vrst tiskovin, katalogov, časopisov, revij in knjig

KNJIGOVEZNICA

vezava preprostih in najboljših del

KLIŠARNA

izdelava eno- in večbarvnih klišejev

ŠTAMPILJARNA

izdelava vseh vrst žigov in pečatov

